

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på <http://books.google.com>

X51Y
.L37
F

LAUREMBERGS, Hans Willumsen.
Fire skjaemtedigte.

After an etching by Lorenz Frölich

From the private library of
RASMUS B. ANDERSON

Library
of the
University of Wisconsin

HANS WILLUMSEN LAUREMBERGS

FIRE SKJÆMTEDIGTE

I DANSK OVERSÆTTELSE FRA 1652.

MED INDLEDNING OG NÓTER

UDGIVNE FOR

UNIVERSITETS-JUBILÆETS DANSKE SAMFUND

AF

DR. J. PALUDAN.

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1889.

425950

DEC 10 1935

X51Y

L37

F

Habent sua fata libelli.

Dette gamle Digterord kan med Føje anvendes paa det Arbejde af Humoristen, Mathematikeren og Digteren *Hans Lauremberg*, som her atter fremtræder i sin danske Dragt efter næsten halvtredie hundrede Aars Forløb. Skjønndt Lauremberg var tysk født og skrev i sit Modersmaal samt efter Renaissancetidens Skik paa Latin eller endog paa Græsk, fik hans literære Virksomhed langt mindre Betydning i Tyskland end i hans Adoptivfædreland Danmark. Her spores hans Indflydelse fra hans egen Tid langt ind i det 18de Aarhundrede, indtil nye Smagsretninger brede Glemselens Mørke over ham som over saa mange af hans samtidige. Fra da af ned til vore Dage ændses han neppe af Literaturhistorikerne; kun den flittige Forsker *Nyerup* ofrer ham nogle Sider i „Bidrag til den danske Digtkunsts Historie“, og senere nævner *N. M. Petersen* ham et Par Gange i sin Literaturhistorie som Forløber for Holberg.

Fra Midten af vort Aarhundrede, da en plattysk Literatur atter begyndte at blomstre op, henvendtes derimod i Tyskland Opmærksomheden paa Lauremberg som den sidste betydeligere Digter i dette efter Reformationstiden literært hendøende Sprog. 1841 behandlede *J. Classen* i

IV

Lübeck kortelig *Leben und Schriften Joh. Laurembergs*; derefter omtalte *Jacob Grimm* 1857 de plattyske Digte i Tidsskriftet *Germania* II 298 og 445. 1861 udgav *J. M. Lappenberg Laurembergs Scherzgedichte* i „Bibl. des litt. Vereins in Stuttgart“, med Biografi, Commentar og Ordbog, til hvilken Udgave slutter sig et Program om Lauremberg af *E. Müller*, Cöthen 1870 (som ikke har været mig tilgængeligt, men er benyttet i Braunes Udgave), samt kritiske Bidrag af *Latendorf* dels i *Germania* XIX—XXI, 1874—76, dels i et lille Skrift *Zu Laurembergs Scherzgedichten*, Rostock 1875, — og af *Sprenger* i *Jahrb. für niederdeutsche Sprachforschung* V, 1879. Enkelte Oplysninger har ogsaa *Aug. Sach* meddelt som Tillæg til sin Monografi over *Joachim Rachel*, Schleswig 1869. Den i filologisk Henseende paa lideligste Udgave er *W. Braune Niederdeutsche Scherzgedichte von J. Lauremberg* i „Neudrucke deutscher Literaturwerke des XVI—XVII Jahrhunderts“, No. 16—17, Halle 1879, sml. *Gerings* exegetiske Notitser i *Zeitschr. f. deutsche Philologie* XXI, 1888. *P. Schützes* Afhandling om Lauremberg i *Zeitschr. f. allg. Gesch., Cultur-, Litt.- u. Kunstgesch.*, 1887 findes ikke paa vore Bibliotheker; derimod vel Dr. *J. Boltes* Undersøgelser af *Laurembergs handschriftlicher Nachlass* i „Jahrb. f. niederd. Sprachforschung“ XIII, 1887. Endelig er det væsentlige om Laurembergs Liv og literære Virksomhed efter de nyeste Forskninger meddelt i *Gödeles Grundriss zur Gesch. der deutschen Dichtung*, 1887, III 213, 236, og i Artiklen „Lauremberg“ i *Allg. deutsche Biographie*. — I de senere Aar have ogsaa et Par nordiske Forskere givet deres Bidrag til denne allerede righoldige Literatur, nemlig Prof. *Ludvig Daae* i et Festskrift til Holbergjubilæet 1884: *Om Humoristen og Satirikeren*

J. Lauremberg, Chronia 1884, med Brevbilag og et Optræk af Laurembergs latinske „Satyra“, og Dr. *H. F. Rørdam* i sin Anmeldelse af Daacs Skrift i *Hist. Tidsskrift* 5 R., V, Kbh. 1885.

Det turde da nu være paa Tide, ogsaa at bringe den for vor egen Literaturs Udvikling saa betydningsfulde, men kun i ganske faa Exemplarer bevarede, gamle danske Oversættelse af Laurembergs Skjæmte digte for Lyset igjen. Som Indledning til denne Udgave vil det, under Henvisning til de talrige ovennævnte Skrifter om Forfatteren, være tilstrækkeligt at give et løsere Omrids af hans Livshistorie, videnskabelige og digteriske Virksomhed, med Tilføjelse af de yderligere Oplysninger, som de seneste Undersøgelser paa enkelte Punkter have bragt frem, og kun med Fremhævelse af de Sider af Emnet, der særlig knytte sig til danske Forhold, for saa vidt disse maatte være mindre udtømmende behandlede af de foregaaende, især de tyske Biografer og Udgivere.

1. Laurembergs Levnet og literære Virksomhed.

Johann eller, som han i sine plattyske Digte skriver sig, *Hans Willumsen Lauremberg*, en Søn af den medicinske Professor *Vilhelm L.*, er født i Rostock d. 26 Febr. 1590. Flere af sine første Ungdomsaar tilbragte han paa Rejser i Holland, England, Italien og Frankrig, hvor han blev Doctor medicinæ 1616. Især dyrkede han dog humanistiske og klassiske Studier i den senere Renaissanceperiodes Aand, hvilke han synes at have drevet til en ualmindelig Fuldkommenhed. Kun 20 Aar gammel havde han skrevet en latinsk Tragedie *Pompejus*, og 1618 vakte han Opsigt ved at fejre sin Broders Bryllup med et Digt i det græske

Sprog, i hvilket han ogsaa senere skrev, og som han efter eget Udsagn beherskede som sit Modersmaal.¹⁾ At det samme var Tilfældet med Latinen er efter Tidens Forhold en Selvfølge; desuden digtede han ikke blot i sit egentlige Modersmaal, det Plattyske, men ogsaa paa Højtysk, endog en enkelt Gang paa Fransk. Som Universitetslærer virkede han i saa vidt forskellige Fag som klassisk Filologi og Poesi paa den ene, Mathematik med Geografi og Ingenieurvidenskab paa den anden Side, og var derhos Læge, Landmaaler og Korttegner. 1618 blev han kaldt hjem til Rostock som Professor i latinsk Poesi ved Universitetet, og blev, kun 30 Aar gammel, dets Rector 1620²⁾. I denne Tid skrev han latinske Lejlighedsdigte, mathematiske³⁾, lexicalske og antikvariske Arbejder, samt ægtede 1619 *Maria Lilie*, en Kjøbmandsdatter fra Hamburg⁴⁾.

-
- ¹⁾ Brev af 1622 til Holger Rosenkrands i Kirkehist. Saml. 3 R. VI 53.
- ²⁾ Et af ham i denne Stilling udstedt Depositionsbevis for Paul Sperling fra Hamburg findes endnu paa vort kgl. Bibliothek, Gl. kgl. Saml. 1076 fol.
- ³⁾ Af disse anfører Lappenberg et Par, der vistnok nu ere tabte, S. 184 og 185, efter en Notits i Kieler litt. Journal 1779, S. 431. Han synes dog ikke selv at have efterslaaet Stedet, men at citere det paa anden Haand med flere Unøjagtigheder efter Nyerups og Krafts Forfatterlexicon. Titelen paa det første lille Skrift er saaledes ifølge Journalen: *Organum analogicum s. Instrumentum proportionum* etc., og Trykkaaret er angivet: „Rostochii 1621“. Det indeholder 6 Blade Text og 1 Kobbertavle. — Det andet Skrift hedder: *Virgularum numericum ... descriptio, figuræ et usus. Rostochii* 1623 (ikke 1633), 7 Blade.
- ⁴⁾ Et af Dr. J. Bolte i Zeitschr. f. deutsche Philol. XXI, 1889 offentliggjort latinsk Indbydelsbrev til Brylluppet fra

Professoratet i Rostock har neppe været synderlig rigt aflagt, thi efter at have beklædt det i 5 Aar modtog Lauremberg 1623 paa Foranledning af den lærde Holger Rosenkrands en Kaldelse til det nys af Christian IV oprettede Akademi i Sorø, hvor han tilbragte Resten af sin Levetid. Ifølge det Afhængighedsforhold, hvori dansk Literatur og Aandsliv den Gang stod til Nordtysklands, var det intet Under, at den nye Stiftelse fortrinsvis blev forsynet med tyske Lærere¹⁾, og særlig til Mecklenburg var Christian IV nær knyttet gjennem sin Moder, Dronning Sophie, der bl. a. havde benyttet Laurembergs Faders Lægeraad. Navnlig var Forbindelsen med Universitetet i Rostock meget livlig gennem den Mængde danske Studenter, som søgte deres Uddannelse der. Overgangen frembød heller ingen Vanskelighed for Lauremberg, da Undervisningssproget paa Sorø overvejende var Tysk. Derimod er det betegnende for Tidens polyhistoriske Lærdom, at Professoren i Poesi fra Rostock ikke havde Betænkelighed ved i Sorø at overtage

Lauremberg giver os sikker Besked om Hustruens Navn. Dette nævnes dog ogsaa i det paa vort Universitetsbibl. bevarede Sørgeprogram af 23de Sept. 1692 over Sønnen Sebastian L., der døde som Professor ved det ridderlige Akademi paa Charlottenborg: „Mater erat Maria Lelin, Hamburgensis“. Programmet er udstedt af Caspar Bartholin d. y. som Universitetets Rector, men ifølge Bircherods Dagbøger v. Molbech 254 forfattet af den daværende theologiske Professor Jens Bircherod. Om Maria Lillie vides i øvrigt kun, at hun endnu levede 1647, da hun omtales i et hos Daae 85 aftrykt Brev.

¹⁾ Paludan Renaissancebevægelsen i Danmarks Litt., 1887, p. 134.

VIII

en Lærestol i Mathematik, Geografi og Ingenieurfag¹⁾. De matematiske Lærebøger, han affattede for de unge Adelsmænd i Sorø, bære da ogsaa tydelig Spor af Forfatterens tidligere Studier og Aandsretning. Det matematiske Indhold er ubetydeligt, og Vægten er lagt paa at give den tørre Videnskab en tillokkende, populær Form ved at knytte den til Experimenter, Kortkunster, historiske Anekdoter, endog indklæde den i græske og latinske Epigrammer. Imidlertid havde Lauremberg allerede et vist Navn som praktisk Mathematiker; han havde udarbejdet gode Kort over Mecklenburg og Staden Rostock, ligesom han nys havde beskæftiget sig med et større Værk, der staaer paa Overgangen mellem de klassiske og exacte Videnskaber: *Græcia antiqua*, hovedsagelig et geografisk Atlas, hvor Kortene roses paa Textens Bekostning af den berømte Polyhistor Prof. *Herman Conring* i Helmstädt²⁾. Allerede 1622 havde Lauremberg fra Rostock opfordret Holger Rosenkrands til at virke hos Kongen for en Beskrivelse og Kortlægning af Danmark³⁾, og 1631 overdrog den danske

¹⁾ H. Rosenkrands's Mening var dog oprindelig at skaffe ham Ansættelse som Lærer i klassiske Sprog med 300 Dalers Løn, Fribolig og Forelæsningshonorar; men ved Fundatsen bleve disse Fag tillagte Rector ved Latinskolen, og Lauremberg har maaske ladet sig friste af et yderligere Honorar paa 200 Daler som Lærer i Fortification, s. Rosenkrands's Breve til ham i Kirkeh. Sml. 3 R. VI 60. Hans Bestalling af 13 Juni 1623 er aftrykt i Taubers Udsigt over Sorø Akademis Forfatning, 1827, fol., Aktstk. p. VII.

²⁾ I et Brev af 1661 til Joh. Buno foran dennes Udgave af Ph. Cluvers „*Introductio Geographiæ*“, Amstelod. 1697 og 1729, 4to.

³⁾ Kirkeh. Sml. 3 R. VI 55.

Regering ham selv den af Professor, senere Biskop *Chr. Hansen Riber* paabegyndte, store Opgave, for første Gang at opmaale og tegne Kort over hele Landet. I den Anledning berejste Lauremberg gennem en halv Snes Aar jævnlig Rigets forskellige Provinser, og maa efter nyere Undersøgelser virkelig antages at have udført et betydeligt og fortrinligt Arbejde, som i hundrede Aar blev Grundlaget for alle Danmarkskort. Men under hans eget Navn fremkom intet deraf; han synes ikke at have kunnet blive færdig, saa at Fortsættelsen 1647 blev overladt Slesvigeren *Johannes Meyer*¹⁾.

I Sorø stod Lauremberg i venligt Forhold til flere af sine Medlærere ved Akademiet, saaledes den bekendte hollandske Filolog og Historiker *Joh. Meursius*, der udtalte sig meget anerkjendende om hans videnskabelige Virksomhed, og den tyske Jurist *Henrik Ernst*. Heller ikke var han uden Familieforbindelser i Danmark, idet en af hans Søstre blev gift i Nestved (s. ndf.), og en Broder, *Vilhelm L.*, var Læge i Kjøbenhavn siden 1630, maaske den samme, som nogen Tid opholdt sig hos ham i Sorø før 1626, men derfra vendte tilbage til Rostock²⁾. Med den danske Sprogmand *Hans Mikkelsen Ravn* underholdt han Venskab og Brevvexling, da denne var Rector i

¹⁾ P. Lauridsen „Kartografen Joh. Meyer“, i Hist. Tidsskr. 6 R. I 294 ff. En Række Kongebreve desangaaende findes i Bilagene til Daaes Skrift.

²⁾ Kirkeh. Saml. 3 R. VI 319, 547, 548. Meursius's Udtalelser i Mølleri „Hypomnemata ad A. Bartholin De scr. Danorum“, Hamb. 1699, p. 280.

X

Slagelse¹⁾); men især traadte han gjennem sin 35aarige Lærervirksomhed ved det adelige Akademi i Forbindelse med mange af Landets fornemste Mænd. Blandt hans første Disciple var den senere Konge Frederik III og dennes Broder, Prins Ulrik, og en stor Del af Tidens danske Adel studerede enten selv ved Akademiet eller havde Børn der. Saaledes kjendte Lauremberg den store Bogsamler *Jørgen Seefeld* paa Ringstedkloster og benyttede hans Bibliothek; han anbefaler 1632 sin Svoger *Peder Andersen*, forhen Kjøbmand i Nestved, til en Plads hos Norges Kansler *Jens Bjelke*, „sin høje Velynder og Beskytter“, og 1652 indbyder han Rigsraad *Jokum Gersdorf* til sin Datter *Lisbeths* Bryllup med Præsten Mag. *Ulrik*²⁾). Men ingen synes han dog at have staaet nærmere end den berømte lærde *Holger Rosenkrands* og hans Familie. Af Rosenkrands's interessante Brevsamling, som Dr. Rørdam har offentliggjort i Kirkeh. Saml. 3 R. VI, 1887—88, fremgaar det, at R. allerede 1622 stod i Forbindelse med Lauremberg i Rostock og havde tilbudt ham Understøttelse til Udgivelsen af hans „*Græcia antiqua*“ med græsk og tysk Text. Planen strandede dog paa pecuniære Vanskeligheder, saa at Værket først efter Laurembergs Død blev udgivet af den bekjendte *Sam. Pufendorf* 1660³⁾). Det var ogsaa R., der først havde

¹⁾ Latinsk Brev fra L. af 1646, hvor han giver Ravn forskellige mathematiske Meddelelser, aftrykt i Ravns Levnet v. Dr. H. Rørdam i Hist. Tidsskr. 3 R. IV 570.

²⁾ Nyt hist. Tidsskr. VI 226. Daae 80, 86.

³⁾ Flere Haandskrifter deraf, baade paa Græsk og Latin, findes paa det kgl. Bibliothek, deraf et meget smukt med Dedication til H. Rosenkrands, s. Bolte i Jahrb. f. niederd. Sprachforschung XIII 42.

henvendt Laurembergs Opmærksomhed paa Muligheden af at opnaa en Stilling ved det paatænkte Akademi i Sorø, og som siden talte hans Sag ved Hoffet og skaffede ham Embedet¹⁾). Forbindelsen vedblev efter Laurembergs Ansættelse ved Akademiet, i hvis Oprettelse Rosenkrands havde væsentlig Del, og for hvilket han stadig nærrede varm Interesse. Han besøgte det ofte, og hans Sønner studerede der, skjøndt han efter et Brev til Akademiets Hofmester *Just Høeg* c. 1624 ikke altid var saa fornøjet med Undervisningen, i alt Fald i Skolen. 12te April 1626 forespørger Sønnernes Privatlærer, *Laurids Jacobsen Hinds-holm*, om Lauremberg skal føre stadigt Tilsyn med deres Studier, eller om han blot skal læse Græsk med den ene af dem, *Jørgen R.*²⁾). Samme Aar, d. 12te Januar, beder Lauremberg H. Rosenkrands om at staa Fadder til hans Dagen før fødte Søn³⁾), skjøndt han paa Grund af den strenge Vintertid ikke tør vente hans personlige Nærværelse, og endnu 1635 besøger han sin Velynder paa Rosenholm⁴⁾). Ved Rosenkrands's Død 1642 skrev Lauremberg et Mindevers i vxlende græske og latinske Stropher, hvor han sammenstiller den afdøde lærde Adelsmand med Tycho Brahe og Arild Hvitfeld. 1653 kunde han i et latinsk Digt lykønske sin egen tidligere Elev og sin Vens, den

1) 2 Breve fra L. til Rosenkrands og 1 fra denne til L., alle fra 1622, Kirkeh. Sml. 3 R. VI 53, 56 og 60.

2) Kirkeh. Sml., l. c. 292, 318.

3) *Sebastian L.*; det maa altsaa være fejl, naar Lappenberg i Udg. af Skjæmtedigtene p. 182 efter Nyerup og Kraft samt det før nævnte Sørgeprogram af 1692 sætter Fødselsdagen til 25de April 1626.

4) Kirkeh. Sml., l. c. 311, 547.

lærde Holgers, Søn *Jørgen Rosenkrands* til Kjeldgaard, ved dennes Tiltrædelse af Posten som Akademiets Hofmester, i hvilken Egenskab Jørgen R. 5 Aar senere udstedte et Sørgeprogram ved den gamle Lærers Død, som vistnok er tabt. Men inden den Tid havde Laureberg, ligeledes paa latinske Vers, besunget Hofmesterens Datters, *Ida Rosenkrands's*, Bryllup med *Hugo Lützow* til Bakkendrup 1656, og paa Akademiets Vegne forfattet et Sørgedigt ved H. Rosenkrands's Svigersøns, Kansler *Chr. Thomesen Sehesteds* Død 1657.

Laureberg synes saaledes i Sorø at have indtaget en anset Stilling, der ogsaa medførte andre offentlige Hverv; saaledes deltog han 1631 i Forhandlingerne om det lærde Skolevæsens Reform¹⁾. Derhos udfoldede han en ikke ringe literær Virksomhed som Forfatter af matematiske Lærebøger i et Antal af mindst 6—7, og især som Digter. Sin i Rostock begyndte latinske Digtning fortsatte han med en Række Lejlighedsdigte, ofte i Akademiets Navn og aabenbart som dettes officielle Poet, men ogsaa med større Arbejder, som den 1636 udgivne *Satyra*, der indeholder Spiren til mangt og meget i de senere plattyske Skjæmte-digte. Hans fornemme Forbindelser og allerede befæstede Digterry henledte imidlertid ogsaa Opmærksomheden paa ham, naar det gjaldt at fejre festlige Begivenheder i Kongehuset, hvor hans tyske Modersmaal var en større Anbefaling end det danske Sprog. Allerede ved Christian IV's Søns, Prins Christians Formæling 1634 optraadte han som Hofdigter med to tyske Komedier, om *Aquilo* og *Orithyja* samt *Kong Phineus* og *Harpyerne*, hvis Betydning i det

¹⁾ Kirkeh. Saml. 3 R. II 709.

danske Dramas Udviklingshistorie er fremhævet af Prof. Daae og af mig selv i tidligere Skrifter¹⁾. Derefter fulgte *Skjæmteedigtene* 1652; men tre Aar efter tog Hoffet atter Laurembergs Pen i Brug i Anledning af Festen ved Frederik III's Søns, Kronprins Christians Hylding 1655. Ligesom han 21 Aar før havde forfattet de første i Danmark opførte Dramer i Renaissancestil, gav han nu den første Operatext, *Musicalisch Schauspiel, darinn vorgestellet werden die Geschichte Arions*, en allegorisk Lykønskning til Hyldingen fra Sorø Akademi²⁾. Endelig sendte han (1653?) Kongen et Klagebrev paa latinske Vers, *Daphnorini Qverimonia de suo et Academiæ Soranæ statu*³⁾.

1) Daae 19 ff. Paludan Om Dramaets Udvikling i Danmark, i Hist. Tidsskr. 1880, 5 R. II 41 ff., og Renaissancebevægelsen i Danmarks Litt. 1887, 310 ff.

2) Hist. Tidsskr., l. c. 53. — Stykket var oprindelig bestemt til Opførelse ved en to Aar tidligere Hoffest og findes i denne Redaction, formodentlig i L's eget Haandskrift, paa kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 2662, 4to, med Tilføjelse af en ret interessant plattysk, versificeret Bondescene, som jeg har omtalt i min Bog om Renaissancebevægelsen 316, og som siden er aftrykt af Dr. Bolte i Jahrb. f. niederd. Sprachforschung XIII 45 ff.

3) „Daphnorinus“ er græsk Oversættelse af Navnet Lauremberg. Almindelig henføres Digtet til 1657, Aaret før L's Død. Men Vers 91—92 siger han udtrykkelig, at Kongen „ikke vil forholde ham Lønnen for 30 Aars ej uhæderlige Arbejde“, og 1653 havde han netop været ansat ved Sorø i 30 Aar. Naar han Vers 38 ff. søger Oprindelsen til sin og Akademiets Pengeød og Standsningen i Lønningernes Udbetaling i uventet fjendtligt Indfald og deraf følgende Dyrtid, saa maa der sigtes til Torstensons 9 Aar tidligere Angreb, som vel ikke berørte Sjælland, men forarmede hele Riget. Lappenberg finder i disse Ord en Hentydning til Carl Gustavs

XIV

Dette og nogle tidligere Digte indeholde biografiske Data, hvoraf det fremgaar, at Laurembergs private Forhold trods alt ingenlunde have været lykkelige. Allerede i sin „Satyra“ 1636 klager han over Fattigdom, saa han neppe har Tag over Hovedet¹⁾, og ytrer sig alt andet end tilfreds med sine adelige Elever. C. 17 Aar senere se vi af Digtene til *Falk Gjæ* og til Kongen, at der yderligere er kommet Sygdom og trykkende Gjæld til; begge Digte ere egentlig Bønskrifter om Understøttelse. Det er sørgeligt at se den fortjente Mand ende sine Dage i ligefrem Nød, skjøndt hans Lønning efter Tidens Forhold var god, og han neppe har savnet Biindtægter, baade som Korttegner, Digter og ved særlig kongelig Gunst. Men det nyttede jo kun lidt, naar Pengene i de vanskelige Krigstider bleve uregelmæssig betalte eller rent udeblev; han har trods sine Forsikringer i modsat Retning neppe heller været nogen god Økonom, og han havde stor Familie. Den ældste Søn, *Sebastian*, blev paa Faderens Ansøgning i „Qverimonia“ designeret til hans Efterfølger i Sorø 1657, men tiltraadte først Embedet 1662 og blev efter Akademiets Ophævelse ansat ved det ridderlige Akademi i Kjøbenhavn 1692, samme Aar som han døde. Et Par andre Sønner blev Præster, og en Datter godt gift. Lauremberg selv døde den 28de Febr. 1658, 68 Aar gammel.

Indfald 1657, men denne Krig naaede ikke Sjælland før efter Digterens Død 1658, og hans Trang synes at skrive sig fra langt tidligere Tid. Digtet er i Indhold meget nær beslægtet med L.s andet Bønskrift til Sorø Akademis Hofmester Falk Gjæ, som netop døde 1653, saa at Henvendelsen til ham maa ligge før dette Aar.

¹⁾ Vers 257 ff. Daae 33.

2. Laurembergs Skrifter.

Til sin efter Omstændighederne nøjagtige Bibliografi over Laurembergs Skrifter har Lappenberg¹⁾ væsentlig benyttet tyske Bibliotheker, og kun faaet enkelte Bidrag fra de danske. Paa vort kgl. Bibliothek og Universitetsbibliotheket findes imidlertid saa godt som alle Laurembergs i Danmark udgivne Arbejder i rigt Udvalg, medens de i Tyskland kun synes at forekomme som spredte Sjeldenheder, for saa vidt de overhovedet endnu ere til udenfor de danske Bibliotheker, der i alt Fald gjemme de eneste kjendte Exemplarer af flere blandt hans poetiske Skrifter. Jeg skal derfor i Tilslutning til Lappenbergs Bibliografi give en Oversigt over alt, hvad der findes hos os, med en muligst fuldstændig Fortegnelse over Laurembergs i Danmark affattede Lejlighedsdigte, af hvilke Lappenberg kun har kjendt de færreste, medens han temmelig omhyggelig har medtaget de i Tyskland skrevne, for saa vidt de vare at finde. Disse Lejlighedsdigte have jo nemlig ikke blot Betydning for den bibliografiske Fuldstændigheds Skyld, men ere til Dels ikke uden selvstændigt poetisk Værd og biografisk Interesse. — Hvor samme Udgave af en Bog findes i flere Exemplarer, er dette anført, og naar Findestedet ikke udtrykkelig nævnes, er det vort kongelige Bibliothek.

I. Videnskabelige Værker.

1. *Antiquarius* 1622, 4to (ogsaa paa Univ. Bibl.) og 1652, 4to. Det af Lp. 184 omtalte Brev fra *la Cerda* findes her allerede i Udg. 1622, mærkelig nok iøvrigt, da

¹⁾ Udg. af Veer Scherzgedichte 1861, p. 183 ff.

- Brevet er dateret Madrid 1624. — At Trykkestedet „Lugdunum“ er Lyon og ikke, som Rørdam i Kirkeh. Sml. 5 R. V 644 formoder, Leyden, fremgaar ikke blot af de franske Trykkernavne og Tilføjelsen paa Titelbladet „Superiorum permissu“, men ogsaa af den ved Bogens Slutning aftrykte Approbation fra den katolske gejstlige Censur.
2. *Logarithmus* 1628, 8vo, med den ifølge Lp. 185 i British Museums Exemplar manglende Tilskrift til ti adelige Ynglinger.
 3. *Lusus et recreationes* 1634, 8vo. 3 Expl., hvoraf det ene (Hjelmstjernes Saml. 2529) sammenbundet med „Satyra“ 1636, „Elementa sphaerica“ m. m. Desuden 1 Expl. paa Univ. Bibl.
 4. *Gromaticæ ll. III*, 4to, 1639. 2 Expl. sammenbundet med det følgende Værk: „Ocium Soranum s. Epigrammata“. — 1640, 1 Expl., som mellem Titlen og Forfatternavnet „Conscripti a J. Laurenbergio“ har Tilføjelsen: „Ad illustrem, magnificum ac generosum virum Dn. Chr. Frisium, Cancellarium Regium etc.“ De 3 sidste Blade af Bogens Index mangle. Paa Univ. Bibl. 1 Expl. 1640, uden denne Tilføjelse paa Titelbladet. — Endelig 1 Expl. uden Aar, ligesom de to første sammenbundet med „Ocium Soranum“, og med noget ændret Titel: *Jo. Laurenbergii Gromatica, qua Jus terminale . . . explicantur. Accessere: Epigrammata etc. . . . accomodatas. Prostant apud Danielem Paulli, Regium Bibliopolam*. Disse Bøger have altsaa endnu været i Brug mellem Aarene 1668—84, da Daniel Paulli virkede som Forlægger. Kobberne ere i de tre Udgaver noget forskjellig anbragte.

5. *Ocium Soranum s. Epigrammata* 1640, 4to. 5 Expl., hvoraf de tre som oven anført sammenbundne med „Gromaticæ ll. III.“ Det sidst nævnte af disse Exemplarer er uden særskilt Titelblad og Dedication. — Ifølge Alb. Bartholin „De scriptis Danorum“, 2 Udg. med Mollers Hypomnemata, Hamb. 1699, pag. 75, skal Bogen være udkommen paa ny 1657.
6. *Elementa Sphæricæ, in usum Regiæ Scholæ Soranæ. J. L., Soræ, Typis Henr. Crusii, Acad. Typ.* 1642, 8vo. 1 Expl. Det synes ikke, at Lp. har set denne Bog, der ogsaa findes i 1 Expl. af 1643 med forskjelligt, her kobberstukket Titelblad.
7. *Arithmetica ... Itidem* (ikke som Lp. 187: „Ibidem“) *Algebræ principia* 1643, 4to. 2 Expl. og 1 paa Univ. Bibl.
8. *Græcia antiqua* 1660, 4to. 2 Expl. og 1 paa Univ. Bibl. — 1661, 1 Expl. og 1 paa Univ. Bibl., som ogsaa har 1 Expl. af den franske Oversættelse 1677, fol.

II. Poetiske Værker.

1. *Κυπρις πλεουσα* m. fl. Digte, 1618, 4to. 1 Expl., se Lp. 189.
2. *Zwo Comoedien* („Aqvilø“, „Kong Phineus og Harpyerne“) 1635, 4to. 4 Expl., hvoraf det ene sammenbundet med Boghandleren Jürgen Holsts „Triumphus nuptialis danicus“ 1635, en Beskrivelse paa Tysk over Formælingsfestlighederne 1634. Lauremberg havde selv faaet kgl. Privilegium paa Udgivelsen af sine Komedier (Daae 81), men synes at have overladt det til J. Holst, hos hvem de ere trykte, vistnok som en Slags Bilag til hans Festberetning. Denne foreligger ganske vist

- ogsaa i et Expl. paa kgl. Bibl. og et paa Univ. Bibl. uden Komediene, men overalt med Henviſning til ſaadanne Bilag, ſaa vel ſom til den ved ſamme Lejlighed opførte „Tragedie om Dyder og Laster“, der ogsaa ſnart findes ſamlet med Feſtberetningen, ſnart ene. I anden Udg. af „Triumphus nuptialis“ 1648 er der kun optaget et Indholdsreferat af Komediene med de plattyske Bondescener *in extenso*, og i J. Holſts danſke Redaction af Feſtberetningen, „*Regiæ nuptiæ*“ 1637, er ogsaa dette Referat udeladt, hvorimod det ene Exemplar af denne Beretning ſom Tillæg har Tragedien om Dyder og Laster ſamt den berømte Nederlænder Barlæus's latinske Digt til Formælingen „*Venus cimbrica*“, hvilket ogsaa er aftrykt i 1 Expl. af „*Triumphus nuptialis*“ og 1 Expl. af Komediene alene.
3. Foran Laurembergs to Komedier er trykt hans første i Danmark ſkrevne Lejlighedsdigt, den franſke Sonnet *A Monsieur le Prince de Dannemarq etc. . . . et Madame la Princesse, son Espouse* (1634), aftrykt hos Lp. 175.
 4. *Satyra* 1636, 8vo. 3 Expl., hvoraf det ene ſammenbundet med „*Lusus et recreationes*“, ſe ovf. Side XVI. Paa Univ. Bibl. 2 Expl. Nogle af diſſe Exemplarer have i Titlen ſmaa typografiske Forſkjelligheder. — Den af Lp. 190 efter Langebek i Suhms Sml. I, 3 H. 174 (ikke 172) anførte, tidligere Udg. af 1630 har næppe exiſteret, ſe Daaes Optryk af „*Satyra*“ S. III; i alt Fald har Morhof ikke kjendt den 1684, da han paa Titelbladet til ſin nye Udgave af *Satyra* ſætter „*Anno 1636 edita.*“ Derimod findes i 1 Expl. et Lp. ubekjendt Optryk af 1664, temmelig daarligt og ſammenknebet paa 7 Blade med meget lille Tryk, medens den første Udgave har 9 ſirlige Blade Cursiv. — *Morhofs*

- Udg. 1684, 4to, findes i 2 Expl. og 1 paa Univ. Bibl.; desuden har Lappenberg 78 ff. og Daae i sine Bilag aftrykt Satiren, til hvilken Daae 28 ff. ogsaa giver en udførlig dansk Indholdsversigt.
5. *Ligvers* paa Latin og Græsk over *Holger Rosenkrands*, trykt blandt flere andre efter Sorø Akademis Sørgeprogram: „*Memoriæ et honori incomparabilis Herois, D. Ol. Rosencranzii*“, Sorø 1642, 4to (affattet af Prof. Henr. Ernst og dediceret til Rosenkrands's Svigersøn Chr. Thomesen Sehested). Digtet er atter aftrykt efter Ole Vinds Ligprædiken over H. Rosenkrands, Kbh. 1643.
 6. *Novis sponsis Johanni Georgio Quirino, Civi et Oenopolo Hauniensi, et Gertrudi Ulrichiæ Conjugium felix et foecundum opto J. L. Soræ* 1647. Haandskrift i Gl. kgl. Sml. 2047, 4to (Bolte i Jahrb. f. niederd. Sprachforschung XIII 44), optrykt af Morhof i Udg. af Laurembergs „*Satyra*“ 1684.
 7. *Ad Falconem Gisium ... acclamatio Joh. Laurembergii*, s. l. et a., 4to. 2 Expl. 3 Sider latinske Hexametre. I sin sygelige og fortrykte Tilstand, da de Forhaabninger, hvormed han i sin Tid kom til Sorø, ere slaaede fejl, beder Forfatteren Akademiets Hofmester tale hans Sag hos Kongen. Klagen er ganske poetisk indklædt i et Billede laant fra den døende Svanes Sang. — *Falk Gjõe* til Hvidkilde blev Hofmester paa Sorø efter Henrik Ramel til Bækkeskov 1649, og efterfulgtes ved sin Død 1653 af Jørgen Rosenkrands. Mellem disse to Aar falder da Digtet; men selv om vi sætte det saa tidlig som til 1649, er det ikke godt at vide, hvortil L. sigter, naar han deri siger om Kongen:
 Qvi nuper facili vidit mea ludicra vultu.

De mindst 15 Aar før, oven i Købet under Christian IVs Regering, opførte to Komedier kan det dog ikke være, Kong Frederik III „nylig“ har set; saa man skulde tro, at der var tabt et eller andet dramatisk Arbejde af Lauremberg.

8. *Veer Schertz Gedichte*, 8vo, Originaludg. 1652, 2 Expl. — Udg. Nr. 2 hos Lp., 1653, 1 Expl. og 1 paa Univ. Bibl. — Et andet (tysk) Tryk af 1653 med Rimet „Köp my und lisz my“ o. s. v. paa Titelbladet, som mangler i Lappenbergs Fortegnelse S. 196, men er beskrevet i Braunes Udg. af Skjæmtedigtene S. X, findes i 1 Expl. — Lappenbergs Nr. 3 (den højtytske Oversættelse), 1 Expl. — Nr. 4, 1655, 1 Expl. — Nr. 6, 1682 (som hverken Lp. eller Braune har set), 1 Expl. — Udg. Nr. 7 hos Lappenberg S. 198, fra c. 1700, findes ikke i Danmark, men i det norske Videnskabernes Selskabs Bibliothek i Throndhjem, i 1 Expl. — Nr. 8, 1700 sammen med Rachels Satirer, 1 Expl. paa Univ. Bibl. — Nr. 10 uden Aar, 1 Expl. — Nr. 12—13, u. A. (Rachels Satirer og Skjæmtedigtene i samme Bind; Lp. kjender dem kun adskilte), 1 Expl.

Altsaa eje de danske Bibliotheker alle de ældre Udgaver af Skjæmtedigtene fra det 17de Aarhundrede med Undtagelse af et tysk Eftertryk fra 1652 (Lp. Nr. 1*, S. 193, Braune X), det hidtil heller intet andet Steds paaviste, tvivlsomme Tryk af 1654 (Lp. 196) og Udgaven 1670 (Lp. Nr. 5, S. 198, Braune XI). Desuden de fleste nyere Udgaver mellem 17—1800, og endelig har Dr. Bolte paa kgl. Bibl., Gl. kgl. Saml. 2069, 4to, fundet og i Jahrb. f. niederd. Sprachforsch. XIII 47 ff. udførlig beskrevet en ældre og kortere Redaction af Skjæmtedigtene i Haandskrift fra Laurembergs egen Tid med adskillige Varianter.

Alb. Bartholin „De scriptis Danorum“, 1666, p. 75 har under Lauremberg: „Quatuor Satyræ, Hafn. 1648 in 8. Saxonica Dialecto“, og i Overensstemmelse dermed anfører ogsaa Joh. Møller i sine „Hypomnemata“ til Bartholins Skrift, Hamb. 1699, p. 281 en Udgave af Skjæmtedigtene fra 1648. Lappenberg 193 og efter ham Daae 44 betvivle Paalideligheden af denne Opgivelse, da en saadan ældre Udgave ellers intet Steds omtales, og Braune VII—VIII anfører indre Grunde for, at Skjæmtedigtene ikke kunne være affattede før 1651; men efter at Bolte har fundet det betydelig ældre Haandskrift, som han endog sætter i 30'erne, viser det sig, at de fleste af Braune paaberaabte chronologiske Data først ere komne til ved Omarbejdelsen. For saa vidt var der intet i Vejen for at antage en tabt tidligere Udgave; men saa længe intet Spor af en saadan støtter Møllers løst fremsatte Aarstal, bliver dettes Rigtighed dog vel fremdeles tvivlsom¹⁾.

¹⁾ I alt Fald tør man næppe bygge paa det af Rørdam i Hist. Tidsskr. 5 R. V 647 fremdragne Factum, at Hans Mikkelsen Ravn i sin „Epitome Rhytmologiae danicae“ 1649, S. 63 bruger det i Laurembergs andet Skjæmtedigt Vers 274 ff. (266 ff. i den danske Ovs.) forekommende plattyske Navne Aalke Quaks, eller rettere en Danisering deraf: Abele quackis (det plattyske Aalke er Adelheid, men Abele er det danske Abel, Abelone). Vil man her virkelig finde en Reminiscens fra Lauremberg, saa have vi jo set, at de to Mænd stode i Venskabsforhold allerede ved Aar 1646, og H. Ravn kan da have kjendt den første Redaction af Skjæmtedigtene i Haandskrift. For mig staaer det som en aldeles tilfældig Berøring: plattyske Navne vare vist den Gang almindeligere kjendte og benyttede i Danmark end nu, og man kan slet ikke som Rørdam sige, at H. Ravn „rimer om

Af underordnet Betydning er det Spørgsmaal, om det unævnte Trykkested for Originaludgaven af Skjæmte-digtene er Sorø eller Kjøbenhavn. Daae 45 holder paa det sidste, Lappenberg 193 synes at antage Sorø for rimeligst, og vist med Rette. Akademiet havde sin egen Bogtrykker, i alt Fald fra 1641, først Henrik Kruse¹⁾, fra 1648 Jørgen Hanschen, 1652 Peter Janson. I Sorø lod Lauremberg flere af sine Arbejder trykke (andre rigtignok i Kjøbenhavn), og der tryktes ved den Tid saa betydelige Værker som Birgitte Thotts Seneca 1658. Den samtidige Thomas Bartholin siger nu udtrykkelig i „De medicis poetis“ 1669, p. 147, at de plattyske Skjæmte-digte saa vel som Laurembergs Satyra „ex officina Sorana prodierunt“, medens den tvivlsomme Udgave af 1648 hos Alb. Bartholin „De

en af Hovedpersonerne i Veer Scherz Gedichte“, før disse forelaa i det nu eksisterende første Tryk. Ravn anfører som metrisk Exempel en Bondevise, der for Resten er ubekjendt og mærkelig ved sin sjældne franske Rondeauform. Deri mindes Jeppe, hvordan han i sin Ungdom gjorde Haneben til Pigerne og i Øllerup Kro dansede med

Tallick' og Abele quackis den blu'.

Hos Lauremberg er Aalke Quaks derimod en gammel Kjørling, der ivrer mod Ungdommens Forfængelighed og de nye Moder, som det synes det kjendte Navn paa en typisk Figur med Bibetydning af Enfoldighed. Det er altsaa ingenlunde samme Person, og Navneligheden beviser næppe noget Forhold til Lauremberg.

¹⁾ Tauber Udsigt over Sorø Akademis Forfatning 34 har Johannes Kruse, men paa Laurembergs „Elementa sphaerica“ 1642 og „Arithmetica“ 1643, som Kruse har trykt, er Fornavnet Henrik.

scriptis Danorum“ 1666, p. 75 og derefter i Mollers „Hypomnemata“ siges udkommen i Kjøbenhavn.

9. *Perillustri, Magnifico, Generosissimo Heroi, Dn. Henrico Ramelio ... pie denato, die VI Octobris An. 1653, ... exsequialis Honoris officium præstat ... Academia Sorana. Soræ, Typis P.Jansonii.* Sørgedigt i Akademiets Navn over en af dets forhenværende Hofmestre, findes kun i Afskrift i Gehejmearchivet, aftrykt hos Daae 87.
10. *Georgio Rosenkrantzio, Oligeri fil., Viro antiqua nobilitate, prisca fide, patria eruditione maxime insigni, Regiæ et equestri Academiæ Soranæ Præsidi nuper constituto ... gratulor Jo. Laurenbergius, Mathem. Pr. — Soræ, Typis Petri Jansonii, Acad. Typogra. (1653) fol., 2 Expl. 3 Sider Hexametre.* Lp. 191 kjender kun Digtet fra Wolfenbüttel Bibliothekets Katalog og sætter det til 1647, fordi det i Hofmans Danske Adelsmænd 1778, II 124, og derefter i forskellige Forfatterlexika hedder, at J. Rosenkrands ved sin Død 1675 i 28 Aar havde været Hofmester paa Sorø. Af Taubers anførte Skrift S. 36 og andre Kilder vide vi imidlertid, at han først fik denne Stilling ved Falk Gjæes Død 1653, og at Digtet maa henføres til dette Aar fremgaar bl. a. af, at vi have et andet Lykønskingsdigt i samme Anledning „Ad. G. Rosenkrantzium ... acclamatio“, af den senere Historiograf og Resident i England Jacob Henrik Paulli (Rosenschild), dateret VII Iduum Nov. MDCLIII. Paulli sigter her aabenbart til Laurembergs Digt, naar han slutter sit eget:

Graviora, Marones

Carmina, Cecropiis alte deducta cothurnis,

Cantabunt forsan, nec Laurenbergius unus.

P. Janson, som har trykt Digtet, blev efter Tauber ogsaa først Akademiets Bogtrykker 1652.

11. *Daphnorini Querimonia*, s. l. et a. (1653?), 4to. 2 Expl., begge ens udstyrede, saa at der ikke er Anledning til med Lp. 192 at holde noget af dem for Dedications-exemplaret. Desuden i *Morhofs Udg.* 1684, 4to, sammen med L's „Satyra“, 2 Expl. Optrykt hos Lp. 92.
12. *Serenissimo potentissimoque Principi ac Domino, Dn. Frederico III ... cum Serenissimo ... Dn. Christiano ... Homagium præstaretur ... Gratulatur ... Academia Sorana. Hafniæ ...* 1655 (Lp. 191). Akademiets Lykønskingsdigt til Prins Christians (V.s) Hylding, findes trykt efter det ene Exemplar paa kgl. Bibl. af Laurembergs Festsplil i samme Anledning:
13. *Musikalisch Schawspiel, ... die Geschichte Arions*, 1655, 4to. 2 Expl. og 1 paa Univ. Bibl. (Lp. 192), samt Manuscript i Gl. kgl. Saml. 2662, 4to, se Jahrb. f. niederd. Sprachforschung XIII 44.
14. *Illustribus ac Generosissimis Sponsis Hugoni Lützowio & Idæ Rosencrantziæ Conjugium felix ... comprecor J. L. Soræ, Typis Georgii Hanschenii, Acad. Typogr.*, 4to. 9 Sider Hexametre og 1 Side Disticha. Uden Aar; efter Hofman „Danske Adelsmænd“ II 1778, Rosenkrandsernes Stamtavle, fandt Bryllupet Sted 1656. Det maa altsaa være en Fejl, naar Tauber „Sorø Akademis Forfatning“ 34 angiver, at Jørgen Hanschen kun var Akademiets Bogtrykker til 1652. Da hans Navn ogsaa forekommer paa det næste, sikkert daterede Digt og paa Birgitte Thotts Seneca 1658, maa han enten antages at have overtaget Forretningen paa ny

efter P. Janson, eller Akademiet maa i nogle Aar have havt to Bogtrykkere.

15. *Illustrissimum ... Heroa, Dn. Christianum Thomæum Sehestedium ... An. MDCLVII vita mortali egressum ... Exsequiali honore prosequitur ... Regia et Equestris Academia Sorana. Sorø, Typis G. Hanschenii, Ac. Typ.*, 4to. Sørgedigt over Kansler Sehested, 4 Sider Hexametre, underskrevne af Decan og Professorer, samt 3 Disticha, underskrevne J. L.

3. Laurembergs literære Betydning.

Den første Halvdel af det 17de Aarhundrede er i den danske Literatur en Overgangstid fra Middelalderens og Reformationens folkelige Digtning til Renaissancens Kunstpoesi. Den nye Smag kom til os fra Tyskland, til Dels gennem indvandrede Tyskere, og blandt disse var Lauremberg ubetinget en af de betydeligste, maaske den, der mest alsidig ompændte hele sin Tids Dannelse. En saadan Mand var den Gang en Sjeldenhed i Danmark, og det er intet Under at han paa flere Punkter afsætter sine Spor i vort Aandsliv. Da han 1634 skrev sine to Komedier til Prins Christians Bryllup, kjendte man hos os endnu intet andet Drama end den gamle Skolekomedie af religiøst Indhold og opbyggeligt eller belærende Præg, opført af Studenter og Skoledisciple. Det sidste Skuespil af denne Art, Erik Pontoppidans „Tobiæ Giftefærd“, gaves 1635 ved et Bryllup i Kjøbenhavn; Skolekomedien var da allerede begyndt at gaa af Mode og fik Dødsstødet ved den omtalte Hoffest. Laurembergs to Komedier ere af mythologisk Indhold med allegoriserende Hentydning til Lejligheden, Hof- og Festskauespil i nyere Smag og for saa vidt i Renaissancens Aand, skjøndt de bære

tydelige Spor af Fortidens Plumshed og Ubehjælpomhed. Allerede 24 Aar før havde Lauremberg jo i sin Tragedie „Pompejus“ behandlet et antikt Emne i langt renere klassisk Stil og paa Latin; idet han nu benyttede sit tyske Modersmaal, blandede Elementer af det gamle, nationale Drama sig forstyrrende ind. Dertil kommer, at Forfatteren langtfra beherskede det højtyske Sprog, som han i sin Hofdigtning maatte benytte, med samme Lethed som det plattyske eller Latinen. De plattyske Bondescener, han efter Skolekomediens Mønster har indskudt som komiske Mellemspil, ere trods al deres Drøjhed livligere og naturligere end Resten, et Varsel om Laurembergs senere Storhed paa sit snævrere Modersmaals Omraade¹⁾. Ellers have de to Skuespil ikke synderligt poetisk Værd, og da de desuden fremkom udenfor Tysklands Grændser, bleve de temmelig upaaagtede i Digterens eget Fædreland, skjøndt de høre til de allertidligste Stykker i denne modernere Stil, paa hvilken den ogsaa i Danmark bekjendte Præst i Wedel Johann Rist først var slaaet ind med sin „Irenaromachia“ 1630. For det danske Drama fik de nærmest den negative Betydning at gjøre det af med Skolekomedien; men paa Dansk blev den nye Skuespilart aldrig efterlignet. I det hele spilledes her i Landet i over 60 Aar efter den Tid aldrig paa Modersmaalet, og ved Hofforestillingerne paa fremmede Sprog, de eneste dramatiske Forlystelser man kjendte, kom det reciterende Skuespil ikke oftere frem. Hoffet foretrak Opera-Balletter efter fransk Mode, som indførtes her samtidig med Laurembergs Skuespil ved den opsigtvækkende Festforestilling 1634.

¹⁾ Bondescenerne ere særlig aftrykte ved Jellinghaus og Dr. Nissen i Jahrb. f. niederd. Sprachforschung III, 1877 og XI, 1885.

Balletten maatte igjen noget over Aarhundredets Midte vige for egentlig Opera, og dette nye Smagsomslag forberedes ogsaa af Lauremberg. I hans to første Skuespil var der indlagt Sange, som det havde været Skik allerede i Skolekomediens senere Tid; men hans „musikalske Skuespil“ *Arion* til Christian V.s Hylding 1655 er den første i Danmark opførte virkelige Opera, hvor alle Repliker ere i Sang. Hvad Indholdets Character og poetiske Værd angaar, skiller den sig for Resten ikke synderlig fra Komedierne.

Skjøndt Laurembergs dramatiske Arbejder altsaa ikke savne culturhistorisk Interesse, beror hans Digterry dog ikke paa dem, men dels paa hans talrige poetiske Forsøg i de gamle Sprog, der for hans Samtid vel stod som Hovedsagen, men ved hvilke vi ikke her skulle opholde os, — dels og fornemmelig paa hans plattyske Satirer. Og her maa vi da først fæste Opmærksomheden paa den mærkelige Dobbeltstilling, han som Digter indtager til sin Tid og dens literære Stræben. Hidtil have vi væsentlig set ham som den fint uddannede Humanist og Renaissancepoet, en af de første Tyskere, der dyrkede den nye Kunststil i Dramaet, og den første, der forsøgte at indføre den i Danmark. Men saa snart han slaar ind paa Digting i sit plattyske Modersmaal, bliver han en helt anden Mand. Den fine Fernis skaller af, han kaster den klassiske og mythologiske Cothurne, Lærdommen og den højtidelige Stil til Side og slaar sig løs i gammeldags, jævn og naturlig, ofte endog dygtig plat og plump Tone, som en afsagt Fjende af alle nye Moder og Noder, alt søgt og fornemt Væsen i Poesien og i hele Livet. Saaledes allerede i de komiske Bondemellemspil i Komedierne, og endnu mere i de *Fire Skjæmte digte* af 1652. Her slutter Lauremberg sig til den nationale og folkelige

XXVIII

Opposition, som i den tyske Literatur lige fra Reformationstiden gaar ved Siden af de fremmede Culturindflydelser og de moderne Strømninger. Med Modersmaalet komme, Ungdomsminderne op i ham; han optræder som den plattyske Bonde eller Borgeren fra den mecklenburgske Smaastad, der holder sejgt ved sit eget og ved de locale Ejendommeligheder, ved alt det gammeldags og nedarvede lige indtil Dialekten, og betragter den nye, kosmopolitiske Moderetning med en Blanding af Mistro og lun Spot. Overensstemmende med dette Grundsyn søger han ogsaa fra de moderne Digtformer tilbage til den i Middelalderen og Reformationstiden yndede moralske Satire i tvangfrie Vers og gemytlig Tone, der ingenlunde skyr det drøje Udtryk, som i og for sig laa Nedertyskernes djærve, lidt plebejiske Folkeaand nær, men snarere søger det som en bevidst Protest med den sirlige og højtravende Kunstsmag. Unægtelig kan hans Spas derved synke saa dybt ned, at Partier, navnlig i det andet Skjæmtedigt, for vor Følelse blive temmelig anstødelige i deres nøgne Uanstændighed, som just ikke altid kan søge sin Forklaring i en svunden Tidsaand, der stod Naturen og det naturlige Udtryk nærmere end vor. Men netop fordi Lauremberg i disse Satirer er saa fuldt og frisk sig selv, giver sig saa frit og ugenert hen, bliver han her langt mere ægte Digter og afvinder os en ganske anden, rent menneskelig Interesse, end hvor han snærer sin Muse med den fremmede Renaissancesmags conventionelle Baand. Samtidens tyske lærde oversaa disse Digte, der aabent gik imod den herskende Smag og vare affattede i en ringeagtet Dialekt, ikke at tale om, at Forfatteren levede fjernt fra sit Fædreland og gennem de mange Aar var bleven noget fremmed for det. Men talrige, nær paa hverandre følgende

Eftertryk og Udgaver vidne om, at Skjæmte digtene hele det følgende Hundredeaar igjennem vare en yndet Folkelæsning i de nedertyske Egne, ligesom de allerede 1654 bleve oversatte paa Højtysk med Commentar (af *C. C. Dedekind?*).

Directe Paavirkning af Lauremberg kan egentlig kun paavises hos en noget yngre tysk Satiriker, Ditmarskeren *Joachim Rachel*, død som Rector i Slesvig 1669. Rachel stod i sin Ungdom i personligt Forhold til den ældre Mester og digtede fra først af ogsaa paa Plattysk. Men selv hans højtyske Satirer 1664, der ere holdte i den nye Kunstpoesis correctere og mere klassiske, men ogsaa koldere, mindre individualiserende og gemytlige Tone, røbe ikke sjelden Spor af Laurembergs Indflydelse og forekomme i senere Udgaver ofte samlede med dennes Skjæmte digte¹⁾. Den første tyske Kritiker, der værdigede Skjæmte digtene nogen Opmærksomhed, var ogsaa netop Rachels Lærer *Daniel Morhof*, der 1660—65 havde beklædt Laurembergs forrige Lærestol som Professor poëseos i Rostock, men derfra blev forflyttet til Kiel. I sin *Unterricht von der teutschen Sprache und Poesie* 1682 roser han Skjæmte digtene, og 1684 udgav han paa ny Laurembergs *Satyra, Querimonia* og et af hans latinske Lejlighedsdigte med et meget anerkjendende Forord²⁾. Men efter den Tid gik Laurembergs Navn i Glemme i Tyskland, indtil vore Dage atter have fornyet hans Minde.

Anderledes i Danmark. I vor den Gang saa fattige Literatur indtog Lauremberg en langt betydeligere Plads,

¹⁾ Aug. Sach: Joachim Rachel, Schlesw. 1869, S. 13. 17. 21. 23. 25. 27.

²⁾ Lappenberg 200. Daes Optræk af L's Satyra, S. IV.

XXX

end i den tyske. Her havde man Digteren midt iblandt sig og betragtede ham næsten som en af sine egne, medens paa den anden Side den Omstændighed, at han skrev i det større Culturlands hos os almindelig forstaaede Sprog, snarest gav ham større Anseelse. Endelig stod den danske Digtning endnu saa langt tilbage i moderne Udvikling, at Lauremberg, der i sit eget Fædreland gjaldt for en Bagstræver, hos os nærmest betragtedes som fremragende Humanist og Repræsentant for den nyere Kunststil, til hvilken han jo indtog en saa ejendommelig Dobbeltstilling. At man her opfattede hans Satire som let anvendelig paa danske Forhold, om end ikke nærmest og directe møttet paa dem, derom vidner den Omstændighed, at Skjæmte digtene bleve oversatte paa Dansk samtidig med Fremkomsten af den plattyske Original, eller i alt Fald endnu samme Aar, hvilket i Betragtning af den Tids sparsomme literære Production siger en hel Del mere, end det vilde gjøre nu til Dags. Tillige faa disse Digte ogsaa for os et hjemligt Præg ved Laurembergs hyppige Indblanding af Danismer i det nær beslægtede plattyske Sprog¹⁾ og ved hans jævnlige Brug af danske Navne og Hentydninger til danske Forhold²⁾, ligesom han enkelte Steder

¹⁾ „Pen“ for „Feder“ I 129, „Krohne“ (Mønten) I 191, „somtyds“ sommetider I 283, „dremarks Deeren“ Tremarksmø I 440, „Byvagd“ Byfoged I 443, „Patte“ II 101, „Staedsmø“ II 140, „Mare“ ∴ Nattemare, das Alpdrücken II 188, „Holger Dansches Hest“ III 67; „Øl“ for „Bier“ III 138, „Kockedrengen“ III 221, „Broer lille“ III 229, „Borgenester“ III 244, „Gammelmat“ III 476, „Ricksmarck“ IV 337. (Verstellene ere den plattyske Originals efter Braune).

²⁾ Børsen II 100, Kar(r)en Amme II 106 (734), Holm ∴ Bremerholm II 340, Wartow III 29, Hr. Niels, Hr. Lars, Mester Peder III 467 ff., Lille Mar(e)n IV 184, Mar(r)en „Beschlucht“ 97.

bestemt taler om Tilstande i Danmark, især III 139—44 om tysk-dansk Blandingssprog, hvilket turde bevise, ikke blot i hvor høj Grad han var bleven hjemme i det Land, hvor han havde tilbragt over 27 af sine bedste Manddoms-aar, men vel endog, at han maa have været vort Sprog nogenlunde mægtig. I mange Henseender var jo ogsaa Folkecharacteren, Tænke- og Levemaaden i hans gamle og hans nye Fædreland saa ensartet, at Satiren lige saa fuldt rammer det ene som det andet. Men i det væsentlige maa vi dog sige, at Lauremberg ikke har Danmark, men sin oprindelige, nordtyske Hjemstavn for Øje, hvor Udviklingen var skreden et godt Stykke længere frem i moderne almen-europæisk Retning, især under Paavirkning af Trediveaars-krigen, der i saa høj Grad blandede alle Nationer mellem hverandre og førte Franskmænd, Italienerne, Spaniere, med deres Sprog, Cultur og Moder lige op til Elben, men sjeldnere over den. I de kortere Melleumrum, hvor Krigen drog sig op til os, fik vi mest med mindre fremskredne Folk at gjøre: Svenskere, Tyskere og Polakker. Sydlandske Moder og fremmed Luxus begynder maaske nok at trænge ind hos os i Christian IV.s senere Aar, og Polemiken i det 4de Skjæmtedigt mod Lejlighedsdigtningen og Renaissancens stive, forlorne Kunstpoesi kunde vel finde sin, vistnok meget indskrænkede, Anvendelse paa en ogsaa her begyndende Bevægelse; men det franske Blandingssprog og Gallomanien i det hele, som er et Hovedemne for Laurembergs Satire, kjendtes hos os endnu knap nok ved Hoffet og i Militær-sproget, slet ikke i Folket og Literaturen. Endnu var det kun Latin og Tysk, man spækkede sin Tale med, medens franske Ord kun forekom som sjeldne Undtagelser, mest beroende paa særlige Forhold, naar f. Ex. nogle faa i

Arrebos Hexaëmeron ere gaaede lige over fra den franske Original af Du Bartas, eller naar det af Daae S. 40 citerede Skrift „Om Commerciën“ c. 1645 taler om dem, der paa deres franske Rejser kun have lært at „corticere en Dama“ eller bragt „en ny alamodi Klædning“ hjem. Allerede den fejlagtige Orthografi viser, hvor lidt saadanne Ord vare trængte ind i den almindelige Bevidsthed her hjemme, og ganske lige saa kejtet og uvant tager den danske Oversætter af Lauremberg paa sin Originals mange franske Gloser. Desto mærkeligere er det, som jeg allerede andet Steds har bemærket ¹⁾, at Tidens danske Sprogmand i deres theoretiske Arbejder ivre næsten lige saa stærkt mod fransk som mod tysk Indblanding i Sproget. Over en halv Snes Aar før Laurembergs Skjæmte digte fremkom, udbryder *Hans Ravn* i den haandskrevne „Exercitatio lingvæ Danicæ“:

Gallica lingva, Gallica vestis
Erit, Dania, tua pestis,

og kort efter klager *Bertel Wichman* over, at der mellem hver fem danske Ord forekommer „et fransk eller brudet latinsk“. Hvor *Peder Syv* i sine „Betænkninger“ (S. 66 ff.) 1663 kommer til at tale om fremmede Ord, bekræfter ogsaa han, at „nu er hvert andet Ord frantzøsk“, og citerer stadig Laurembergs Angreb paa Sprogblandingen, som om de fandt directe Anvendelse paa Modersmaalet. Man kunde fristes til at antage, at Tidens Talesprog havde afveget ganske betydelig fra det os bevarede Skriftsprog; thi at der i dette sidste indtil over Midten af Aarhundredet var langt færre franske Gloser i Brug end f. Ex. nu til Dags, er

¹⁾ Renaissancebevægelsen 399.

aldeles utvivlsomt. Men en saadan Afvigelse er i og for sig usandsynlig, og finder heller ingen Bekræftelse ved det, vi kjende til hine Dages Brevstil. Blandingen med Fransk trængte først ind med de franske Sæder og Moder efter Enevældens Indførelse, og endda saa langsomt, at vi ikke ret forstaa *Bordings* Advarsel i Æredigtet til Hexaëmeron 1661 mod at laane fremmede Ord

fra Tibren, Seine, Rhin og Thems,

eller *Peder Syvs* Klager 1663. I dennes Lister over Fremmedord, der burde udskydes, finde vi ogsaa, at næsten alle de franske kun ere Militærudtryk, ikke Ord, der vare trængte ind i den daglige Tale. Jeg ser fremdeles ingen anden Forklaring paa denne mærkelige Modsigelse end den, jeg allerede en Gang har fremsat, at vore Sprogmand, der jo alle vare vakte ved den tyske Sprogbevægelse og stærkt afhængige af den, ganske tankeløst og mekanisk have overført Tyskernes Klager over fransk Sprogindblanding i Stedet for at give deres Polemik den naturlige Adresse til Tyskland. Ganske paa samme Maade se vi jo, at Klagerne i den danske Oversættelse af Lauremberg ere gaaede lige over fra Originalen og kun indirecte bevise noget om den sproglige Tilstand hos os.

Hvad der saaledes viser sig paa et enkelt Punkt, med Hensyn til Sproget, at Udviklingen — og Udartningen — var videre fremskreden i Nordtyskland end i Danmark, og at Laurembergs Satire derfor maa tages *cum grano salis*, for saa vidt man vil give den Anvendelse paa vore Forhold, det gjælder ogsaa for Opfattelsen af Skjæmtedigtene i det hele og store. Skjøndt de fremtræde som et Forsvar for det gamle, ere de dog udsprungne af en ny Livsanskuelse, som ved den Tid banede sig Vej Nord paa, men endnu ikke var

bleven den herskende i Danmark. I mange Henseender betegner Reformationstiden et Brud med de middelalderlige Traditioner, kun ikke i det almindelige Syn paa Livet, i det mindste ikke hos os, hvor den humane Renaissancebevægelse var bleven kvælt af den religiøse Reform. Man vedblev fremdeles at føre hele Tilværelsen, lige fra Politiken til det daglige Liv, tilbage til metafysisk religiøse Synspunkter. I Tyskland foregik Overgangen til det nye under Trediveaarskrigen, der fra en Religionskrig efterhaanden blev en Kamp om politisk Magt og Besiddelse, medens der samtidig i Privatlivet ytrede sig en Stræben efter verdslig Dannelselse, praktisk Livsklogskab og realistisk Aandsretning, som hos os først blev almindelig efter Aarhundredets Midte, med Enevældens Politik og den franske Indflydelse, naturligvis under stærk Opposition fra kirkelig orthodox Side. Hvad vi før Lauremberg havde haft af satirisk Literatur, bærer i Overensstemmelse hermed et overvejende religiøst Præg. Enten stod denne Digtning directe i den religiøse Bevægelses Tjeneste som Reformationssatirerne, eller den prædikede Moral i abstract Form og oftest i allegorisk Indklædning som *Hans Tausens Vise om Løgn og Sandhed*, *Dødedansen*, *Reineke Fos* eller *Hieronymus Justesens Fuglevise*. Ganske i samme Aand skrev endnu samtidig med Lauremberg Klokkeren *Hans Skonning* Satirer 1648 og 50¹⁾. Men en rent verdslig, praktisk Satire, der med kraftig Realisme griber ind i det virkelige, daglige Liv og fører os dettes Typer for Øje ligefrem og uden Indklædning, finde vi før Lauremberg kun som enestaaende Undtagelse i Degnen *Søren Twillings* kvikt humoristiske Vise *Quid tua*, 1634, der

¹⁾ Paludan Renaissancebevægelsen 138. 354 ff.

klager over, at den gammeldags nationale Ærlighed, Jævnhed og Tarvelighed paa alle Punkter i det borgerlige Liv maa vige for nye tyske Noder og forløren udenlandsk Fornemhed, ganske som Lauremberg ivrer mod det franske Væsen i Tyskland. Endnu mere gjælder det Laurembergs egne Skjæmteedigte, saa gammeldags, jævne og uslebne de end ere i Formen, og saa kraftigt de bekæmpe det nyes Indtrængen, at de dog ubevidst føre Kampen ud fra et aldeles moderne, verdsligt Livssyn. For saa vidt staa de i vor Literatur som et Varsel om den nye Tidsaands Frembrud, og naar Lauremberg er bleven opfattet som en Forløber og et Forbillede for vor senere Satire lige ned til Holberg, saa beror dette langt mindre paa noget directe Bekjendtskab eller paa Efterligning i Enkeltheder fra de yngre Satirikeres Side, end derpaa, at den sunde realistiske Livsopfattelse og den deraf betingede poetiske Form, med hvilken han endnu stod temmelig ene i Danmark, efterhaanden kom til at præge vor hele Literatur.

Overgangen spores allerede i den noget senere *Mathias Worms* Satirer, og udvikler sig hos *Jens Sten Sehested*, hvis *Dydernes Prøvesten* endnu er i gammel allegorisk Stil, medens *Pigernes Dyd- og Lasterspejl* nærmer sig den laurembergske Tone. Endnu mere er dette Tilfældet med *Vilhelm Helts Lima mordendo decorat*, 1690, som ofte paafaldende minder om Lauremberg i hele Stilen og Aanden, i Polemiken mod Lejlighedspoeterne, ogsaa i Plumphed og i en vis godmodig Brede og Snakkesalighed, hvor Forfatteren jævnlig rent taber Traaden. Men i Talent og Lune staaer Helt rigtignok langt tilbage. *Jacob Vorm*, som endnu er aldeles gammeldags i Formen, er derimod, hvad Indholdet angaar, ikke blot verdslig, men overvejende politisk

Satiriker; for saa vidt mere fremskreden end Lauremberg. Men endnu ind i næste Aarhundrede finde vi jævnlig Satirikere, der „dræbe Folk med gammel Postilmorale og locis communibus“, som det hedder i Fortalen til Holbergs Skjæmte digte, maaske med Hentydning til Falster, der paa en Maade kan betragtes som vor sidste almindelig moraliserende Satiredigter. Naar Holberg i Modsætning dertil fremhæver det som den moderne Satires Opgave at skildre Characterer, grebne ud af det virkelige Liv, hvorved Digteren let bliver udsat for Had som den, der angriber Personer, — saa have vi jo netop her Realismen udtalt som Princip, den individualiserende Virkelighedsdigtning overfor den Satire, der holder sig til Almindeligheder og Trivialiteter, „fordømmer Fruentimmeret, fordi det drikker Thee eller Café, gaaer paa Comedier, bruger anden Klæde-Dragt end den gamle Verden, eller Mandfolk, fordi de spille Kort og drikke sig et Ruus iblant“. En anden Sag er, at det i det enkelte, concrete Tilfælde vilde være Uret at opfatte Falster som den, der ikke skildrede Characterer eller øste af det virkelige Liv. I det hele havde jo Satiren paa Holbergs Tid faaet nye Forbilleder i Juvenal og Boileau, og andet Præg end i Laurembergs Dage, 70 Aar før; men under de nye Former spores endnu den gamle Modsætning, og den er det, Holberg udtaler.

Ogsaa Slægtskab med og maaske Indvirkning af Lauremberg lader sig dog endnu efterwise saa langt ned i Tiden (Daae 70 ff.). Allerede Lappenberg har bemærket det paafaldeade i, at *Holberg* udgav sine første Satirer under den til Laurembergs ganske svarende Titel *Fire Skjæmte-Digte*, og det uagtet der i Virkeligheden var fem. Det første handler om „det menneskelige Kjøns Ondskab og Urimeligheder udi

Almindelighed“, ligesom Laurembergs første „Om Menniskens Idræt, Vandel og Maneere i disse Dage“, og det tager Udgangspunkt fra det forskjellige Livssyn hos den grædende Heraklit og den leende Demokrit, ganske som Laurembergs 2det Skjæmte digt, der dog ikke behandler ménneskelige Daarskaber i Almindelighed, men særlig Modens Taabelighed. Med Rette gjør Lappenberg ogsaa opmærksom paa Emneslægtskabet mellem Lauremberg og *Falsters* fire første Satirer: „Disse Tidens onde Optugtelse“, „Daarers alamodiske Leveregler“, „Den daarlige Udenlandsrejse“ og „Den utidige Rangsyge“. Skjøndt disse Emner hørte til de fælles Sigter for alle Tidens Satirikere, er der dog i Sammenstillingen noget, der fører til den Antagelse, at det 18de Aarhundredes to store satiriske Digtere have faaet en Impuls fra deres Forgænger i det 17de, hvor forskellige de end ere fra ham i Behandlingen.

Om den store Anseelse, Lauremberg gennem mere end et Aarhundrede nød i Danmark, have vi i Literaturen en lang Række Vidnesbyrd. De vigtigste afgiver *Peder Syv* 5 Aar efter Laurembergs Død i sine *Betænkninger over det cimbriske Sprog*, det betydeligste Arbejde over dansk Sprog og Literatur, der endnu havde set Lyset hos os. Intet Digterværk citeres her hyppigere end den danske Oversættelse af Skjæmte digtene, om hvilke det til Slutning (S. 142) hedder, at de ere „heel artige af paafindelsen, dog vers reglene med flid ej hafves i agt“. I Forordet til Læseren anfører P. Syv Laurembergs „Beschluht“ Vers 91—96 om Literaturens bedrøvelige Skjæbne, S. 33 Stykket om Platyskernes Sprogfærdighed IV 643—46, S. 69 og 70 citeres III 309—12 om Blandingssprog, og III 197—98, 441—46, 451—52, 179—80, 185—88 om de nye og fremmede

XXXVIII

Titler. Fremdeles S. 124—25 om gammel og ny Versestil IV 377—80, 409—16, 445—50, og S. 134—35 IV 255—66, 297—302, 305—23 om Lejlighedspoeter, ligesom adskillige af Digtene i P. Syvs Versanhang stærkt minde om Steder i Skjæmte digtene; hvorom nærmere i Noterne til disse.

Nogenlunde samtidig er vistnok Præsten *Laurids Koks* rosende Omtale af Lauremberg, som der senere i anden Sammenhæng vil blive Anledning til at komme ind paa, og ligesaa et utrykt Arbejde af Grammatikeren *Erik Pontoppidan Phosphorus philologicus . . . de vitiis sermonis danici*¹⁾, hvis Indledning udtaler sig mod Blandingssprog med Anførelse af Historien om Fogeden og Kokken i Laurembergs 3die Skjæmte digt, her citeret i Originalsproget.

Den berømte *Thomas Bartholin* siger i sin Disputats *De medicis poetis* 1669, pag. 147: „Major fuit Joannis Laurenbergii, Professoris Sorani, in Parnasso autoritas quam credi possit. Satyris elegantissimis utraque lingua, latina et vernacula, seculi nostri mores perstrinxit, quæ ex officina Sorana prodierunt. Tantumque in Græca lingua excelluit, ut non raro carmina ex calamo ejus profluerint, quæ Heroicis Homeri temporibus digna judicavit magnus in hoc genere Censor Daniel Heinsius“.

Ikke mindre prises Lauremberg af *Ole Borch* i hans literærhistoriske Afhandling *Dissertatio de Poetis* 1683, pag. 168: „Joh. Laurenbergius, Professor Soranus, quo erat ingenio ubique experrecto et versatili, jam epigrammata scrip-

¹⁾ Thotts Saml. 1505, 4to; efter Fortalen til og S. 325 i Pontoppidans „Grammatica“, som udkom 1668, men var paa-begyndt en Snes Aar før, synes „Phosphorus“ at være noget yngre.

sit, jam carmina Græca, quæ Homericis æquiparanda, jam latina, quæ Juvenali germanissima. Procidit et Satyras. idiomate Megapolitano, sed illas acerbissime suaves et suavissime acerbis. Quin Epithalamium circumfertur Satyricum lingua Danica exaratum, quod ipsi attribuit vulgaris opinio, in quo crebræ et ingeniosæ punctiunculæ. Sed ex latina ejus Satyra quæ mores seculi satis mordaci perfricat aceto, illa sola hic recognoscimus, quæ temere jurantibus exprobrat:

Septem Tisiphonas et bis sex ora Megæræ etc.“

Endelig betegner lige ved Aarhundredets Slutning Flensborgeren *Joh. Moller* i sine *Hypomnemata ad Alb. Bartholini De scriptis Danorum, Hamburg 1699, S. 279, Lauremberg* som „Mathematicus et Philologus illustris, Poeta autem in linguis Græca, Latina, Germano-Saxonica et Danica plane eximius, Satyricorumque imprimis Carminum artifex incomparabilis . . . Quatuor Satyræ non Hafniæ solum Anno 1648, sed Hamburgi etiam 1682 et alibi sæpius . . . edita, versibus ad leges quidem metricas modernas haud exactis, sed argutissimis et mordacitatis facetæ venustatisque satyricæ Palmam Juvenali etiam et Horatio dubiam facile reddituris, exagitant“.

I det 17de Aarhundrede blive Spor af Opmærksomhed for den gamle Satiriker allerede sjeldnere. Dog have vi set, at Lauremberg ikke var uden Indflydelse paa *Falster* saa vel som paa *Holberg*, der nævner ham et Par Gange i *Zille Hansdotters Forsvarsskrift for Kvindekjønnen* som en af de Forfattere, der særlig skulde have angrebet dette, hvilket dog ikke kan siges at være ganske nøjagtigt (Daae 73). Omtrent samtidig beskjæftigede en Skribent af lavere Rang sig med Lauremberg, nemlig den senere Professor og Stiftsprovst *Søren Bloch*, der som ungt Menneske gav sig af med

satirisk Poesi og i Tyverne oversatte det første Skjæmte­digt paa ny¹⁾, hvoraf det tør sluttes, at den gamle Oversættelse allerede den Gang har været sjelden og forglemt. Bloch oversætter ret flydende og tro; nogle Steder, især de mindre anstændige, ere dog forkortede og omskrevne. Sammenholdt med Oversættelsen af 1652 kan Blochs endnu have nogen Interesse ved at vise Stilens og Smagens Forandringer i Løbet af 70 Aar. — Efter andre 70 Aar meddelte *Rahbek* i *Danske Tilskuer* 1800, No. 56 Laurembergs Indlednings­digt og Dele af det 2det. Skjæmte­digt, medens Prøver af 2det og 3die Skjæmte­digt samt hele Slutnings­henvendelsen til Læseren findes optagne i *Nyerup og Rahbeks Bidrag til den danske Digt­kunsts Historie*, 1805, III 84 ff. Begge Steder benyttes den gamle Oversættelse, men med moder­niseret Retskrivning.

4. Den danske Oversættelse af Skjæmte­digtene.

Den danske Oversættelse fra 1652 af Laurembergs Skjæmte­digte er et for sin Tid saa betydningsfuldt Sprog­værk, at vi i høj Grad maa beklage vor fuldstændige Uvidenhed om, hvem det skyldes. Hverken Oversættelsen selv eller nogen samtidig Beretning giver Oplysning i saa Henseende. Nyerup i *Dsk. Digt­kunst* III 84 og siden Lappenberg S. 194 synes tilbøjelige til at antage, at Digteren selv har oversat sit Værk, saa meget mere som Peder Syv o. a. behandle Lauremberg som dansk Digter. Daae S. 59—60 mener i alt Fald, at Oversættelsen er fremkommen paa hans egen Foranledning og under hans Tilsyn. Spørgs-

¹⁾ S. Blochs Efterladte Skrifter, første Samling, ved Tønne Bloch, Kbh. 1756, S. 7 og 177—96.

maalet bliver her, om Lauremberg har forstaaet og kunnet skrive Dansk. I sin Virksomhed paa Sorø og sin Omgang med lærde Mænd har han vistnok kunnet klare sig med Latin og Tysk; men man maa dog give Daae Ret i, at et helt Menneskelivs Ophold i Danmark og fleraarige Rejser i alle Landets Egne for Kortarbejdernes Skyld næsten maa have gjort Kjendskab til vort Sprog uundgaaelig for en livlig og intelligent Mand, som Lauremberg var. Visse Steder i Skjæmtedigtene, som til Dels allerede ere berørte, især hvor han taler om Sprogforholdene her til Lands, synes ogsaa at vise, at han til en vis Grad beherskede sit nye Fædrelands Sprog, ligesom de mange Danismer i hans Plattysk tyde paa, at han har været stærkt paavirket deraf. Men derfra er endnu et langt Skridt til en saa fuldstændig Tilegnelse, at han kunde skrive Sproget ganske som en indfødt, hvad der er Tilfældet med Oversætteren af Skjæmtedigtene. Fra Laurembergs egen Haand foreligger intet skrevet paa Dansk; men et næsten samtidigt Vidnesbyrd om, at han har forsøgt sig som dansk Digter, fattes dog ikke. Den bekjendte Sprogmand *Laurids Kok*, Præst paa Refsnæs og P. Syvs Medarbejder ved Kjæmpevisesamlingen, som levede 1634—91, har bl. a. efterladt en haandskreven *Introductio ad linguam Danicam* ¹⁾, det første Forsøg paa en dansk Sproglære, nærmest beregnet paa Udlændinge. I Indledningen taler han om Vanskeligheden ved at tilegne sig Sproget til Fuldkommenhed: „Si quis Epithalamium a Celeberrimo et citra controversiam in omni scientiarum genere Doctissimo Doctore Joh. Laurenbergio Germano, cum ipsos triginta annos inter Danos vixerat, Danico [sic!] conscriptum, Soræ, Anno 1656,

¹⁾ Ny kgl. Sml. 203 f., 8vo.

cum scriptis clarissimi Bordingii Danicis contulerit, tum primum, quid distent æra lupinis, animadvertet“. Skjøndt dette danske Bryllupsdigt ikke mere kan paavises, synes Angivelserne her saa bestemte, at man ikke kan betvivle deres Rigtighed. Digtet nævnes ogsaa, om end mere usikkert og kun rygtevis tillagt Lauremberg, af *O. Borch* paa det allerede anførte Sted i „De poetis“, og omtales efter ham blandt Laurembergs Skrifter hos *Joh. Møller* samt i *O. Worms* og i *Nyerup og Krafts* Forfatterlexika. Men Laurids Koks Udtalelse indeholder rigtignok kun en meget betinget Anerkjendelse af Laurembergs danske Sprogfærdighed, og man maa vist erklære sig enig med Daae og H. F. Rørdam¹⁾ om, at Oversættelsen ikke kan være hans eget Værk, især af indre Grunde, idet Oversætteren flere Gange har misforstaaet sin Original paa en saadan Maade, at det tydelig nok ikke er Mangel paa Evne til at udtrykke sig paa Dansk, men svigtende Forstaaelse af Plattysken eller Ukyndighed om de i Digtene forekommende Realia, der har voldt Uklarhed og Meningsløshed. I Noterne til Oversættelsen er der oftere Lejlighed til at paavise dette; her skal jeg blot eksempelvis nævne Steder som I 238, hvor Oversætteren aabenbart slet ikke har vidst, hvad der menes med „Boeck der Arstediæ“; 252, 353 „en gammel Grijs“ o: Greis; 363 om Hexebaalet; II 317, 438, hvor „Eck“ Materie, pus, er oversat ved „Æg“; 553 (Hosen-) „Latz“ gjengivet ved „Lasse“ o: Las, Pjalt; III 306 „up goden gloven“ paa Tro og Love, trolig, forstaaet om „Gløder“, Ild; IV 135 „de skallede, forbrudne Esels Seller“ o. s. v.

¹⁾ Hist. Tidsskr. 5 R. V 646 ff.

Spørgsmaalet om, hvem der da har Æren af Skjæmte-
digtenes Oversættelse paa Dansk, vil paa Grund af Sam-
tidens absolute Taushed neppe nogensinde kunne sikkert
besvares. Lappenberg gjætter paa den flittige Oversætter af
Tidens tyske og hollandske Digtning *Søren Terkelsen*, som
den Gang var i fuld Virksomhed og vistnok døde 1657,
omtrent samtidig med Lauremberg. Naar imidlertid et
personligt Bekjendtskab mellem de to Mænd støttes paa et
Æredigt foran 3die Sned af Terkelsens „Astreæ Sjunge-Chor“
1654, undertegnet *H. Vilhelms.*, hvilket Nyerup i *Dsk. Digtek.*
III 31 og 85 forstaar om Lauremberg, der paa Titlen til
Skjæmte digtene skriver sig Hans Willmsen L., saa har Rør-
dam ¹⁾ paavist, at det er en Forvexling med en samtidig
dansk Poet, General-Proviantmester *Hans Villumsen*, † 1671,
hvis Arbejder ere tabte, men hvem O. Borch nævner i „De
poetis“ 174: „Supervenit Joh. Vilhelmius, et is in Hexamero
suo graviter disertus“. — Lige saa lidt kan der anføres
noget til Støtte for, at Oversætteren skulde være *Bording*,
som paa den Tid var begyndt at udgive Digte. Man kunde
med samme Føje gjætte paa Præsten *Bertel Wichman*, † 1665,
Opitz's Oversætter og den første, der hos os lod trykke
Digte i Alexandrinere, eller endog paa *Peder Syv*, der siden
viser en saa iøjnefaldende Forkjærlighed for Lauremberg og
et saa nøje Bekjendtskab til Skjæmte digtene. I de hyppige
Citerer i „Betænkningerne“ behandler han dem med stor
Frihed, forbinder flere skilte Steder, omsætter dem i sin
egen Retskrivning og ændrer tidt ved Udtrykkene, saa man
kunde tro, at han citerede efter Hukommelsen eller efter

¹⁾ Hist. Tidsskr. 5 R. V 646, cfr. Paludan Renaissancebevægelsen 180.

en ukjendt Udgave, saa meget mere som han S. 33 anfører Skjæmtedigtenes S. 85 i Stedet for S. 86 i vor Udgave. Derhos giver han et Par Steder (III 179—80, 185—88 og IV 643—46) paa danske Vers, hvor Oversættelsen har beholdt de plattyske. Denne Behandling er hans egen, som det fremgaar af Ordene S. 70: „Lavrenbergs vers, hvilke jeg saaledis haver udsat: Mand havd' i forðum tiid“ o. s. v. Dette er dog ikke nok til at tillægge ham en videregaaende Del i Oversættelsen, saa lidt som man i hans Bemærkning om Skjæmtedigtenes S. 142: „Først beskrefne paa Nederdydsk af D. Lavrenberg“ tør se en beskeden Fortielse af den danske Oversætters Navn. P. Syv var 1652 kun 21 Aar og ung Student. — Rørdam henviser p. anf. Sted med nogen Rimelighed til Sprog- og Skolemanden *Hans Mikkel-sen Ravn*, der jo allerede 1646 stod i Venskabsforhold til og Brevvexling med Lauremberg; men naar denne Formodning skal bekræftes derved, at Ravn i sin „Rhythmologia“ 1649 bruger et af de samme plattyske Navne, som Lauremberg tre Aar efter har i Skjæmtedigtenes, saa vil det i mine Noter blive paavist, at dette Sammentræf neppe betyder noget.

Naturligvis er der intet til Hinder for, at Oversætteren kan have været en ellers ganske ubekjendt Mand; men hvad der opfordrer til at søge ham blandt de Dages forholdsvis faa Digtere, er den betydelige Plads, Oversættelsen indtager som Sprogværk paa en Tid, da Forsøg paa at bøje Modersmaalet i den nye Kunsstils Versformer endnu vare en Sjeldenhed. Som vi se, især af det 4de Skjæmtedigt, stillede Lauremberg sig i bestemt Modsætning til denne Stil; men at han alligevel ikke undgik dens Paavirkning, fremgaar ikke blot af hans Dramer, men af den paafaldende

Kjendsgjerning, at han i Satirerne bekæmper den stive moderne Metrik og Poesi i det af denne selv indførte og for den ejendommelige Versemaal, Alexandrineren. Dog behandler han dette Vers meget frit og uregelmæssigt og binder sig ingenlunde dertil: hvor det falder ham bekvemere eller passer bedre med Indholdet, slaar han uden videre over i den gamle Satires Knittelvers og blander dem med Alexandrinerne. Saaledes i II, Vers 1—339, 497—565, 591—640; III 1—12, 77 ff., 152—265, 395—ud; IV næsten helt igjennem, undtagen i de Partier, hvor han lader Digtene af den moderne Kunstretning tale og karakteriserer dem ved afmaalt alexandrinsk Rhythme i Modsætning til den gammeldags Satirikers hoppende og springende Takt. Netop denne Afvexling giver hans Satire et livfuldt og individualiseret Præg, som gaar tabt i den danske Oversættelse, der gjennemgaaende er holdt i stive og correct scanderede Alexandrinere, undtagen paa ganske enkelte Steder, f. Ex. III 176—90, IV 113—14, hvor Oversætteren ikke har forstaaet sin Original eller troet at kunne gjengive den i Alexandrinere, og derfor har beholdt dens uregelrette Versemaal tilligemed det plattyske Sprog. I Slutningen af 4de Skjæmtedigt har Oversætteren dog aabenbart indset, at han ikke turde udslette den kraftige Characteristik i Kunstpoetens og Folkedigterens Replikskifte, hvor Dialektforskjellen ikke vilde kunne efterlignes paa Dansk. Han har derfor slet ikke oversat Vers 529—695, men blot afskrevet Originalens høj- og plattyske Repliker, og at dette er sket med fuld Bevidsthed, bliver klart derved, at Digtets 4 Slutningslinier, hvor Replikskiftet er ophørt, aldeles følgerigtigt gives paa Dansk, skjøndt de umiddelbart foregaaende 165 plattyske Verslinier ikke ere oversatte. Det er ganske den

XLVI

samme Opfattelse, som 2 Aar efter ledede den højtyske Oversætter til at optage hele det 4de Skjæmtegedigt uoversat, da dets Øjemed, Forherligelse af det plattyske overfor det højtyske Sprog, vilde gjøre en Gjengivelse paa Højtysk unaturlig.

Skjøndt Oversætteren saaledes paa et afgjørende Punkt viser Sans for den metriske Frihed og den virkningsfulde Stilforskjel hos Lauremberg, har han dog neppe i det hele og store havt Øje for Ejendommeligheden ved det Digterværk, han tolkede. Han har ikke opfattet det som Fortsættelse af Middelalderens og Reformationstidens folkelige Satire, men snarere som et Forsøg i Renaissancens Smag, der just var i Begreb med at forplante sig ind til os fra det frugtbringende Selskab, Opitz og den første schlesiske Skole i Tyskland. Derfor har han vistnok ment at holde det mere i Stilen ved helt igjennem at anvende den nye Kunstdigtningens foretrukne Versemaal, Alexandrinerne, i Stedet for efter Originalens Mønster at blande disse med den gammeldags, friere Rhythme fra Rimkrøniken eller Reineke Fos, hvis han ikke tiltroede sig Evne til paa Dansk at gjengive det ejendommelige tyske Knittelvers. Det var den beundrede Mester Opitz, der efter Ronsard og Malherbe i Frankrig havde overført Alexandrineren paa Tysk, og efter ham havde atter *Arrebo* hos os benyttet den i største Delen af sit „Hexaëmeron“. Men dette Værk henlaa endnu utrykt og temmelig ukjendt hos Digterens Søn paa Lolland; i vor trykte Literatur var Alexandrineren først indført 7 Aar før Skjæmtegedigtens Fremkomst af *Bertel Wichman* i hans Oversættelser efter Opitz siden 1645, og desuden benyttet i nogle faa Lejlighedsdigte; men intet af disse Arbejder kan i Omfang og Betydning maale sig med Oversættelsen

af Lauremberg. Derimod vare den moderne Metriks Regler givne, og Alexandrinerne stærkt anbefalede i *Hans Mikkelsen Rams Epitome Rhytmologiæ* 1649 og *Søren Povelsen Gullænders Synopsis Prosodiæ* 1650, strax efter hvilke Lærebøgers Fremkomst vi da se Skjæmtedigtenes Oversætter tillemppe disse Regler i et større poetisk Værk paa Modersmaalet. Da han har brudt Isen, bliver Alexandrineren ved S. Terkelsen, Bording o. a. hurtig næsten eneherkende i vor Digtning. Af et tidligt Forsøg at være, er Oversættelsen i metrisk Henseende omhyggelig behandlet, og Versene falde i det hele correct, ligesom Sproget efter Tidens Forhold og i Betragtning af de metriske Vanskeligheder ikke er ilde, om end tyskagtige Gloser og Vendinger hyppig løbe ind, til Dels under Indflydelse fra Originalen.

Men til den Betydning, Arbejdet saaledes har for det danske Sprogs Udvikling, svarer dets digteriske Værd rigtignok ikke. Det er allerede fremhævet, hvor langt det staar tilbage for Originalen i individuelt Liv, netop ved den ængstelige Bestræbelse for at rette sig efter de nye metriske Regler. Den strengt mekaniske Correcthed gjør her som i Periodens senere Poesi Alexandrinerens Rhythme utaaelig triviell og ensformig, og Regelretheden opnaas endda kun ved flittig Brug af „Flikord, Fyldekalk og Ordenes Tvingsel“, som Peder Syv senere advarer imod, og som Originalen ikke kjender. For at overholde Rhythmen eller skaffe sig Rim maa Oversætteren hvert Øjeblik tage sin Tilflugt til slæbende, ørkesløse, endog meningsforstyrende Epitheta og Fyldeord, som

I 19: En lærd Mands Siæl kom (oc) udi en (anden)
Bagger.

IV 130: Hår det udspunden (braff) aff deris Hiærne (frj).

XLVIII

- IV 397: Neptuni stercke Ryg hand sønderkløffer (der).
Med saadan Ting, som (her) i Skoffven voxen er.
IV 516: Da vaar (vel) saadan Sag (ret) lættelig at
slætte o. s. v.

Han binder sig derhos altfor slavisk til sin Original og følger den saa vidt muligt ordret Linie for Linie, saa at Versetallene i den tyske og danske Text oftest følges ad. Men derved tvinges han snart til at udtvære Laurembergs Tanker, snart til at sammentrænge hans Udtryk eller gjen-give dem saa tvungent, at de blive uforstaaelige, aldeles bortset fra de Steder, hvor han selv ikke har forstaaet Meningen. Undertiden nødes han dog til at indskyde eller udelade en Sætning, saa at Versenes Talorden for en længere Tid forrykkes, f. Ex. II 130—ud, III 264—346, 395—ud.

Oversættelsen udkom altsaa 1652, samme Aar som Originalen, og ligesom denne uvist hvor, om i Sorø eller Kjøbenhavn. Der er ingen Spor af, at den nogensinde har oplevet mere end den ene Udgave, som nu hører til vore største bibliografiske Sjældenheder. Da *Nyerup* skrev om den i „Danske Digtetekunst“ 1805, kjendte han ikke andre Exemplarer end det ene i Karen Brahes Bibliothek i Odense, som er complet og ret vel bevaret. Først Daae gjorde i 1884 opmærksom paa, at der i Norge fandtes tre andre Exemplarer, deraf to i Universitetsbibliotheket i Christiania, hvilke derfra have været mig udlaante. Det ene, som er sammenbundet med Sorterups „Poetiske Skandsekurv“, er fuldstændigt og vel conserveret, kun mod Slutningen noget for stærkt beskaaret i Kanten af Bladene. Det andet er temmelig slidt og lappet, og mangler de 9 sidste Blade, S. 75—92. Det tredie norske Exemplar findes i Videnskabernes Selskabs

Bibliothek i Throndhjem, og har ligeledes velvillig været mig tilsendt til Eftersyn. Det er complet, vel bevaret og samlet i en meget gammel Indbinding med Søren Povelsen Gullænders „Synopsis Prosodiæ Danicæ“ af 1650. Endelig er vort kgl. Bibliothek i Sommeren 1888 ved Gave fra Kjøbmand Lisberg i Aarhus kommet i Besiddelse af et Exemplar, der i sin Tid har tilhørt Bogsamleren Lieutenant Just Homann. Det er ogsaa ret vel conserveret, men mangler et Blad, S. 9—10. Disse fem Exemplarer, to komplette og et ucomplet i Norge, et complet og et ucomplet i Danmark, tør da vel antages at være de eneste tiloversblevne.

Nærværende Aftryk er saa vidt muligt bogstavret, og Afskriften er med stor Omhu besørget for mig af Hr. stud. mag. Karl Hude. Selv den ganske in konsekvente Tegnsætning og den vilkaarlige Benyttelse af store Begyndelsesbogstaver har jeg beholdt for at give et tro Billede af Originalen; kun Versetallene i Marginen ere tilføjede for lettere Orienterings Skyld. I de ledsagende Noter har jeg ikke tilstræbt at give nogen fuldstændig Commentar til Skjæmte-digtene, et Arbejde, som paa de fleste Punkter allerede er tilfredsstillende udført af Lappenberg og Braune, f. Ex. ogsaa med Hensyn til Laurembergs hyppige Benyttelse af sin ældre Broder *Peter Laurembergs* klassiske Anekdotsamling *Acerra philologica* 1633. Af de tyske Commentarer har jeg laant nogle nødvendige Forklaringer af fremmede og usædvanlige Udtryk, men ellers mest indskrænket mig til at oplyse Ejendommelighederne ved den danske Oversættelse, de Steder, hvor denne afviger fra Originalen og bliver uklar ved sproglig Ubæhændighed, samt de vigtigste Hentydninger til særlig danske Forhold og Tilstande.

5. Skjæmte digtenes Indhold.

Da Lauremberg i sin brede og gemytlige Skrivemaade jævnlig bliver uklar og taber Traaden, er det nødvendigt at give en kort Udsigt over Gangen i hans Skjæmte digte. Daae 45 ff. har imidlertid meddelt et udførligere Indholdsreferat, saa at jeg kan indskrænke mig til løse Omrids, undtagen for det 4de Skjæmte digts Vedkommende, hvor Emnet opfordrer til en almindelig Redegjørelse for Lejlighedsdigtningens datidige Udvikling i Danmark og dens Forhold til Laurembergs Skildring. De nærmere Enkeltheder vil der da blive Anledning til at gaa ind paa i Noterne til selve Digtet.

I sit poetiske Forord, „Inholt“, giver Digteren de Grundmotiver, der videre udføres i de enkelte Satirer: Verden er idel Ustadighed og Omvexling; det nye bliver gammelt, og det gamle nyt igjen. Skiftende Sæder og Moder hentes med stor Bekostning fra Frankrig; enhver stræber at hæve sig over den Stand, hvori Gud har sat ham, og kappes med de fornemme baade i Dragt og Sprog. Digteren vil imidlertid blive ved det gamle, ogsaa i sin Stil og Poesi.

Det første Skjæmte digt „Om Menneskenes Idræt, Vandel og Manerer“ gennemgaar nu de forskjellige Stænder og Livsstillinger i en Ramme, hentet fra den pythagoræiske Sjælevandringsslære. Digteren spørger sig selv, hvilken Skikkelse og Stilling han vilde vælge at gaa over i efter sin Død, og standser efter en Excurs om Skjødehundredes forkjælede Tilværelse ved Skrædderhaandværket som det, der dicterer den almægtige Mode. Under sin Ivren mod det franske Modevæsen forvilder han sig ind paa en længere Udvikling af,

at den Kunst at kunne forynge sig dog vilde være at foretrække for Sjælevandring; men derpaa vender han tilbage til Umuligheden af at indføre en fast og blivende Dragt, da især Kvindekjønnen hellere vil udsætte sig for Guds Forbandelse end slippe Modedaarskaben.

Det andet Digt „Om alamodisk Klædedragt“ fortsætter Themaet. Man maa hellere med Demokrit le ad end med Heraklit græde over Menneskenes Daarskaber, især Luxus og Moder. De opstaa af Bestræbelsen efter at hæve sig over sin Stand, som naar Kvinderne efterligne de adelige Damers nedringede Toilette, der blotter Brystet. Dette Emne opliver Lauremberg med aabenbar Forkjærlighed ved meget slibrige Anekdoter og Vittigheder. Paa lignende Maade skildres Tidens Luxus i Kjøretøjer, Parykker, Parfumer, Pudder, Baandpynt, Snabelsko, Spidshatte, Manchetter, Kravestøvler og Fiskebensskjorter. Det er nutildags Fløjelet, man bukker for, ikke Manden, thi ingen kan mere slutte sig til et Menneskes Stand og Værdighed af hans Dragt. — Denne Polemik mod Overdaadighed i Klæder og Levemaade minder ofte stærkt om Holbergs 100 Aar senere; men Forholdet er som før anført vistnok det, at den verdslige franske Aand og de forfinede Sæder, som den Gang allerede bredte sig i Nordtyskland, først langt senere naaede op til os, i alt Fald for Borgerstandens Vedkommende.

Det tredie Skjæmte digt „Om alamodisk Sprog og Titler“ skildrer videre, hvorledes Moderne skifte og de gamle vende tilbage; men Moden angaar dog kun det udvortes og kan intet ændre i væsentlige Ting. Værre er det, naar man ogsaa henter sit Sprog fra Udlandet; thi om Klædedragten er nok saa latterlig, kan man dog se, hvad det er; men det blandede Sprog forstaar man slet ikke. Digteren giver

en Række ganske morsomme og oplysende Prøver paa Tidens Sprogblanding baade i Dansk og Tysk, og dens uheldige Følger. Ogsaa denne Syge kommer af Hovmod, idet man vil vise sin Levemaade og Berejsthed, samt pynte sig selv og indynde sig hos andre ved Brugen af store Titler, som ikke passe til Stillingen, men først faa den rette Klang ved at oversættes paa fremmed Sprog.

Til det fjerde Skjæmte-digt „Om Poeteri og Rimdigten“ har Lappenberg 234 en Note, der viser, at Lejlighedsdigtningen den Gang blomstrede i Nordtyskland, især i Hamburg, omtrent som hos os, saa at denne Satire fuldt saa meget som de foregaaende finder Anvendelse ogsaa paa danske Forhold. Da den nye poetiske Smag, Renaissancens Kunstdigtning, begyndte at ytre sig i Nordeuropa, var Middelalderens Naturpoesi næsten uddød, og det Opsving, dens Former havde taget under Indflydelse af Reformationstidens religiøse Begejstring, var ved at tabe sig. Hovederne for den nye Skole, Ronsard i Frankrig, Opitz i Tyskland og hos os f. Ex. Peder Syv banede Vej for en Reform ved hidsige Angreb paa Levningerne af Fortidens dybt sunkne Digtning. De vilde hæve Poesien ved at give den en regelmæssigere Form, høj Stil og ædelt, især „nyttigt“ Indhold, og samtidig hævde Digteren en værdig Stilling i det ydre Liv, idet de tog Afstand fra de ringeagtede, forsultne og fordrukne Lejligheds-poeter, der nedværdigede Poesien til et professionelt Tiggeri. Men desværre umuliggjorde Tidsforholdene en saadan gennemgribende Reform. Den smaalig mistænksomme gejstlige og politiske Censur indskrænkede næsten med Nødvendighed Poesien til Privatlivets Omraade, og i det store Publikum var literær Sans endnu ikke saaledes udbredt, at Digteren kunde leve af,

hvad han skrev. For at kunne existere maatte han henvende sig til de rige og fornemme, der vare villige til at lønne hans Hyldest og Smiger enten med en klækkelig Gave eller med deres Beskyttelse, som i Tiden kunde skaffe ham et Levebrød. Saaledes nødtes ogsaa Renaissancedigterne ind paa Lejligheds poesien, som de havde haaret hos deres Forgængere, og trods alle Angreb blev den almindeligere i det 17de Aarhundrede end nogensinde før. Snart var det ikke mere blot studerede Personer, der søgte at skaffe sig en Tærepenge ved latinske Ære- og Lykønskingsdigte; men efterhaanden som det blev moderne at digte paa Modersmaalet, efterhaanden som der udarbejdedes metriske Vejledninger, og som Sproget blev mere bearbejdet og lettere at behandle, blev Digtningen Hvermands Sag¹⁾. Det var som Lejligheds poet, Bording erhvervede sit store Ry, og fra hans Tid kan ogsaa hos os ingen Bog udkomme, intet Par blive gift, intet Barn fødes eller døbes, ingen blive Magister eller Doctor, allermindst nogen gaa i sin Grav, uden at der maa skjaldres; ja selv Pigebørn begynde, som Kjøbmanden siger hos Lauremberg, at lægge poetiske Vindæg. Denne Flom af Lejligheds poesi fortsatte sig lige ned til Holberg, der bekæmper den ganske med samme Styrke som Digterne i det foregaaende Aarhundrede.

Da Lauremberg skrev sin Satire, var Uvæsenet dog først i sin Begyndelse i Danmark; Bording var lige optraadt og endnu ikke berømt. Det er altsaa ogsaa her de tyske Forhold, han umiddelbart har for Øje, og hans egen Stilling til Tidens poetiske Brydninger er ingenlunde klar. Som før omtalt forsvarer han den gamle, simple og naturlige Digte-

¹⁾ Paludan Renaissancebevægelsen 484 ff.

maade mod den indtrængende Kunstpoesi, men er dog stærkt paavirket baade af dennes Ideer og Former. Vi have ogsaa set, at han selv i stor Udstrækning var Lejlighedsdigter, hvor meget han end ivrer mod Lejlighedsdigtningens Udartning, og endelig synes han snart at stille sig paa Renaissancedigternes Side i Forfølgelsen af Fortidens Tiggerpoeter, snart at tage Parti for disse som for hele den gamle Tid, og fremstille den moderne Poesi som endnu langt mere plettet af Hykleri og Smigertone.

Satiren begynder i Tilslutning til den foregaaende med at paa vise, hvorledes Forfængeligheden og Titelsygen næres ved Lejlighedspoeternes Smiger og Tiggeri. Lauremberg fører en af disse frem for os i al hans Lurvethed, men lader ham selv forklare sin Elendighed af, at han ikke ret forstaaer at hykle eller smøre tykt paa, saa han kunde tjene noget ved sine Vers. De moderne Poeter derimod, der give sig ud for lige at være nedstegne fra Parnas, de forstaa Haandværket bedre og vinde baade Penge og Anseelse derved. Videre beretter Lejlighedspoeten, hvordan han rejste til en stor Stad og gik ind i et fornemt udseende Hus for at tjene en Skillings Penge ved at offerere Ejeren et Carmen i den Tro, at denne maatte være en lærd Mand. Efter at være forhaanet af Tjenestepigerne, der paa Grund af hans lurvede Udortes anse ham for en Bissekræmmer, stedes han endelig for Husherren, men finder i denne en rig Kjøbmand, der kun bryder sig om sin Forretning og giver en skarp, men vistnok træffende Kritik af de fordrukne, paatrængende og løgnagtige Tiggerpoeter med deres Bryllups- og Ligvers, hvorved de søge at tjene til en Snaps. Disse Klager over Poesiens Nedværdigelse ere paa mange Steder næsten ordret de samme, som vi finde i Begyndelsen af

Laurembergs latinske „Satyra“ og endnu tidligere paa Prosa i Opitz's „Buch der deutschen Poeterey“ 1624, og som siden gaa igjen hos mange tyske og danske Forfattere, især Peder Syv. Poeten bliver imidlertid ikke sin Angriber Svar skyldig, men lader ham meget grovt høre, at han er en ustuderet Person uden højere Interesser og poetisk Sans. Imidlertid bringer dette Uheld ham dog til at opgive Professionen og søge til sit Hjemland, for om muligt at opnaa et lille Degnekald, og dermed forsvinder denne Type, uden at vi rigtig blive klare over, om han har Laurembergs Sympathi eller ikke.

Mødet med Tiggerpoeten bringer imidlertid vor Digter til at tænke over sin egen Digtning, som heller ikke har indbragt ham synderligt, fordi den er gammeldags og jævn, ikke holdt i den moderne, højtravende og dunkle Stil eller pyntet med klassisk og mythologisk Lærdom, paa hvilken han giver en ganske morsom Parodi. Derefter indfører han tvende af de nymodens „parnassiske vates“, af hvilke den ene bebrejder ham, at han ikke overholder det correcte Versemaal, men digter paa gammel Vis i Knittelvers. Lauremberg svarer med Spot over de vidtløftige metriske Lærebøger og de smaalige Love og Regler, hvorefter Verset nu skal maales og vejes, skæres og beklippes, saa længe til Aanden glemmes over Pilleri ved Formen. Han fremhæver med Rette, at den ægte Digter kan hjælpe sig med Øret og sin naturlige sunde Sans, og spaar, at denne simple Fremgangsmaade nok vil komme til Ære igjen. Kunst-digteren taler her i Alexandrinere, Lauremberg i Knittelvers, hver altsaa i den poetiske Form, han forsvarer, og paa lignende Maade stilles Stridsemnet os livagtig for Øje, da dernæst den anden af de moderne Poeter paa Højtysk

angriber Dialektdigtningen, som var gaet af Mode, siden Reformationen havde sammensmeltet de middelalderlige Provinsmundarter til et fælles tysk Skriftsprog. Lauremberg derimod, som selv er den sidste betydelige Repræsentant for Dialektdigtningen, svarer paa det af ham foretrukne plattyske Maal og fører et varmt og sindrigt, om end halvt spøgende Forsvar for dette, hvormed Satiren slutter.

I sin Efterskrift „Beschluht thom Leser“ giver Digteren en Forklaring og Undskyldning for sin spøgende Digtning, hvilken Tidens pedantiske Alvor og Ærbarhed ikke kunde forsonse sig med hos en Mand af hans Alder, Stand og Stilling. Overfor Samtidens Fordomme var en saadan Forklaring lige saa uundværlig, som Bønnen i L.'s indledende Linier „til Læseren“ om ikke at ville se personlige Angreb i ganske almindelig holdt satirisk Poesi. Disse Misforstaaelser og Forsøgene paa at afværge dem gaa stadig igjen i vor Literatur lige ned til Holberg¹⁾. Men i sit Forsvar hævder Lauremberg ingenlunde det Standpunkt, at Poesien har sin Betydning i og for sig, og at den ene Digtart er lige saa meget værd som den anden, naar kun Udførelsen staar lige. Han slaar betydelig af paa Opitz's og hans Fællers ideale Fordringer til Digtningens Værdighed, og opfatter i Overensstemmelse med Tidens Anskuelse og med de mere filistrøe Grundsetninger, som den anden schlesiske Skole siden vedkjendte sig, sin Satiredigtning blot som en Tidsfordriv, en Adspredelse og Hvile efter det alvorlige Arbejde, hvilken enhver kan behøve og har Ret til at unde sig. Det er en blot Bisysse, en Privatsag: enhver har nu sin Morskab; hvo, der ikke synes om den, kan lade være at læse den og lade Digteren

¹⁾ Paludan, Renaissancebevægelsen 476 ff.

i Fred. Dertil kommer det mere utilitariske Hensyn, at den Slags spøgende Poesi betaler sig og finder Afsætning, medens de store videnskabelige Værker blive staaende i Boghylderne, naar de ikke bruges til Makulatur eller til det, der er værre. Lauremberg kunde af Erfaring tale med om dette bedrøvelige Emne, om det ringe Udbytte af videnskabelig Flid og om Bøgers Vanskæbne i det 17de Aarhundrede, da en Lærerkreds og literær Interesse ganske savnedes, og de fleste større Foretagender i den Retning strandede paa Pengemangel. Foruden andre af hans Skrifter henlaa hans store Værk „Græcia antiqua“, til hvilket han havde knyttet ikke ringe Forhaabninger, utrykt i adskillige Aar efter hans Død, og ikke bedre gik det med Arrebos Hexaëmeron, Bordings Digte og saa meget andet¹⁾. Atter her føres vi lige ned til Holbergs Tid, inden Forholdene i nogen væsentlig Grad forbedrede sig; Falsters Hovedværk „Amoenitates Philologiæ“ naaede jo heller aldrig i Trykken, og i „Barselstuen“ klager Arianke Bogbinders over, at „naar vi kan sælge fire tusind Historier, kan vi ikke sælge to hundrede gode Bøger.“

¹⁾ Paludan, Renaissancebevægelsen 213 ff.

Fire

Skiæmpte Digte.

- I. Om Menniskens Ibræt, Vandel oc Maneere
i disse Dage.
- II. Om Almødiſſe Klædebract.
- III. Om formænget oc beblandet Sprog oc Tituler.
- IV. Om Poëterie oc Rjmdicten.

Edi god gammel Hedderſagift Rjmet

ved

Hans Willmsen L. Koſt.

Oc nu Fordanſket.

Prentet i Aar M. DC. LII.

Til Læseren.

Af høh og nædrig Stand, blandt Mænd og Qvinder alle
Forarge ingen sig paa denne ringe Tale
Vor Authør giffver vel en hver tilbørlig Ære,
Men Misbrug meener hand her med, og icke meere *).

*) En saadan Bøn om billig Bedømmelse og en Forvaring mod Tidens Tilbøjelighed til at se personlige Hentydninger overalt indleder saa godt som enhver Satire lige ned til Holbergs Dage: Forfatteren giver enhver den Ære, der tilkommer ham, og retter kun sine Angreb mod Misbrug.

Indhold.

Hvort et Menniste henvandrer Vdi Verden vjd oc breed, Seer hand ic kon stoer fortræb.	
Thi sig alle Ting forander: Mand sig høyt forundre maa Intet land bestandigt staae.	5
Alle Gierninger oc Tænder Tale, Meening, Sind oc Vaan' Ligesom en væire Haan'	
Hid oc did u-stadig vander. Hvad tilforne vaar nye Sang, Det hâr nu en gammel Klang.	10
Hvad i Fjor vaar Allamode, Elstet høyt med største Pract Det er nu ey meere act	15
End et Straae hen under Fode: Nyet er gammelt, gammelt nyet, See, saa blifver det ombøyt.	
Saadan Daarlighed mand henter Alt aff Francrig': Men min Ven Tønder Guld gaar der for hen; Daarflab mand saa høyt forrænter; For Forstand oc Bjsdom sød Gifvis næp et stycke Brød.	20

^o Vejrhanne, Fløj.

25 Ingen acter sine Stande
 Hvor til Gb hår dennem bract,
 Ingen bliffver ved sin Dract
 Som er brugelig i Lande,
 Slætte Folk slikt Veffnet før
 30 Som ret Adelsstand tilhør.

Forftiel mellem Stand oc Orden
 Nu aff Folket grinis ud,
 Som dog vijflig er aff Gb
 Selffver saa indstiftet vorden.
 35 Borgre vill' nu holde sig
 Som de høye hyperlig.

Ræder, Sproget, Vers at striffve,
 Slæt forandris alle Aar.
 Jeg det støtter eh et Haar.
 40 Ved det gamle vil jeg bliffve:
 Høyer' skal min Stijl eh gaa
 End min Faders monne staae.

²⁵ Ingen holder sig efter den Stand, hvori Gud har sat ham.

²⁹ Jævne Folk, Almuesfolk.

Den Første Skiæmpte-Dict.

Om Mennistens Jdræt, Vandel oc Maneere i disse Dage.

En Mand i Græckenland i gamle Dage vaar
Pythagoras hans Naffn; berømmet aabenbar
Hans vdi hobe tal Vngdommen monne lære,
Hans Vjfdom alle Land gaff megen Prjs oc Ere,
Vdi hans Skoole ey hørdis Fantasterj' 5
Som nu aff mangen Mand kaldis Philosophi
Men alt om Maadlighed om Tuct oc Dyder alle.
Der lærd' Mand tie først, der effter ret at Tale.
De ode aldrig det som Liffvet hafde hafft
Ey heller nogen Fruct, som Haven gaff sin Saft. 10
Hans Metempsychosin en Deel der aff monn' kalde,
Som da for Vjfdom stoer bleff skattet høyt aff alle

⁸ lærte man.

⁹ aad.

¹⁰ Orig.: hülfsen Frucht, Bælgfrugt.

¹¹ Orig.: han kaldte en Del af sin Lære Metempsychose, 卽: Sjølevandring.

- Der paa er Meening sliq: At H^Erren Men'skens Siæl
 3 Liffvet gifvet har, som aff sin Krafft en Deel
- 15 Aff værelſ' sin en Part. Den samme Siæl maa vandre
 Saa snart et Mennist' døer, i andet Liff sig andre:
 En Krigs Mand oc Soldat naar som hans Siæl udfoer,
 Kom den udi en Hest, eller i Svine Hiord.
 En lærd Mand's Siæl kom oc udi en anden Dagger
- 20 En Striffver, Foget oc Kalkflaer oc Buntemagger.
 En Rig som hpperlig sig her tractère loeb [2]
 Hans Siæl kom i et Svijn (dog sagt i æren god)
 In summa: Hver en Siæl aff levend' Creature
 Fornufftig eller eh omstiffte sin Nature
- 25 De bleff forverlet slæt, saa som en vandring's Mand
 Eh altid Herberg et paa Ræhsen hafve fand.
 Hand kommer tijt i Huus beprydet op oc neder
 De blifver vel tracteært, til blød Sæng mand ham leeder:
 Tijt kommer hand oc vel udi en stinckend' Ræst
- 30 Hvor Bygbrød er hans Mad, oc Halm hans Sæng,
 den best'

See saadan meening Mand som høh Gubdomlig
 ærde

Som det vaar kommen ned fra Himlen det hand lærde.
 Hand sagde om sig selff: Først vaar jeg her en Rod

¹⁸ Orig.: Af Gud bliver Menneskets Sjel sat i Legemet som en Del af hans Kraft, en Part af hans Væsen.

¹⁶ Orig.: van einem Lufft thom andern, Sjælen maa vandre fra et Legeme til et andet. Her: andre = ændre.

²² Uden Fortrydelse sagt. Orig.: kom i et Svin og aad — rent ud sagt (neml. Snavs).

²⁰ Orig.: Ræst, Rede, Hul.

De mange stycker Kiøb, til hug oppaa en Block
Det fand vel stee jeg oc iblant det Fæe jeg slactet, 35
Din kom min Fader selff, dog jeg det icke actet.
Dernæst bleff jeg Euphorb oc med for Troja tog
Hvor jeg saa mangen Heldt med Sværdet mit nebslog.
Der jeg i samme krig mit Liff da maatte lade
Udi en Pafugl kom min Siæl, mig til stoer bade 40
Jeg bleff en Fugl saa støn oc førde største Præct,
Thi see min Rumppe kion med Guuld vaar smuct indlagt.
Et Menniske paa nye jeg siden maatte fødis,
Hvor nu min arme Siæl naar Kroppet det skal ødis 45
Igien lossere skal, staaer ubi Gudbers Haand
Dm jeg skal vord' et Fæ, eller igien en Mand.
Derfor i vel tilseer at icke ebers Buge
Et styck aff saadan Ting u=actfom skal indsluge:
^[3] **T**hi see, hvo saadant gjør hand maa vist tvile her 50
Dm det eh vaar et styck ubaff hans Fader kær.
Dm sliq Opinion skulb' giælde hos os fromme,
Da maatte jeg vel tijt i dybe Landker komme,
De Hænge ubi tvil hvad jeg vild' hyste mig,
I hvad for andet Liff min Siæl skulb' hvile sig.
Thi at jeg stulbe vær' en Stord oc Fugl med fiære, 55
Det hster icke jeg, sliqt vil jeg eh begiere.
Jeg hster mig oc eh at bliffv' et dumme Beest,
Eh Stud, eh Esel, Koê, eh Svjn oc eh en Hæst.

³⁷ Pythagoras paastod, at han i en tidligere Tilværelse havde været Trojaneren Euphorbos, om hvem Homer II. 16—17 fortæller, at han saarede Patroklos, men selv blev dræbt af Menelaos.

⁴⁰ Paafugl. — Baade, Gavn, plattysk Bate.

⁵⁸ Orig.: Svinnegel, Pindsvin.

- Dog om det matte stee, jeg matte mig uvvælle
 60 Et u=forunnstigt Diur, vild' jeg eh længe dvæle
 Men meene at min Justt eh bedre udgang nød
 End at jeg bleff en Huund, i Fruentimrets Skjød,
 Bleff jeg da sligt et Diur, med saad oc stæg hin feede
 Dpshlde jeg min Bug oc saa min mande Breede
 65 Hvor med et fattigt Barn i største Hungers Nød,
 (Det mand dog icke vel vil gifv' et stycke Brød)
 Sit Liff opholde kund': Far vel, far vel du Arme
 Det med et fattigt Barn maa fylde sine Tarme;
 Da vilde jeg faae nock, ja frist til offverflød,
 70 Dppaa en Puunde blød, oc vel i Fruens Skjød,
 Naar sig et fattigt Barn paa skidet Stroee maatt' strække
 Da kund' jeg snorde dict, de skulde mig tilbæcke
 Oc mellem deris Been paa deris bløde Bug
 Mig unde Søffnen sød, som det er nu i Brug.
 75 Ja om det end saa kom at hine feede stumpe
 Aff Steeg oc Suppe god udslap under min Kumppe,
 Det staade icke stoert, det luctet eh saa suurt
 Naar icke Næsen strax med Balsam bleff besmurt. [4]
 Derfor jeg vild' til Tact en liben Spot annamme
 80 Aff dem mig giorde got, som ellers sig skuld' flamme;

⁶⁸ Saad, Suppe.

⁶⁴ Orig.: den fetten Bued und dicke Pange. Hvad Ovs. mener med Mande, som kun betyder Halsstykket hos Dyr med de derpaa voxende Haar, er uklart.

⁶⁵ Orig.: ein armer Minsch; Skjødehunden faar den lækre Føde, medens man afviser den fattige.

⁶⁶ Orig.: Dermed kunde et hungriigt Barn fylde . . .

⁷² dict, stærkt, dygtig.

Dhi naar min Jomfru sijn loed hemlig en gaa bort
Da kund' hun sige: Jh det haffver Bijncke giort
Som er saa aaben bag: Hun kunde sig da friste,
Naar jeg hos hende vaar oc røsten bag ud hvjste.
Sligt er dog intet værdt, et Minnist' har eh liig' 85
Alleene mand eh veed hvad mand skal ønske sig.
For stoere Herrers Stand skal Gb mig vel bevare;
At jeg oc hijd oc dijd skulb' effter søden fare
De Bætle Dør fra Dør jeg det eh ønsker her,
Det eene er for høyt, for slæt det andet er. 90
Det Middelst' er det bæst; Min ønst jeg derfor vender
At jeg maa være en aff de tu middel Stænder.
At jeg skulb' Rishmand vær det er eh i min act,
Maa stee jeg skulb' braveer' oc føre største Pract. 95
Jeg kjøbte vel et Huus, paa Haand gaff fire Daler,
De loed det saa staffeer' til Gaden aff en Maler;
Naar Føld da tænkte bæst, jeg sad i Rjgdom stoert
Da sagde jeg Adieu, oc søgte næste Poert.
Hvad hafb' jeg da der aff meer' end jeg kunde høre
Aff dem som med Fornufft sin Handel ret monn' føre: 100
Du est en lumpen Drog oc en lætferdig Mand
I det du saadan Spot paafører voris Stand.
Naar jeg end vijder' hen min' Tander lader flyfve
De feer hvad Stand mist bæst kund' Er' oc Rjgdom gifve

82 Hundenavn. Orig.: Svaenke.

85 Det var dog ikke værd at ønske sig at blive et Dyr; intet kan lignedes ved et Menneske.

98 Orig.: und gahn thom Døhr henuth, rømme bort.

104 mist, Trykkejl for mig?

- 105 Da falder mig, strax ind, jeg træffte lystig an [5]
Om jeg en Tolder bleff, dog eh en Publican,
Som i de Rommers Tid de Toldre monne være
Som Evangelium om Toldren monne lære
Hand sagde: Hære GbD mig Synder Naadig vær
- 110 Til regne icke mig ald min Mißgierning her!
Er nu en Tolder arm? Langt fra, ja meget minder
Mand skulde tænke at hand vaar en fattig Synder:
En Fattig er eh Rijk, en Synder har eh Ær'
Derfor en Tolder eh en fattig Synder er
- 115 Det hiin sagde til GbD, det sigis nu geraadig
Til Toldre denne Tid: O Herre vær mig naadig
Oc eh tilregne mig min skuld, men Hjelp forlæn:
Jeg har her noget med; I veed vel hvad jeg meen.
Neh saadan Tolder falst begier jeg eh at være
- 120 Men saadan som sit kald Trofast betien med ære
Oc for sin Dienest tro aff GbD velsignet er:
Aff hvilcke nogle faae dog findis her oc der.
Om det oc hændet sig jeg skuld' en Skriffver blifve
Da vilde jeg mig heldst til stoere Herrer giffve
- 125 Som deris Kald med Flid oc Trostab forestaer

¹⁰⁶ Publicani, de i Jødeland og overalt i Provinserne som Blod-sugere forhadte romerske Skatteforpagtere. Her om den ringeagtede og angrende Tolder i Evangeliet.

¹¹² Meget mindre skulde man tænke, at han var . . .
¹¹³ geraadig, gerade, just(?). Orig.: ehrbebig.

¹¹⁸ Man byder Tolderne Bestikkelse.

¹²⁴ Orig. er misforstaaet: da vilde jeg helst være en af de store og fornemme (Skrivere), som . . .

De sin Samvittighed hár kjær', eh Både stoer.
 En Skriffver er jeg dog, tro mig, alrede blesven
 I fyrrethfve Aar hár jeg vel meget streffven
 Men hvor mand skrifve skal ret med den Sølfve Pen
 Det Gylben A. B. C. og skriffve immer hen 130
 Til mange tusend kand til kon' oc Børn opløbe
 Paa Rente settis ud, oc stønne Huuse købe
 [6] Den hypperlige Bog hvor de hár slikt studært,
 Er mig eh kommen for, jeg hár det icke lærbt.
 Saa meget veed jeg dog at jeg kand Skilskniff' giøre 135
 Imellem hver Bogstoffs' oc mig eh lad' forsøre
 For L at skriffve C. for V at sætte X
 De om jeg kand eh meer, da er jeg der paa fir.
 Nu vel hvad er da bæst med Tjden at begiere
 Naar jeg engang skal døe, hvad jeg da heldst vilb' være? 140
 Hvad kan mig bæst staa an? Hvad er det for en Stand?
 Skuld' det eh raadsomt vær' jeg bleff en Haandværcks
 Mand?
 End dog et Haandværct hár en Gulbring paa hver Fingr:
 At vær' en Haandværcks Mand jeg dog eh effter springer.
 Det er en ærlig Stand den Mæning hár jeg stærct, 145

¹²⁶ Orig.: Proft, Fordel.

¹²⁸ Lauberg begyndte sin Skribentvirksomhed 1610 med Tra-
gedien Pompejus.

¹³¹ Føre falsk Regnskab, indtil det kan løbe op til mange Tu-
sinder.

¹³⁷ Romertallene: L 50, C 100, V 5, X 10. Vocalen U og Conso-
nanten V skreves den Gang i Flæng, deraf sætte en et x for
et u., beregne ham det dobbelte af Prisen, narre ham.

¹⁴³ Orig. bruger det tyske Ordspog: Handwerk hat einen goldnen
Boden, o: betaler sig godt.

- Mand den ey miste kand fornøden er dens Værck.
 Men det misghager mig: De paa hver andre klager
 De slemst skamferer ud, oc sielden sig fordrager.
 En Skuster naar hand seer for sig en Møller Svend,
 150 Forhaaner hand ham strax, oc spotlig leer ad dend:
 See der Her hvide Hat, din Dværn vidst du at drifve,
 Du kandst oc mesterlig i Sæcken dybt nedgribe
 Du snapper bedste Meel, den Bond' beholder Ali.
 Blant andre et det Skam, hos dig er stiaelen fri.
 155 Den Møller svarer ham: Ey Skuster du est vacker,
 Aff Tran sampt Fæt oc Beg, du stincker som en Racker,
 Naar du aff selfdød Roe bereeder dig en Hub,
 Da stopper mand sin Næs' oc gaar fra dig hen ud.
 En Bagger kalder oc en Skræder Luusknæcker,
 160 Den Skræder svarer ham: Tie stil du Hvædelecker
 Bdruff din Næse lang en flat sig trænger frem [7]
 Som drypper i din Deig; Det er din vanart slem.
 En Smid den Snæbicker oc pleyer at forhaane
 De siger: Din Forstand nedfalder blant de Spaane,
 165 En Skrubber est du dog steds ved din Høfflebandt.
 Men Smidden faaer til svar: Hvad vilst du Pinckepandt,
 Mand kand det nocksom see oppaa din soerte Pandt
 At du fra Helffveds Ald er kommen ud for sandt.
 Ah see saa er med ondt den gandste Verden fylt

¹⁵⁴ et, læs: er.

¹⁵⁹ Orig.: Iufften speter, Lusespidder.

¹⁶⁰ Orig.: Timpfenreter, Simleæder.

¹⁶⁸ Orig.: Snibdeker, Snedker.

¹⁶⁶ Pinckepand, Ogenavn, dannet efter Hamrens Lyd mod Ambolten.

¹⁶⁸ Orig.: Du er løbet Djævelen (for tidlig) af Blegen.

Det Onde maa herfor det gode ligger dybt. 170
En hver skuld' bæde til sin Næstis Bræd oc Skade
De tæde Gb som hãm hær giffvet bedre Raade:
Men see (dixverre) nu er Verden rasend' gal
En hver hijn anden slemt bebræider aff sit Falb.
Derfor kand jeg ey vel mig ubi den Stand gifve 175
At jeg en Haandværcks Mand her effter skulle blifve,
Dog om det mig aff Gb saaledis vaar forlagt
At jeg et Haandværck got skuld' bruge, som er sagt
De at jeg fick det kaar jeg maatte mig udvæle, 180
I blandt dem alle et da vilde jeg ey dvæle.
Men snarlig hyste mig, om jeg vaar ellers vijs,
At jeg maatt' bliffve da en Skræder til Parijs.
Ey aff det luuse Pæd som der i Fripperie
Et Klædebon forslidt veed herlig at fornhe,
At mand ey andet veed end det er gandske nyet 185
Men effter Dage tre det falder bort som stijt.
Men jeg vilb være en iblandt de stoer, oc Rige,
Som Montoban, le Noir, Broisart oc beris lige,
^[8] **Der** paa den Naale od saa høyt opkommen er
At de forhverffvet hær stoert Rjigdom gods oc Wær' 190
De kand udborge frijt for mange tusend' Daler
(Jeg twiffler at en hver dem rictig affbetaler)
Slig en jeg vilde vær': Ah det vaar mig en Lyst
Naar som en Cavallier maatt' komme til mig vist
De mig med Reverentz oc Complementste aben 195

170 **du**lg.

188 **Marschandiserboutik**; det franske Ord er her som overalt i
 det følgende lige optaget efter Originalen.

195 **Narrestreger, Gebærder, Lader.**

- Saa som en Herre stoer, med hjrtig' Drb oc straben:
 Det er mig vel bevist Monsieur & bon Amy,
 At intet i vort Sind bestandigt er oc fri
 Den Climacteriske lob oc visse periode
- 200 Erfarer Dracten oc, sampt runde Cirkel mode
 Naar Klæder gamle er, da er fatzon lagt neb
 Thi hvert nye Klædebon, nye Forme fører med.
 Det gaar saa rundt omkring, som glas paa lystig' Bæncke
 Men naar Ergierighed ey meere nyt kand tendæ
- 205 Begynder den for paa saa som en affræt Hæst,
 Der i den runde Kreds sig lader tumle bæst.
 Hvad nu for nogen Tjd vaar nyet i Dracts maneere
 Aff eber selff optenct, som i det vild staffere
 Det nu slæt gammelt er: Vil i nu sige mig
- 210 Hvad nyt i sluttet hår i Skrædre samtelig.
 Hvad Mode oc Maneer i dette Aar vil hafve,
 Til eders Klæderskik oc dennem vel udlafve.
 Det er dog vel bekienbt for alle aabenbar
 Fra eber skal mand faae det rette Exemplar,
- 215 Oc det Original hvor mand sig skal staffere
 I Tybskland Dannemarc, i Holland, Brabant meere.

¹⁹⁶ Hjrtig gl. dansk for •hurtig• i den ældre Betydning af •snar-
 raadig•, •snild•, •slink•. Sml. Holbergs Mindre poet. Skr.
 v. Liebenberg 1866, p. 374.

¹⁹⁷ bevidst.

¹⁹⁹ •Anni climacterici• de kritiske, betydningsfulde Aar i den
 legemlige Udvikling. Som saadanne opfattedes fordem Slut-
 ningen af hver syvaarig Periode, i Løbet af hvilken Legemet
 antoges at fornye sig. Paa lignende Vis ændres Moden.

²⁰³ Som Glas (Skaaler) ved et Gilde.

²⁰⁴ Forfængelighed.

²¹⁵ Det Mønster, hvorefter man skal pynte sig.

- [9] **Det** staaer i eders Mact: Thi stoer' Ambassadeurs
Befommer Klæber Læhn aff Messieurs les Tailleurs.
Hvad thckis eber nu skuld' det mig ey behage,
Naar stoere Herrer sliq mig skulbe Er' andrage? 220
Det er jo vist oc sandt, Verden er blind aff Skarn
Oc hâr ey meer Forstand end som et tre Aars Barn.
Hvad er det for en vaan' som monne os forføre,
Land oc en galner' vær' det maatt' jeg gierne høre.
Alt det som stidligt er, alb Abelige Dract, 225
Alb Søfflighed maa nu fra Frandrig vær' indbragt.
Maneer oc zierlig Snact maa mand fra Frandrig hale
Oc det med fare stoer, ja dhrt med Pæng' betale.
Frandrig er nu en Stoel' hvor mand maa lære Konst,
Som dog i andre Land at lære, vaar omsonst 230
Mig thckis Frandrig er ey slæt u-lig Hyenæ
Som ved sin gode Luct hvert Diur ubi gemeene
Langt borte til sig drog, ja dennem saa bedrog,
Sun dem i Struben greb oc deris Blod udtog.
Det maa dog være stoert at Fold er saa bebaaret, 235
At oc de kloge Sind fortrylbed' er oc saared'
Min Bngdom minder mig at hafve læst med gaffn

- ¹¹⁸ **De** ere i Dragten afhængige, Vasaller af Skræderne. Her op-
hører Cavalerens Tiltale til Skræderen, og Forf. taler atter selv.
¹²¹ **Uheldig** Gjengivelse af Orig.: stidcn blindt, stokblind.
¹²³ **Orig.:** waen, hejtyisk: Wahn, Indbildning, ikke: Vane.
¹²⁷ **Orig.:** halen o: holen, hente.
¹³⁴ **I** Middelalderen skal der have gaaet Fabler om, at Pantheren
paa denne Maade lokkede sit Bytte til sig. Lappenberg an-
tager i sin Commentar en Forvexling af Rovdyret Hyænen med
Hyæna odorifera, Desmerkatten. .

- En Bog Arstedi oc Ypocras dens Raffn.
 Naar Patienter vaar' aff Siugdom gandske svage
 240 At de ey nogen Cuur i Liffvet kund' indtage
 Enten de Kraffteløs befanbtis i den sag
 Eller de frycted' for den stemme beeste Smag,
 Da skulle mand med hast disse Medicamenter
 Indgifve Duer, Høns, Capuner eller Ender,
 245 Oc lade sig der paa berebe strax en Supp'
 Oc den fortære slæt, oc æde Riødet op,
 Da skulle samme Kost med lige Virkning fromme
 Som hand de Piller selff i Liffvet monn' bekomme.
 Det er en herlig Ting, oc kostelig Secret,
 250 Det Francrjig oc saa veed at practicêre ret.
 Mand røhyer til Paris oc fremmed' Steder alle,
 Alleene at mand kand der effter Sproget tale,
 I Francrjig' hâr jeg vær't tre eller fire Aar,
 En temlig Item jeg tilfatte der vel snar.

[10]

²⁸⁸ Fuldstændig Misforstaaelse af Originalen: Jeg mindes endnu vel, at jeg i min Ungdom læste „im Boed' der Arstedi (Lægebog, Arstedi Lægekunst, Lægemediel, sml. I, 275) genømet Ypocras“. Det er ikke klart, om dette sidste er Bogens Titel (Hypokras kaldtes en krydret Vin), eller om der sigtes til en Forskrift af den berømte Oldtidsskribent Hippokrates.

²⁵² Ovs. har ganske misforstaaet det følgende, saa at det kommer til at se ud som L.'s egne Ord. Orig.: Alleen barium dat se hernamaß können reben: „Sø bin in Francryck“ altsaa de Parisrejsendes Praleri.

²⁵⁴ Med Ordet „item“ indlededes fordem de forskjellige Poster i en Regning, sml II, 777. Derfor her om Udgifterne selv. „Item hjælper“ er et gammelt Mundheld.

Er' de saa slæt Subtil at de monn' intet spille	255
Aff det der læris skal, oc meest det som de vilde:	
At de ey haffve skal der været slæt omsonst	
Da bruger de med Flid den practiceret Konst.	
De Mestres monne der ald Videnstabs ansætte	
Hos alle paticiers i alle Cabarette	260
Pasteher bagis der opshlbt' med lifflig Glanz	
Med Visdom, gentiless' oc brasve Contenantz.	
Chappons, leurauts, lapins, cocqs d'Inde, vilde Ender	
De dryppis offer alt med lutter Complementer	
Becasses oc Perdris dem maa mand en lardeer'	265
Men stønne Cortoisi, med høfflige Maneer.	
Den Supp' er aff Forstand oc høh Fornufft Potage	
Det Brød aff gravetet, de Taarter af Courage:	
Der kommer til dissert dragees mange fort	
Som saa anrættet er aff Udelig Comport.	270
Madame Conjoli oc andre belles filles	
De fører macarons, gniocchi oc rocquilles	

²⁵⁵ Subtil: fin. tynd, her af Begavelse. Ovs. er meningsløs; Orig. har: at de intet kunne sluge (fordøje) af det, der skal læres.

²⁵⁸ Practiceret, Orig.: vørgenömbte, den nævnte Kunst, o: den Politur, de ikke directe kunne tilegne sig, tro de at faa ind ved at spise og drikke godt i Paris og siden rose sig deraf, ligesom hine syge, der tog Medicin ind i Maden.

²⁶⁸ Levrauts, unge Harer.

²⁶⁵ Bécasse, Snejpe. Enlarder (entrelarder), spække, sejltagt skrevet i to Ord og med danske Bogstaver.

²⁶⁶ Men, læs med.

²⁶⁸ Tærter.

²⁷¹ Con, fransk = cunnus, altsaa letfærdige Fruentimmer.

²⁷² Ma kroner. Gniocchi = gnocchi, ital. Melboller. Roquilles, syltede Appelsinskaller

- De ere stægt' oc strøb' paa hver en Ort oc Plaz
 Med Politic discours, sampt sucker Ord oc svadk. [11]
- 275 Aff sig Arstedie en hver, da frjlig bruger
 Saa meget oc saa tjt, indtil det dennem buger:
 Oc at den recipe kand nyde Virkning sin
 Maa der en dosis paa aff tiffve Glas med Vjn.
 Saa tjt mand stænder i, eh værten da forgiætter
- 280 Extract oc Quintessenz aff drablig qualiteter.
 Hvad aff den tørre Kost fra Herren læffnet er
 Det tager Drængen hen oc hastig det fortær
 Hvor aff hand oc saa tjt ved saadan læcker Bidsten
 Sin Herre offbergaar i Hofflighed oc sledsten.
- 285 Naar man da sig Secret monn' daglig practiseêr.
 Da finder mand det er vel mange Pænge værd:
 Dens Operation skal sig snart mercke lade
 Dog maa mand vel see til mand bruger det til maade
 Thi tager mand det ind til Dffverflødighed
- 290 Da kand det stæde meer' end gafne, jeg det veed.
 Sa pleher Courtosi' oc Complementste miner
 Som alt for tilig udaff Halsen da fremstinner,

²⁷⁴ »Politisk» i den Tids Betydning af sin, verdenskløg.

²⁷⁵ Lægemedel.

²⁷⁶ Indtil de blive bugede deraf.

²⁷⁷ »Recipe», det Ord, hvormed Recepter begynde, derefter Recepten selv.

²⁷⁹ Orig.: skal man hælde i Glasset Extract osv.

²⁸¹ Orig.: van der bitren Kost, o: den dyre, kostbare.

²⁸⁵ Punktum bortfalder.

²⁹¹ Orig.: So plegen courtoisie . . . untidich uth dem Halse uthstörten und erschinen. Ovs. er anakoluthisk.

Som det en Bonde gaar naar ham formeget her
Med Værme Olet ngt i Halsen fylbet er.

Naar jeg saa Verdens Lob i disse Dage acter 295

Der hos Pythagoræ hans Daarstab ret betracter
Nemlig saa snart en Siæl udaff et Legem kam
Oppaa et andet Steb den Volig sin strax nam.

(Jeg veed vel at det er Hebningers falske Vaane,
Som icke aff Guds Land fordis paa rette Vaane, 300

[12] Jeg hafver, Gud skee Loff, udaff hans Ord vel lærbt,
At saadan Meening falsk er ey en Bøne værdbt).

Jeg hnsfer tijt det jeg vel albrig kunde nyde,

Thi Siælen rører mig som Erter i en Gryde,

Jeg beder u-betendt: D kunde det dog skee 305

At jeg endnu engang igien det maatte see,

Det jeg for fyrthvs' Nar hår seet i fremmed' Lande

Om end den samme Skick som da vaar', er forhaande.

Ah vaar jeg ung igien, eh hafde hvjld' graa Haar

Jeg vofvet det engang oc sthde ingen far'. 310

D kunde jeg igien ubi min Vngdom komme

Oc at det muligt vaar ved Midbel at bekomme

At nu en gammel Mand kund' fra sin Alderdom

Støre et veddersprng, til Vngdom vendis om!

295 **Lob**, Laab, gammel Form for Løb.

296 **Orig.**: hvortil Pythagoras's underlige Lære foranledigede mig.

297 **Wahn**, Indbildning.

304 **Orig.**: bubblet, syder i mig.

305 **u** = betendt, Orig.: in ivriheit.

307 **L.** begav sig paa Rejser 1612.

312 **Orig.**: ved uforbudne Midler, o: uden Trolddom.

314 **Tilbagespring**.

- 315 Om det Naturens Værd saalebis kunde vende
 At mand en gammel Mand for ung Karl kunde kiende
 Da vilde jeg for vist eh spare nogen Tjd,
 Det skuld' mit Arbeid vær' oc allerstørste Fjld,
 At jeg maatt' saadan Konst oc Videnskab bekomme,
 320 Som jeg tit hafver hørt aff mange Præster fromme,
 De dette hafver sagt i Præd'ken aabenbar
 At saadant aff Natur en Orn meggifvet vaar,
 At hand kund gjør' sig ung, enddog hans Duun oc Fiære
 Aff Alder borte vaar, dog voxte ham vel fleere,
 325 Hand bleff so ung oc frist ubi sin gandske Krop,
 Som hand i gaar vaar fød oc nyhlig klædet op.
 Naar hand sig stræcke kund mod Soelens Straaler klare
 Som med sin varme Skin, hans Riff kund' giennem fare.
 Man læser oc forvist, at i Arabia [13]
- 330 Een deyhlig Fugle boer som kalbis Phœnix saa.
 Naar den saa gammel er, oc kraffløs slæt er vorden,
 Oc duer til ingen Ting; da aff Naturens Orden
 Et konstigt Mesterstyk oc herligt Midde veed
 At den sig leffvend' selff i Ild opbrender heed.
 335 Hand tænder selff den Ild op aff velluctend' Stycke,
 Saa bliffver hand igien en ung oc liben Rycke.
 Det kand vel være saa, at saadant er vel steet,
 Dog haffver ingen Mand endnu det Arbeid seet.
 Om Fugle skriffvis vel stoert Bunder, som vi høre:

³¹⁵ Orig.: dörch natürhch Wert, ved naturlige Midler.

³²² Medgivet, forundt. — Fablerne om Ørnens og Phœnix's For-
 yngelse har L. vistnok fra sin Broder Peter L.'s Acerra philologica.

³⁸¹ kraftløs.

³⁸⁶ Orig.: Rükten, Kylling.

Men dette kand jeg eh ubi min Credo føre 340
 At sig et Menniste ved Soelen, som er sagt,
 Kand giøre ung igien; Mindre ved Ildens Mact.
 At gamle Føld igien til Børn skuld' kunde bliffve,
 Erfaring her imod os Vedderpart monn' giffve:
 Jeg haffver offte seet et gandske Staaderlaw 345
 Hvor de hår samlet sig med deris Pof' oc Staff;
 En deel aff Alder krum, en Deel aff Hunger magre,
 Naar de oppaa en Plaz slog deris Præcker Lagre
 Her laae en Pickelhu', oc hist den halffve Krycke,
 Her laae en blodig Klud; Aff Træbeen der et stykke 350
 Her sidder en Parthi som Klædern' monn' affdrage
 Oc effter Lopper hvijb' vel slittig monne jage,
 Her ligr' en gammel Grijs paa Græsset langs udstract,
 Som stalled' Pande sin hår ret mod Soelen ract,
 Om Sommerdagen Heeb: Ham seer mand gien'm hans 355
 Klude

Hvorlevis at hans Hud forstrumpen monne trude.

[14] Om nu den Soelstin varm kand giffve ham igien
 Hans Bngdom som en Orn, der paa jeg tvil min Ven.
 Der om hår jeg endnu eh læst ubi Avise,
 Det tør maa sfee oc vel en Børne Snack fremvise. 360

340 Faa mig selv til at tro.

348 Stodderlejr.

349 Orig.: Pefelmütz, snarere af pöfeln, nedsalte: „Pökelfleisch“,
 - Pökelhering“, altsaa en gammel fedtet Hue.

352 Hvide Lopper, o: Lus.

358 Orig.: Gryß, Greis.

356 Trude, gl. dansk: svulme, hovne.

360 Være en Børnefabel.

- Jeg haffver oc vel seet udaff en gammel Her
 Hvor Mester Kilian hend' giord' et experfex:
 Hun bandt oppaa en Pæl sin Trylbe Rumpeltasse
 Som Phœnix bleff den brændt til lutter Støff oc Afte,
 365 Om aff den Afte da en Phœnix ung udfløh
 Det saae jeg eh saa grant, den Konst er mig for høh.
 Mand kunde vel aff sligt sig lade offvertale
 At mand kund' bliffve ung, vaar oc tilfreds med alle.
 En læsb' jeg i en Bog, Medea Jasons Viff,
 370 Hun kunde gjøre ung hvem Gammel vaar oc Stiff.
 Hun haffb' en gammel Buck giort til en Lam saa
 broget
 Der den vaar huggen til oc i en Grøhde foget;
 Om hun paa Mennisten kund' prøffve Konsten støn
 Da tør jeg svære paa hun fick fuld god en Løn.
 375 Her aff jeg noget troer Poeterne til ville
 Slig Erlig Føld for Vøgn jeg nødig skiælbe vilde
 Det vaar et Skiælmist' Stød, stoer Fare der hos vaar,

³⁶¹ Ovs. har slet ikke forstaaet det følgende. Meningen er: Jeg har nok set, hvordan Bøddelen gjorde det af med en gammel Hex. Han bandt den rynkede Trolldhex til en Pæl og brændte hende til Aske som en gammel Fønix; men om hun just blev forynget derved, det veed jeg ikke. — Det nedertyske Bonde- navn Killan betegner her Bøddelen. •Ein experfex machen• gjøre det af med, folkeetymologisk Blanding af Fremmedord som •ex perfecto• og •Profos•. Originalens rumpel töber Tasse kommer af rumpel, højtysk Runzel, Rynke, tövern, zaubern, og Tasse, ogsaa paa Dansk foragteligt Udtryk om et Fruentimmer.

³⁶⁹ En l. end.

³⁷⁵ Til Villie, for Poeternes Skyld.

Det er jo lætlig sagt: Herr' i med Sandhed far.
 Om jeg end hørde til at hver mand monne Lyffve
 At Biælderne saa stærck' maatt' der ved krumme blifve, 380
 Dog vilb' jeg sige strax: Det kand vel være saa,
 Jeg vil det nocksom troe: Saa endtis trættten da.
 Haffd' jeg det icke giort, da haffd' jeg maatt omspringe
 For Næffve Pust, ia tit vel mødet for en Klinge;
 [15] Thi Løgn er nu en Bryd; Men sige: Løgn er det, 385
 Det gaar paa Ljff oc Blod, paa Ær' oc Redlighed.
 Saa vil jeg nu her med min Høfflighed see lade
 Oc alb Ovidj Løgn troe udi alle maade,
 Dog eh forsøge det: Jeg meen det vaar for stoert
 At mig i første treffp, skuld' skærts Struben bort. 390
 De skulde hake mig i ringe Pluckefinder,
 Jeg kand det eh forstaa den Meening for mig hinder.
 Men om der nogen stod oppaa et høyt Skavot
 Som med stoer Praal oc Svag ubaff en Salvopot
 Hver Skade, Nød oc Bræck, saa mange der kund' falbe 395
 Curêre kunde strax, og tiffve fleer' end alle,
 Oc fra mig tage kund' min Alders Skrøblighed
 Oc andet hoed mit Ljff oc Lemmer giør fortræd.

-
- 379 **Orig.:** jemand, om jeg end hørte En lyve saa stærkt, at
 Bjælker blev krumme derved.
 384 **Næveslag**, sml. II, 522; •lægge Pust ved Øre• siger Jacob
 Schandrup i Digtet •Romansk Maskerade• c. 1700.
 385 **Beskylder** man nogen for Løgn, saa gaar det paa Livet løs.
 390 **treffp** (?). Sammenhængen er: det var for meget forlangt, at jeg
 skulde lade Halsen skære over paa mig og lade mig hake til
 Plukfisk (fordi jeg endelig vilde sige Folk Sandheden); det vilde
 der ingen Mening være i.
 398 **K**vaksalverne raabte deres Lægemedler ud fra et Stillads.

- At mig igien saa frist min' Fødder kunde bære
 400 Som mig endnu u-rørt mit Hiert' oc Mod monn' være,
 Oc at jeg kunde ræhs' som jeg tilforn hâr giort,
 Der jeg begyndte først at søge fremmed' Ort.
 Om nogen mig saa vel kund gjøre ung i Liffve,
 Ham vild' jeg saadan Løn oc recompense giffve
 405 At hand med mig tilfreds skulb' være om jeg oc
 Skulb' sætte ham i Pant min gamle Trippes Brog.
 Thi ligesom der nu ved Arbejds lange Møye
 En ævig Calendar udrægnat er saa nøye,
 Som tiffve tusend' Ar foruden sæil skal gaa,
 410 (Om skønt eh Verden meer, end fem gang tj skal staa)
 I lige maad' hâr jeg en ævigvarend' Møde
 Om Klæde Dract optenct almuen bæst til gode,
 Som vaare kand saa leng' indtil et Menstis Liff [16]
 Bekommer anden Form, være sig Mand oc Biff,
 415 Saa læng' hvert Lædemod ubi sin Plaz kand være
 Saa læng' kand den satzon aff Klæder bliffv' med Ære.
 Men om det skulde stee at Gvds ocsaa Natur
 Bild' giffve Mennisten en anden nye Figur:
 Saa som: Hvad nu er for, det bag til skulde fiendis,
 420 Oc hvad nu øffverst er det skulde neberst findis.
 Oc saa at Dvinders Bryst hængde ved deris Rne

⁴⁰⁶ Orig.: tripen Broed, Buxer af blomstret Halvsløj.

⁴⁰⁸ «Calendarium perpetuum», der viser Dato og Fester for længere Aarrækker. Saadanne vare hos os beregnede af Claus Berg i Oslo 1592, af Jens Lauridsøn Wolf 1648 og ofte senere.

⁴¹⁰ Om Verden end ikke skulde staa længer . . .

⁴¹² Orig.: dem gemenen best, til almene bedste.

⁴¹⁷ Gud og Naturen.

Som mand oppaa en Koe oc ragged' Giæd kand see.
 Der effter skulde mand da endlig Klædern' rette
 Paa Hoffv'det Støfflen bær', paa Foden Hatten sette,
 Det Forklæd' udaff Flor, skulb' hæng' jeg veed ey hvor, 425
 Oc de bestuden Skoe, i sted for Pærle Snoer.
 Slig ævigvarend' Dract, skulb' holdis tryggelige
 Aff Gamle oc aff Vng, aff Fattige oc Rige
 Den Straff skulb' leggis til, hvo der imod vild' gaae
 Hans Næse aabenbar' skulb' mellem Øren staa. 430
 Enddog sliq Ordinanz vild' Skrædren' meest fortryde
 At de sin Spenaal hver i stycker skulle bryde.

Ah hvad er jeg en Giæd oc alt for snakkelig!

Hvad er det for en Drøm, som vaagen driller mig?
 Jeg Bløyer oc saær Korn paa haarde Steen ved Strande 435
 Oc meen at fange Fijst' midt paa de tørre Lande.

Min tale icke er Casteller høyt i Vær

Mit Anslag oc min Ynst læt ingen Fruct mig bær.

Om end den største Straff vaar lagt her paa med vrede

At hvo her Brød imod, en tre Marcks møe skulb' heede, 440

[17] Oc at det første Varn som samme Pige fik

Skulb' effter Prædiken døbis paa Hoerers Skick.

Om mand end saare hart for Fogden dem anlagde

Som uden medhænk alid i Hullet dem neblagde,

Det giord' dem ey saa ont, som denne høyt' fortæd 445

422 Ragged, gl. dansk: stridhaaret, lodden.

426 De broderede Sko anbringes, hvor nu Perlesnoren har sin Plads.

433 Snakkesalig.

435 Jeg drømmer om Umuligheder.

440 Æreløs Mø, dannet efter Tremarksmand.

At affstaa deris Dract en enist' Finger breed.
 Om Gb'd Forbandels' stoer paa Qvinder vilbe giffve
 At deris Arme skulb' saa thæt som Ermen' bliffve,
 Oc deris Tæer udabstract saa lang' som deris Skoe,
 450 Oc Halsen bleff opblæst som en lungfotig Roe,
 At den bleff lige vijd ved deris Halske Klæde,
 De skulde ey engang aff Hiertet derfor græde,
 Men gjorde da som før, oc følgeb' deris Sind,
 Hvorfore skulb' jeg da mig der i vicke ind
 455 Det maa gaae som det gaaer: Ved Jorden vil jeg hvijle
 Saa frøcter jeg ey Falb. Oc tier der med stille.

Den Anden Skiæmpte-Dict.

Om Allemodiste Klæde-Dract.

I Tviffel jeg sidder tjt, oc svare dybe Tænder,
 Oc ey kand rette mig i Sindet som ombænder,
 Naar jeg betænder hvor at Folket plager sig,
 Oc spiller offver alt Comedi' idelig.

⁴⁴⁷ L. hentyder til Tidens almindelige Jertegnsovertro, Misfødsler som Varsler om den guddommelige Vrede over Luxus i Klædedragt.
 2det Skjæmtedigt: Det her behandlede Emne om Klædedragten og latterlige franske Moder har L. allerede paa meget beslægtet Vis udbredt sig over i sin Satyra, Vers 368 ff.

18] Paa Verdens Skueplaz de lystig om spatêrer,	5
Hvor hver med velbehag Personen sin agêrer,	
Hvad skal jeg meene da naar jeg monn' saadant see?	
Om jeg da græde skal eller der offver lee.	
Mand striffver rettelig om tvende vjse Narre	
Den ene grijner steds', den anden monne blarre.	10
Heraclitus steds græd ret som et libet Varn	
Der sine Buxer slemt, beklidede med Skarn.	
Democritus hand loe at hannem Buggen ryste	
Saa sterckt at hans Kallun ham vilde sønderbryste;	
Dmsier tenckte jeg, hvad er det for maneer?	15
Skuld' jeg begræde det som andre bryder her?	
Min Graad bleff vist ubleet mand skulde mig fixêre	
Oc for sliq Daarstabs styld tillegge mig vanære;	
Der for det bedre er at mand med leend' Mund	
Med Tidkort siger ud sit Hiertis rette Grund.	20
At saadan Daarlighed oc læderlig Maneere	
Gaar vældig nu i svang oc monne sig formeere	
Aff fremmede Habit oc nye Klæder Dract,	
Aarsag her til jeg eh retsindig kand betract'	
End at mand med sin Stand sig icke lader nøje	25

¹⁰ Orig.: blarren, bræge, græde.

²⁰ Ogsaa Holberg kommer i sit 1ste Skjæmtedigt til det for Satirikerens naturlige Resultat, at hvor beklagelige end Menneskenes Forkertheder kunne være, er det dog ikke værd at se dem fra den bedrøvelige Side som Heraklit; man maa hellere som Demokrit le ad dem:

Den første græd med Grund, den sidste bedre lo.

²¹ Orig.: læderlit, latterlig.

²² Aff = med.

²⁴ Dertil kan jeg ikke finde anden ret Aarsag, end . . .

- Til hvilkken HÆren ham aff Raade monne søge,
 Men hver er høyt opblæst oc søger høhre Stand
 (Hvor ved Guds Ordning god foractis i vort Land)
 Guds Bjsdom haffver det saa herlig ordinêret
- 30 Den høye Adelsstand skal være respectêret
 Frem for en Borger her oc anden Middelsstand
 At alle oc en hver sin Ære nyde kand.
 Saa maa jo vær' et Tægn ved hvilket mand kand vide [19]
 I hvilkken Ordens Stand et Mennisk' monne sidde,
- 35 De sliq udvortis Tægn sees bæst i Klædedragt
 Dog eh materien alleene i sin Pract,
 Men oc saa den Figur, Façon oc ny' Maneere
 Ved hvilkken Stænder tre adskilde burde være,
 Dog meest fornemmelig sees det i Qvindeløn
- 40 Som bæste ret hâr til at føre Practen støn,
 Thi see en Mandes Person kand Adelskab fortiene
 Naar hand sit Fædern' Land med Trostak monne meene,
 De strider ridderlig med et Heroisk' Mod
 For Gud oc Konge sin at voffve Liff oc Blod.
- 45 Men saadan drablig Stand kand Qvinder eh erlange
 Men maa den Arffve ret eller aff Manden fange.
 Derfor de billig bør at haffve under steed
 I deris Klædedragt eh nogen til fortræd.
 Men see den Fiende slem hand eh tilfreds kand være
- 50 Men haffver største Lyst Guds Ordning at omkære
 Hand gjør det at mand eh hijn anden vige vil
 Thi see den ringe Stand en høh sig eigner til.

⁴⁰ Orig.: De hellische Fiend, Djævelen.

⁵⁰ Umkehren, forvende.

- Saa snart at Adlen giæff en Mode ny' monn' haffve
 Strax maa hver Borgerste sig oc der effter abe:
 Hunkøn aff Udelstand hâr nu begynt for sig 55
 En Klæbedragt saa skøn som Nunner Mandelig
 I lange Chappeloirs oc snæffre Riortle sorte
 Som de indvied' Fjold forinden Closters Porte,
 Men see mig, Borgerbørn den samme Skick nu hâr
 Som de forrædelig aff Kloster løbne vaar' 60
- [20] Saa snart at Borgerbørn fick denne Skick at vide
 At Adelen fremkom med blotte Bryst tillige
 Der til med nogen Hals, oc Ryggen halffpart bar
 Da actet hver det strax hvor de udpudget vaar'
 Oc lode sig strax see udi den samme Mode 65
 Zens Skreder siick strax nok at Arbejd' paa den node.
 De sagde: Vi oc hâr det samme Plunder med
 Paa Liffvet offven til oc under Bæltstæd.
 Hvorfore skulle vi vor' smucke Patter stiule
 Oc lade hænge dem udi den mørcke Huule 70
 Eh meer' end andre vi vor' Patter staalen hâr,
 Betale kand jeg vel den Stræder aabenbar
 At Hand min Trøye skal saa dybt omkring nedskiære
 At mand med Lyft kand see de Patter jeg monn' bære.
 Blufferdighed oc Tuct bleff der med skaaren aff 75

57 Skapularier, som hænge ned fra Skuldrene paa den gejstlige Ordensdragt.

60 De klæde sig, som om de vare undløbne Nonner.

61 »Denne«, o: »den Skik«; her er Tale om en anden, verdsligere Mode end den forrige.

66 Fik nok at sy efter de nye Noder.

67 Plunder, plattysk, egtl. schlechtes Zeug, Pjalter, Kram, her om legemlige Yndigheder.

- Med halffve nogen Krop spacered' de da braff.
 Det første vi her saae den Skick oc galne Mode
 Oc mand ey viste at den fast i Landet groede,
 Hvor mand den Dract da saae, der maatt' mand stille staa
- 80 Som mand oppaa en Plaz et Gøgelværck tilfaae:
 Paa Gaden fulbe med smaa Drænge udi hobe
 Som alle lydelig monn' til hver andre raabe:
 See, see, der gaaer en Qvind' som for sin onde Sag
 Her aabenbare skal hudstrygis til vor Rag.
- 85 See, Bødelsvenden hár hend' Snørliff læt affdragen
 Hand hendis Lopper vil med Rijset snart bortjage:
 Men nu, GbD være Loff, hár de det smuct forlat
 Ey meere er saa stræng ved denne Mode plat,
 De nu begynder smuct indpæcké deris Vahre [21]
- 90 Som de uafhængde før for alle aabenbare:
 Thi see, det samme Kram saldt mange albt for byre
 Oc saa begierde det til kjøbs, men tjt til hyre.
 At de det samme Gods tilforne saa tillauffde
 Der til de Marsag god oc fast undstydning haffde:
- 95 Thi rhyctet hart omgicé iblandt gemeene Mand
 At mangan Pige vaar, som sig for svag befand
 Med Patteværck oc Bryst; Oc hafde Patter flade

⁸¹ Fulgte med.

⁸⁸ Holde ikke mere saa strengt ved denne Mode.

⁹⁰ P. Syvs Betækn. over det cimbriske Sprog, Anhang XXIX:
 En Kjøbmand, naar hand vil fortjene, vel til bram
 Da henges uud for hver af bodens beste kram.
 Det smukke kvindekjøn for os de hvide bryste
 Fremviser, om der er dend som mon dennem lyste.

⁹² Orig.: til Kjøbs eller til Leje.

⁹⁸ Tillavede; Orig.: stillede til Skue.

- Saa de i Varmen eh kund trude ret til maade:
 Dog fandtis raad med hast til saadan Skade stoer,
 De Børsen søgte strax hvor de fandt Patter giord'. 100
 De der blandt andet Kram ubleete sig en Patte
 Som herlig vaar oc rund, oc ick aff de platte,
 Som høffft anstruggen vaar med lifflig Farffve støn
 Saa dem eh manglet meer' end Liffvet ubi løn.
 Med saadan Pattedærck de artig kunde braffe 105
 Som det vaar Maren Amm' med hendis stoere Flaske,
 Eh loenge vaared' dog sliq nydeliq bedrag
 En Pige sid en Spot derfor midt om Dag.
 De Patter aff Papiir eh fæsted' vaar' i Klæder;
 Thi som hun sig engang for hastiq buked' neber 110
 De vilbe tage op et hendis Hofebaand
 De hastiq der til greb alt med sin venstre Haand,
 Men som hun alt for krum sig monne da nedbøhe,
 Klæck, der laae Patterne som hun eh actet nøhe,
 Som tvende Senneps Fad saldt Patterne i Dræck, 115
 Saa hver med største Spot ubloe den Pige klæck.
 [22] Der aff kom det i Brug, at naar mand saae spaghère
 En vacker Pige som vel Pattet monne være,
 Strax tenckte mand ved sig, ja sagde u=forferdt:
 Paa Patter hâr den Pig' halff femte Marc' spendært. 120
 Paa det at alle da ret Sandhed viise kunde,
 Udhængde hver for sig sit Forraad dehlig runde

⁹⁸ Trude, svulme.

¹⁰⁰ L. tænker paa Kjøbenhavns Børs, som nylig var bygget af Christian IV og i Gallerierne havde to lange Rækker af Kramboder, der blev staaende lige til Ombygningen 1858.

¹⁰⁶ Orig.: »begge hendes Flasker», spøgende om Ammens store Bryster.

- At hver ret kunde see det vaar naturligt Bærck
 Eh Patter aff Papijr tilfammen Elifert sterck'.
 125 Hvo saadant ey vild' troe de kunde paa dem finde
 De ret liffactig see at det vaar Patter trinde.
 Men vaar det giort der med, da vaar det endda got
 At de med Patterne alleene ginge bloet
 Sligt kand endnu gaae hen om de ey vijfer meere
 130 End Hals oc Patter bar', som tijt monn' guule være;
 Jeg frycter at de maa end meere lade see
 Om de aff hver mand ey vil lade sig belee.
 Hvor til dem Marsag nock en Slynge monne giffve
 En Bengel, ung Compan, see hvad hand monn' bedrifve
 135 I Dvinde Klæder hand sig ubstattered' smuct
 Gaff sig for Stadsømøe ud at tiene med alb Tuct.
 Hand sig saa mesterlig i den Habit kund' sticke
 Som hand en Pige vaar oc herlig møe til price:
 Den som tilforn vaar hand, en hun nu kaldtis ret
 140 I gaar vaar Jens hans Ruffu, i Dag er det Margret;
 Hand viste Gierning sin saa hpperlig at giøre
 Alt det en Stuffv' Pjg' bør i Gierning at udføre
 Hand kunde rette sig effter en Stadsømøes Skick
 Sligt vist' den nhgiord' Pjg' ret vel til Punct oc Prick.
 145 Hun kunde hoffffelig med Rumpen om sig feye [23]
 Som hun de fluer smaa vild driffve sig aff Beeye,
 Naar oc en Karl saa god sin Hat for hend' afftog,

¹²⁵ Føle.

¹³⁸ Stadsømøe, Kammerjomfru, Selskabsdame. Peder Paars's Fæstemø Dorothea var Stadsømø hos Byfogden i Aarhus. Orig. bruger Ordet i rette Betydning Vers 140. 147; men Ovs. har det senere flere Gange fejlagtig brugt om Jomfruen selv, ikke om hendes Pige, V. 153. 162. 183. 196. 222. 228.

Oc med ald Hofflighed en Morgen god androg,
 Med Hoffvedet hun da stiltiend' vist' at niche
 At icke hendis Mund skulb' glemme sig at sticke, 150
 Alt Mad hun viste smuct paa Bord at bæere frem,
 At fæste Knappet Naael der til vaar hun ey slem.
 Hun maatte u=fortenct i Stadsmpørs Barm ned gribe
 Oc sagde: Batterne de hænger aldt for dybe,
 Saa maa de sidde op, da staaer de eber ret 155
 Naar Borterne saa smuct nedbøhed' er' oc næt.
 Naar hun oc hastelig de Lopper stulbe gribe
 Paa Pigers Nhg oc Bug, da vist' hun dem at knibe
 Oc sagde: Seer den Læffv' sprang mellem eders Been
 Jeg maa dog ret see til jeg faaer den fat igien. 160
 Hun famled' lenge om før hun den kunde gribe
 Stadsmpoen sagd': Margret du maa mig ey saa knibe
 Eja hvad hår du der at kildre? Holt dog stil,
 Du riffver mig min Hud jeg det ey haffve vil,
 De Piger som tilforn i Leppe jagt hår været 165
 Hos mig, ey ramled' saa som du gjør u=forfærdet,
 Du bær dig saadan ad, som Leene siger mig
 At Stolemesteren med hende gøgler sig,
 Jeg vil ey haffve slikt, lader du det ey bliffve
 Da faaer jeg vist engang med dig der om at kiffve. 170
 Naar hun oc stulbe nu opvarte dem i Bad
 Det vaar for hendis Mund en nydelig Wildbrad:

¹⁴⁸ Bød Godmorgen.

¹⁵⁰ At hendes Mund ikke skulde komme ud af Skik, o: ved at tale højt.

¹⁶⁶ Ordet ramle har jeg intetsteds kunnet finde i en Betydning, der vilde passe her.

¹⁷² En rigtig Nydelse.

- Hun toede deris Krop slæt nøgen alle Steder [24]
 De viste dennem vel at pleie op oc neber,
- 175 Hun stræbed' dennem for, hun strubbed' dennem bag,
 Det gjorde dennem got, hun mon det oc behag'.
 Fornemlig naar hun kom her frem med varme Klæder
 De tiurde deris Bug med andre flere Steder.
 Om Aftenen saa smuct naar Daattren gik til Sæng
- 180 Forsømte ey Margret at læse Bønner læng',
 Hun kunde kloppe vel det Pude blødt til maade
 De Dyuen factelig saa tæt om hende snaade.
 Den Stadsmøe sagde tijt: Hørde du ey Margret
 Hvorledis Maaren mig i Nat har reben tæt?
- 185 Net som en nøgen Mand vaar skabt den samme Maare
 Vdi en gandske Stund lod hun mig icke fare,
 Hun lagde sig paa mig udstræcket langs oc slæt
 De galt anstilled' sig, jeg kand ey sige det.
 Jeg vilde dig dog ey ubi din Søffu forsthyre
- 190 Jeg haffde ellers raabt at du det maatte høre:
 Saa længe du hos mig i Kammers ligget hær
 Hær saadant plaget mig meest hver Nat aabenbar.
 Margrete svared' strax: I eder slikt indbilder
 Det er det tunge Blod som eders Sind forvilder,
- 195 Jeg eder raade vil i noget bruge maa.
 Den Stadsmø svared' fort: Ah neh, det maa saa gaa
 Thi effterdi det er min Gvds oc Hæris Ville
 Vil jeg det libe giern' oc tie der til stille.
 Jeg med det hellig Raars min Pande, Bryst oc Bug
- 200 Hver Aften tægne vil effter sædvaanlig Brug,

178 Tørrede.

184 Nattemaren.

[25] Min Trøst hár jeg hensat paa Guds min Fader fromme,
 Derfor jeg frycter ey, lad Maaren idon komme.
 Margrete sagde da: Mand skal dog vel see til
 At Luset sluckis vel, naar mand sig legge vil.
 Om mand ald Skade vil med Actksomhed undvige 205
 Fornøden det da er i dette Bærck tillige
 At mand i denne Sag i Tjde retter sig
 Saa at den Lusebrand ubluckis rettelig,
 V-sunder Ting ey er end Standt aff Luse Taande
 En Pige snart der aff kand fange væe og vaande. 210
 Der findis tijt der hos den allerstørste Far'
 Mand hár oc offte slikt vel sørend Dag oc Aar
 Seet haabe Liff oc Siæl adskillies fra hende;
 Som det en Kunne gid, en aandelige Qvinde
 Der Frater Viet sig hos hende lagde næd 215
 Et Ave Maria med hende ret at beb'.
 Da haffde denne Broer til allerstørst V-lycke,
 Forglemt den Luse Taand tilfulde at udslycke,
 Hvor aff den Søster kyss slikt Standt i Næsen fid,
 Oc tog saa offverhaand at Bugen den bleff thck. 220
 Endlig bleff der udaff en liden Muncke Broder.
 Den Stadsmsø svared da: Bevar os Herrens Moder
 At icke saadan Nød paa os skal komme her
 Lad heller Luset slæt hos os ey tændis meer:
 Thi Penge hár vi dog ey mange her at tælle 225
 Vi kand oc voris Bærck i mørcke vel bestille.

¹¹² Man har ofte set en Pige dø inden Aar og Dag, naar hun
 glemte at slukke Lyset, inden hun faldt i Søvn.

¹¹⁵ Veit? Lappenberg ser heri en Hentydning til en Person, der
 1521 blev brændt i Hamborg, fordi han i uterlig Hensigt havde
 forklædt sig som Kvinde.

- De dreffve deris Sag med saadan artig slied
 At denne Stadsms' god et Varn i Liffvet slied.
 Fra hvilkden saadant kom vaar lættelig at giætte: [26]
- 230 Det kom vist fra en Jens oc eh fra en Margrete.
 Slig Skællemsthyd bedreff den arrig Dubendop
 Som saadan Spot oc Skam om Piger bragte op.
 Saa mand ubi gemeen om dennem hår mistandæ
 Som de eh Qvinder vaar' en hver som monne spanckæ:
- 235 Men kunde oc vel tijt i Qvinde Klæder her
 Forborgis en Monseur, oc saa stafferet vær'.
 See, hvor med kunde da sig Piger bæst Marsage
 Fra saadan Tandæ slem som mand til dem monn' drage?
 Jeg veed eh bedre Raad hvor ved de sig kand frj
- 240 End de med Valder blott' paa Gaden gaaer forbi.
 De lade alle mand ders Eventyr bestue
 De vjse at de vaar' aff kønnet som en Frue,
 Saa kunde jo enhver vel giøre forskiel paa,
 De icke meer der om saa slæt tvilraadig gaa.
- 245 Det er dog offver alt udaff det samme Lædder
 Oppaa det gandste Krop hver Vinkel op oc neder.
 Sin Tre at befri oc ald mistandæ slied
 At bliffve qvijs, der ved tør ingen skamme sig.

²³¹ Gl. dansk for Døgenigt; Ordet findes ikke i Orig., men er dog ogsaa plattysk, se Lappenbergs Udg. af Laurembergs Scherzged., 263 nederst. Det plattyske Dop betyder Bælg, Skal, Eggeskal.

²³⁴ Som om ikke enhver, der gaar om i Kvindedragt, var en Kvinde

²⁴¹ Orig. bruger Eventyr i Betydningen Sag, Tingest, obscønt.

²⁴⁶ Menneskets hele Legeme er jo dog af samme Stof oppe og nede; man kan lige saa godt lade den ene Del deraf være tilsyne som den anden.

Eh, figer Else Klunds, det kand sig icke stide,
 De hvo som raader slikt, en vijs Mand er hand icke 250
 Betender det dog selff hvor saadant vilde staa
 Om Qvindkønnet stuld' paa Gaden nøgen gaa.
 Seer dog hvor spottelig os saadan Skick vilb' lade
 Om de saa stulde gaae med Rumpen blot paa Gade?
 Det kunde aldrig stee, men vaar for stammeligt 255
 Om mand mig tusend' gaff, jeg gjorde dog eh slikt:
 [27] Thi de som førre saae hen til mit Ansigt slætte
 De til min Pærle Snoer hvor jeg mig monne slætte
 (Da stulde de vel i Bagenden gabe mig)
 At i alvorlig meen slikt, troer jeg næppelig: 260
 I raser uden tvil, om jeg hår ret fornommen,
 Eller i hår et Stød aff en Windmøl' bekommen.
 Til gode holder mig min Snack, i ærlig' Føld,
 De værer eh mod mig for meget stræng en Told!
 Jeg veed det sielffver vel, at saadant sig eh bør 265
 Men hvad jeg taler, slikt aff Valcke Qvack jeg hör.
 Hun sagde mig en gang: Den Mode vaar som Kræfft.
 Naar den paa Legemet at æde hæff' anhæfft
 Da far den immerfort, oc alleting fortærer
 Hvad hos oc om den er, oc der aff sig ernærer. 270

²⁴⁹ Else Klunds, et af de hos L. saa almindelige, selvlavede Type-

navne, ligesom Aalke Qvak Vers 266, o. a.

²⁵⁶ Orig.: tein Daler, 10 Daler.

²⁵⁸ Orig.: og mine smukke Fletninger.

²⁶⁴ Orig.: udlægger mig ikke min Snak til det værste.

²⁶⁶ Aalke eller Aleke - Adelheid. Det plattyske Navn bruges

med Bibegreb af det gammeldags og enfoldige.

²⁶⁸ Orig.: anheven, begynde.

- Den Modkræfft nu hâr omkring sig ædet Stifft;
 Thi Mændens under Skæg hâr den affbidet dybt.
 Tu liben Knevelbart end under Næsen ere
 Thi ellers ingen vist' om det en Mand skulb' være.
- 275 De Qvinde Huêr hâr oc eh hafft bedre Lycke
 Aff dem er alt fortært det størst' oc bæste Stucke,
 Tre Strimler er endnu, mand næpelig seer dem nøye
 Sa Skibb oc Ermer med er' næsten bort' aff Trøye:
 Til Albog noget nær er Ermen nu opæt,
- 280 Vil den saa' fare fort at gnaffve Klæder ret
 Da skal man vislig see, at inden Tjden korte
 Skal den opæde slæt med Klæder, Særd' oc Skierte,
 Oc skal eh læffn' en Treul' ja icke spar' en Traad
 Men det fortære alt med Hud oc Hâr til Mad.
- 285 Saa bliffve vi da vist de Indianer lijge [28]
 Oc gaa som vi er' stabt' af GvD i Himmerige.
 Dog om jeg saabant saae, da maatte jeg vist lee
 Oc raabe hi, hi ha, til Bugen giorde væe.
 Det meente Alecke den gamle Eteninde
- 290 Hun haaffde uden tvil vel griller udi Sinde:
 Aff gammel frændset Dract, opfyldt vaar hendis Skab
 Til nyt at kiøbe sig vaar hendis Pung for flap.

²⁷¹ Orig.: stive, stærkt.

²⁷⁹ Ermerne naa nu ikke længere end til Albuen.

²⁸⁹ Orig.: Eteninne, Jættekvinde, formodentlig til Betegnelse af, at hun er fra Urtiden, gammeldags i Dragt og Sæder.

²⁹¹ Orig.: oldfrentsisk, gammel frankiske, middelalderlige Klæder. i spøgende Modsætning til allemødiske Klæder=Dracht. Ovs. har formodentlig ikke forstaaet Ordet og paa Grund af Lydligheden gjengivet det ved gammel frændset, d: vel sagtens fryndset; i alt Fald findes det tyske Frantze, Fryndse, brugt i ældre Dansk.

Derfor hun unge Føld formaanet ret paa lue
 At de for Mode ny' alvorlig skulde grue.
 Om alle Fædre her vilb tage sligt i act 295
 Da bleff saa meget nyet aldrig hos os opbragt.

Men see, mand finder vel de Føld som sig monn' rose
 At de til Melcket nock hár krummer udi Pose,
 De beris Døttre at opmuze sielffver lær'
 Hvor de sig pudze skal oppaa den ny Maneer. 300
 Sa lader Maanet hver, ja offte end vel første
 Dmsmælte Klæberne oc dennem slæt omgiøre.

De sig: Skulde vi her nogen striffve til
 Hvad vi med kon' oc Børn for Klæder drage vil,
 Det skulde os oc vel i Sandhed hart fortryde 305
 Om nogen voris Skick os vilde her forbyde:

Gijb Øgen tage mig om jeg eh i min Stand
 Vil slide hvad jeg her selff bæst betale kand:
 Her til er ingen Hielp nu meere at forbacte
 De næpplig noget Raad, saa vijt jeg kand eracte. 310

Hvad hielper Præstens Ord, med Trusel stoer om Straff?
 Formaaning actis eh, mand holder lidt der aff

[29] Qvinder oc Piger frijt med Dracten ny bravere

²⁹⁸ Paa lue. Betydningen af dette Udtryk er mig aldeles uklar; mulig er det en Trykfejl. Orig. har: mit truven.

²⁹⁸ Orig.: dat se wat hebben in de Melck tho krömen, noget at brokke i Mælken, o: nok at leve af.

²⁹⁹ Orig.: upmuzen, pynte sig ud; Ordet benyttedes efter Moths haandskr. Ordbog ogsaa i Dansk.

³⁰⁸ Orig.: lade os foreskrive.

³⁰⁷ Orig.: so schal mi de Kuckuck hafent, Fanden tage mig!

³⁰⁹ Digteren tager atter selv Ordet. — Forbacte, forvente.

³¹² Orig.: Præsterne holde selv sjelden, hvad de formane til; deres Koner og Døtre bravere . . . som om de var verdslige Demoiseller.

- Som de ret Verdslige monn' Damoisellen være,
 315 Eÿ mange Dwindesoldt kand meere gaae til Fods,
 Men Hæste for en Vogn maa ferdig staae til Trog.
 Seg dog eÿ andet troër (for Steen er det at klage)
 End dennem saare hart Podagel monne plage,
 Eller de hæffve maa sturffved' oc raadne Been
- 320 Mens de eÿ træde kand oppaa den haarde Steen.
 Slig Singdom hæfftelig monn' daglig nu tiltage
 At ingen meer kand gaae, men maa nu alle Aÿge.
 Aff gode oc aff ond' tilpædis Vognen stoer
 Som mand til Marckebet kom med en Gaase Hiord.
- 325 De ere oc behængt med hypperlige Riæder
 Vdaff det bæste Guld som Kobbersmedden smeeder
 Et stycke vel maa stee udaff en Kobberkande
 Vdaff en Børste Riæl eller en Brygger Pande,
 Der aff er Mesterlig et gylben Værck udbrehet
- 330 Som femten Skilling Danst oc tretten Marck, vel veÿet
 Kand koste; Dog er den, GvD Gren, eÿ saa svaar
 Som de paa Holmen gaær maa bære Par hos Par;

³¹⁵ Hvad der her siges om Kjøremodens Almindelighed, gjælder vistnok mere Nordtyskland end Danmark, hvor den endnu næppe var synderlig udbredt udenfor de fornemme Klasser. Først Holberg udtaler sig hos os paa lignende Maade mod den overdrevne Kjørsel som Tegn paa Forsængelighed.

³¹⁷ Orig.: ibt sy enem Steen geklaget, einem Stein sei es geklagt, det nytter ikke mere at klage derover, end om man talte til Stenene(?).

³¹⁸ Podagra.

³²⁸ Orig.: Schinkenfetel, Skinkekjedel; her af det gamle «Fæskebøste», en Skinke.

³⁸¹ Gud ske Lov.

³⁸² Orig.: up dem Holm, Bremerholm, hvor Fangerne vare lænkede sammen.

Der maa dog findis de som gierne vild' begiere
At deris Klæde giæff saa tung aff Guld maatt' være.

Det er dog icke nock med Klædernis Maneere, 335

Mand maa dem saare tijt omstabe oc omstiere
Oc giøre fleer' Figur, oc meer' fatzon der aff
End Jan Potase kand sin Hat om folde braff,
Sa meer Gestalt oc Form, end paa sig kunde tage
Protéus den Gøgeler, oc Fienden sin bebrage. 340

[30] Seg sagd': Det er ey nock, sligt icke er et Skin
Hvor aff ey Næsen faaer god Luct til Fordeel sin:
Indvortis mand oc maa i Klæder noget bære
Hvor ved Høgheden kand fra fattig skildte være,
Det er den søde Rhyg som ubi Næsen far 345
Hvor for mand Klæderne saa parfumêret hår.
Den Mode er dog ey aff Bellhst først oprunden
Men aff Fornødenhed hår den sin udsprung funden.
Den dette rhygeværck først hafver ført paa Ban

³³⁵ Orig.: Det er end ikke nok, at man nu saa ofte og paa saa mange Manerer maa forandre Klæderne.

³³⁷ Jean Potage, det franske Navn paa Narren i Farcer og Pantomimer, laant af Nationens Yndlingsspise ligesom Hans Wurst, Pickelhering, s. Werlauff, Antegnelser til Holbergs Lystspil 1858, p. 289. Han bar en blød Hat, som han gjorde Løjer med, sml. P. Syv, Betænkninger, Anhang CIII:

Af hundredslags sabuun som Jan Potages hat,
og Bording, Poet. Skrifter I, 56:

Sa, Jean Potage ey selv saa brat
Omvende kand og mage

Saa mangefold sin Gøgler=Hat.

³⁴¹ Orig.: Det er ikke nok (med de nye Moder), siger jeg; det er kun for Øjet, men Næse og Lugt har ingen Fornøjelse deraf.

³⁴⁵ Røg, Lugt

³⁴⁰ Bragt paa Bane.

- 350 Hand kaldtis til Paris Philippe de Varan,
 En drablig Cavalier aff stoere qualitéter
 I Hoer Huus hand steds sad oc od der Synsfens Rætter,
 Hand stincked' som en Buck, saa ilde oc saa ram,
 Oc haffde end der til en lønlig Bræct oc Skam;
 355 Saa hand eh for Dag sin omflot holde kunde,
 Men steds sine Brog beklicket mangelunde
 Den store Ader brast i hvor hand stod oc gick
 Hvor aff hans Buxer saa den stærcke Røgels' fick,
 Saa mand med Hænderne om Næsen maatte tage;
 360 Thi hvo hos hannem stod kund' eh den Standt fordrage:
 Paa det da at Varan kund' bølge saadan Bræct
 Oc driffve bort den Standt aff det forborgen Dræct,
 Da bleff hand tvungen hart om Raad her til at søge
 Med dyr Oliet sig at besmør' oc røge
 365 Hvor ved hand dæmpe kund' den flemme fuule Gast
 Som ham oc andre fleer' steds gjorde offverlast.
 Her i en Charlatan den alle Føld høyt priste
 Sit Mesterstyd oc Konst med største Roes beviste,
 Hans Klæder smurde hand med Oli' Gelsemin
 370 Med Melck aff Mahaleb med Balsam Belzoin,

[31]

³⁵⁵ Omflot, gl. Ord for Skarn, Excrement, af tysk Unflath.

³⁵⁷ Orig.: De purt Ader, Portaaren, vena aorta, her om Endetarmen.

³⁶⁴ Orig.: dührbar öhl, kostelige, vellugtende Olier; Oliet er et gammelt Collectiv for alle i Pharmacien benyttede Olier.

³⁶⁵ Orig.: Gast, vist i Betydningen Stank, s. Jahrb. f. niederd. Sprachforsch. V. 186.

³⁶⁹ Jasminolie.

³⁷⁰ Malabathrumsaft og Benzoin (den vellugtende Harpx af Styrastræet, ligesom i næste Linie •Styrax calamita•, røragtig Styra, eller saaledes kaldet, fordi denne Balsam indpakkedes i Sivblade).

Med Pomeranze Safft, med Stryx Calamite,
 Det maatte driffve bort den Stand udaff hans Smitte,
 Saa luctet mand eh meer den stemm' indvortis Sup:
 Thi Astaroth fordreff sin Naboe Velsebub.
 Nu er det Værd gemeent, ja meget offverflødigt. 375
 Mand parfumerer sig hvor det er intet nødigt,
 Dog de som saaban Luct i Klæber med sig bær
 Som Apoteker Knæct veed præparère her,
 Hvo veed om de eh er belad' med samme Siuge,
 Som le chieur Varan der ilde plæied' at ryge? 380
 Den samme Skjdbrog, hâr funden først det Stryx
 Nemlig det falske Haar, som kaldis nu Perrûd?
 Thi see hans eget Haar vaar gandske slæt fortæret
 Aff Pøcker oc Frankos, som Luus oc Gnidder næret:
 Derfor hand udaff Nød optendte Middel sli 385
 At eh hans skabbet Kop skulb' føre skam med sig.
 Som hand en gang bleff var at Føld i stoere mænge
 Løb hen at vilde see, hvor mand en Tyff skulb' hænge
 Som hæffde deiligt Haar, guult som en Somfru Løck,
 Oc hængde ham bag ned oppaa hans røde Røck. 390
 Varan bad Meistire Charl hand vilde hannem sælge

³⁷⁴ Den ene Djævel (Stank) fordrev den anden.

³⁷⁵ Orig.: Nu er det almindelig Brug, man er nu saa hovmodig (forfængelig), at man parfumerer sig . . .

³⁸⁰ Ordspil med den plattyske Udtale af: le Sieur. Herr.

³⁸² Spørgsmaalstegnet fejlagtigt i Stedet for Semikolon.

³⁸⁴ (Kopper og) Syphilis, som nærede Lus.

³⁸⁶ Orig.: Kop, Hoved.

³⁸⁹ Orig. har mindre pynteligt: gehl als ein Avenlöck, rustfarvet som et Ovngab.

³⁹¹ Bøddelen.

- Den fattig Synders Haar, Ducater vilb' hand tælg,
 Der aff en konstelig Perrücken bleff bereed.
 Seer, hvad eh Nøden lær, oc Hoffart icke veed?
 395 Naar en forfenglig Baan' oc slem forgenglig maade
 Med Hjertets Dffvermod tilsammen kommer baade:
 Hvad da til skamme stul er funden, det maa her [32]
 For Høghed stoer ansees, oc holdis bæst i Ver'.
 Hvor med at mand sin Bræct hos andre underdycker
 400 Der med i voris Land Mand praaler oc sig Smycker;
 Det er end icke nock, at dette falske Haar
 Som det er i sig selff maa bliffve aabenbar
 I Farffen Luct oc ryg; Men maa oc vær' polêret
 Oc med et sønderligt graat Pudder parfumêret.
 405 Det Pudder gjør det hvijt, oc ubi Lucten kør
 Som Rosen lucter det oc som Violen stør.
 I første, der jeg saae en Pige saa bestøffvet
 Med Afte i sit Haar oc paa det gandske Hoffvet,
 Da tenckte jeg ved mig: Det er en roes oc ære
 410 At sliq fornemme Møer saa smuct huufradig' ere

³⁹³ Optælle.

³⁹⁸ Orig.: Perrückchen. Parykmoden var paa denne Tid begyndt at trænge ind ogsaa i Danmark, men ansaas upassende, i alt Fald for Studenter. Nyerup, Hist. stat. Skildring III. 2, p 169.

³⁹⁵ Orig.: naar en forgængelig Indbildning og Forfængelighed støder sammen med Hjertets Overmod. Baan', 3: Wahn, maabe, maaske = Mode.

³⁹⁷ Orig.: Schanddeckel.

³⁹⁹ Orig.: underbrücket; det, hvormed man andet Steds skjuler sin Brøst, praler man med hos os.

⁴⁰⁸ Orig.: an Farve und Gerüch. Parykken maa ikke beholde sin naturlige Farve og Lugt, men skal pudres.

⁴¹⁰ Huusraabig, gl. for sparsommelig.

Ey acter det for Spot, oc monn' det ey fortryde
 Med deris dehlig Mund at puste ad en gryde,
 Paa denne Pjge seer mand hvad hun haffver giort,
 At hun sielff slittelig h r kaaget lidt oc stoert
 Oc at hun med sin Bind ad Vlden diet h r pufset 415
 Hvor aff den Afte graa i hendis Haar er suuset.
 Dog tenkte jeg igien (mig tryckte oc mit Sind)
 Maa stee hun maa vel v r' en fattig Synderind'
 Som g rer B nitentz oc er saa heel bedr ffvet
 Oc angreer hiertelig den Synd som hun h r  ffvet, 420
 Hun After saa sit Haar, maa stee oc paa sig b r
 En Haars et, at hun kand i anger fyrrig v r':
 (Chi mand saa giorde Boed ubi de gamle Dage)
 Enddog hun samme S et med Fl yl monn' ofverdrage:
 [33] Men siden fandt jeg vel at mand aff Bell st slem 425
 Til st rste Offvermod sliq Daarffab brugte grem.
 O hvildken vilbsom Beh, hvor paa sig Foltet vender!
 Oc saa de vjse Sind saa jammerlig forblinder!
 Materi' til Hoffart, hvor aff mand praaler meest
 Er stindend' Excrement ubaff et sandsl s Beest: 430
 Det Pudder kosteligt en Roe i Majo klacket,
 Paa Gr sset Soelen varm saa hart det siden baget;
 Roe Ziper kalbtis det hvor aff det Pudder kom

⁴¹⁷ Misforstaaelse af Orig.: h rin dr cht mi de Sinn, heri bedrog (tr gen) mit Sind mig, heri tog jeg fejl.

⁴²² Hun kl der sig i S k og Aske for at v re fyrrig, Ivrig i sin Anger.

⁴²⁶ Grem, gl. Form for grim.

⁴²⁸ Orig.: Hvor er de vises Sind saa jammerlig forblindet!

⁴³¹ Majmaaned.

⁴³³ Orig.: *Den Ko hed Ziper, hvoraf . . . I Virkeligheden er Ziperpudder en fejl Udtale af *poudre de Chypre.*

- Der aff det siden oc det rette Ræffn bekom
 435 De Zipperpubber heed: Den Lort maa mand opløffte,
 De siden flittelig den støde, sict' oc drøffte
 Der med formængis saa en anden stindend Dræck
 Som Desem oc Zibeth: Det er dog kon et Eg
 Vdaff et Diur saa fuult der selff eh actis Deert
 440 De kryber acter ud under en Ratte Stiært.
 Men for det rart monn' vær' oc dhre at betale
 De mand aff fremmed' Vand sliq Excrement maa hale,
 Derfor det lufter vel: Aff Pængen faar det Vær'
 Dog mand for bedre kiøb sliq nock kund' fange her.
 445 Er eh en Qvinde skøn som fødts her i Lande
 Langt bedre end et Diur hos Indianske Strande
 Som dog saa garstig er? Hvor kommer det da fra
 At hvad sliq' hæslig' Diur ved Rumpen lad'r udgaa
 Er høyre udi act, oc bedre Luct kand giffve
 450 End det i Qvinders Særck behængend' monne bliffve?
 Men Næsen som der om stuld' dømmen uden rænde
 Kand vel en u-ret Ret ved falsk Indbildning tæncke
 Hvad en tijt lufter giern' oc gierne haffve vil, [34]
 For det en anden maa sin Næse stoppe til.
 455 Er eh en raaden Ost hvor i monn' Madicker ligge
 Den allerslemste Ting som mand veed aff at fige?
 Den stincker som et Ns paa Marcken ligger døp,

⁴³⁸ Desem, Desmer, Moskus, en Kjertelafsondring af Desmerkatten eller Zibethdyret. — Eg, Æg, Misforstaaelse af Orig.: Ect, Materie, Pus, som slyder ud af Kjertelen paa et Dyr.

⁴³⁹ Deert = digert, stort, meget.

⁴⁴² hente.

⁴⁴⁵ Falskellig indbilde sig, at noget er rigtigt, som dog er uret.

⁴⁵⁷ Næs, Aadsel.

Hvor ved et Menniste maa fløye med stoer Nød
 Enddog (med Guunst dog sagt) en Ost er gandske raaden
 Dog finder mand de Føld med Daarfskab saa beladen 460
 At de slikt græslig Lyg, hvorfor mand grue maa,
 Maa gierne Lucte, oc det vel opæde saa.
 Der ere mange oc som med Tuback sig smøger
 Hvor i de deris Lyft oc største Glæde søger,
 De veed ey søder' Røg, ey Ambra, ey Zibeth, 465
 Ey Birock, Mastix oc hvad mand vil kalde det.
 En anden komme kand ubi den samme Stuffve
 Hvor alting er opfyldt med Smøg, da maa hand grue
 Oc stoppe Næsen sin, aff Angest svædis hand
 Oc kand ey bliffve der, men rømmer strax paa stand. 470
 Hand luctet heller til en Raders Skiden Riste
 Aff Suppen Lynd alt fuld, om hand det icke viste.
 Slikt gjør opinion: Vaar idon stikken sli
 Oc en begyndte først at parfumere sig
 Med Qvinders Belzoin oc Pigers bellion, 475
 Mand skulde finde nock som brugte saadan Vaan':
 Thi Vaane, Skid oc Brug gjør at mand maa optage
 Det som tilforn bleff brugt til Stam at offverdrage,
 Men jeg dog tvjler selff at nogen acte skal

⁴⁵⁸ Røje, gl. Udtryk: at faa ondt, kaste op.

⁴⁶⁸ Orig.: sid mit Taback schmöken, smøge Tobak. Tobak om-
tales i Danmark siden c. 1620, og endnu før i Norge. Nyrop,
Danmarks Kridtpibefabrication, 1881.

⁴⁶⁹ Sveder.

⁴⁷² Orig. har et tydeligere Billede fra en Renovationsvogn.

⁴⁷⁵ Orig.: Bdellion, myrrhadustende Harpix. Angaaende Versenes
grove Dobbelttydighed, se Latendorf i Germania XIX, 351.

⁴⁷⁸ Overdække, skjule. Orig.: Det man før har drevet Spot med.

- 480 Det Raad at være got som jeg forstandig Tal,
 Jeg trøder det oc ey selff vil det oc ey probère,
 Bil nogen giøre det skal det ham frit for være: [35]
 Holla, holla, min Pen nu springer alt for vjd'
 Oc meget galner er end Fold paa denne Tjd.
- 485 Den snubler, striffver oc de Ting sig icke sticker
 Hvort jeg den sætter hen Papjret den beklider,
 Jeg vild' ey siige giern' det Pennen striffver her,
 At hvedle Venstak giør, men Sandhed Fiendstak bær.
 Men at til Daarstak sliig oc slemme Dffvermoede
- 490 Ey meere findis Raad med ald remedi' gode,
 Det kand en hver som hår Fornufft vel slutte læt:
 Thi alle Lower goed' er' nu foractet slæt.
 Den lowlig Ordinanz som giffven er om Klæder
 Ey actis ved et Haar, med Fødder mand den træder,
- 495 Hvad høye Dffrigheid hår giffven for Mandat
 Som Lappen aff en Skoe bortkastis det med Spot.
 En hvæde Semmel færst i Fastelaffvens Dage
 Naar Baggeren den først aff Duffnen monn' udbrage
 Da er den Barm oc Heed at mand ey taale kand

⁴⁸⁰ Orig.: at nogen virkelig vil tro, at dette er et forstandigt Raad. Det Raad . . . som jeg Tal, siger, fortæller(?)

⁴⁸⁵ Pennen løber løbsk med ham og bærer sig endnu galere ad end Menneskene, han satiriserer over. — Orig.: glisfæt uth dem weeg, glider ud af Sporet, Ovs.: snubler.

⁴⁸⁸ Smiger skaber Venner, Sandhed Fjender.

⁴⁹⁰ At der ikke findes Raad eller Remedium mod saadan Daarstak og Overmod . . .

⁴⁹⁸ Love mod Luxus i Klædedragt udstedtes hyppig i Tyskland og ligeledes hos os, i alt Fald i det 18de Aarhundrede.

⁴⁹⁷ Frisk Hvedesimle, Fastelavnsskringle.

Foruden Klæder thæ' at holde den i Haand. 500
 Da fand den med en hast en stoer Klump Smør obsmælte
 Enddog at Hænderne ey monne det indælte.
 Men naar den Semmel kold omsier vorden er,
 Da smæltis Smørret ey i den der effter meer.
 Saa gaaer det ocsaa til med hyperlig' Mandater, 505
 Som giffois Arlig ud aff høye Potentater,
 Saa lenge de er' ny' ja frist' endnu oc varm'
 Da holdis de vel lit aff hver Mand Riig oc Arm:
 [36] Men naar forløben er en Vge næp til ende,
 Da fand mand lættelig en Svindsøet paa dem fiende 510
 De visner gandske hen, oc bliffver slæt fortærdt
 Oc siden actis ey aff nogen ved en Ert.
 Ja, siger vel Matz Pump, hvad Signels' skal det være
 Seg der aff Koldepis' fand faae oc andet meere,
 Ey hvilcken en discours oc drabelig parabl! 515
 Sligt matte actis slæt udaff en ung Rapschnabl.
 Naar jeg sliig skalled' Pudz en anden hører snacke
 Da maa jeg hastelig aff latter mig befacke:
 Hør, hør, en Semmel varm, ey Semmel kold fand være

⁵⁰¹ Det varme Hvedebrød smelter Smørret, selv om det blot bliver smurt paa, ikke æltet ind. — Den germaniserende Form obsmælte findes ellers næppe i Tidens Dansk.

⁵¹² Mads Pump, Betegnelse for et enfoldigt Menneske. — Lignelsen er saa lidet træffende, at man kan faa Stranguri af Ærgrelse derover.

⁵¹⁶ Endog af en Grønskolling (Rapschnabel) var det en daarlig Tale.

⁵¹⁷ Orig.: tale Pusen, kahle Possen, tossede Narrestreger.

⁵¹⁸ Orig.: befacken, begjøre.

⁵¹⁹ Ligesom en varm Simle ikke er kold, saaledes ere de nye Moder ikke gamle.

520 Saa Klæders ny Maneer' oc icke gamle ere:
 Klinger ey saadant vel? Den Lignels' kand sig flaske
 Som Næffve pust ved Or oc Smør ubi en Tasse.
 Det er vel sandt, Maty Pump. Men det er saa min
 Brug

Maar det beghnder diet at rumle i min Bug,
 525 Da slipper mig tijt ud en Lignels' med sliq knagen
 Som en ubi sit Liff Straffanis hafde tagen.
 Jeg haffver offte selff sliq Lignels' tagen ind
 De vrimler nu omkring ubi min Bug oc Skind
 De ville kort ud nu ey længer der losêre
 530 Men u=formodendis monne her ud Marsêre.
 Nogle de slipper Bag, og nogle for udgaaer
 Som hver ubi en hast først Dørren for sig faaer:
 Det gaaer saa til her med som den der svag monn' være
 De ligger paa en Sæng eller paa Bænden here,
 535 (See, der kom atter nu en Lignelse her frem
 Om jeg end skulde bryst' kand jeg ey holde dem)
 Maar hand da ey sit Kram i tide qvijt kand bliffve [37]
 Som haffver siddet fast ved Tarmen i hans Liffve,
 Da maa hand tage ind, ja tijt imod sin vilje
 540 Den suure bæste Smag oc ildeluctend' Bille
 Som aff hans Kallun kand det samme diet udkiøre

⁵²¹ Orig.: sit flaschen, vistnok Danisme: flaske sig, passe.

⁵²² Smør i en Lomme er et bedre Udtryk for Ting, der ikke passe sammen, end et Næveslag ved Øret.

⁵²⁶ Orig.: Schaffönnie af lat. og gr. scammonia, afførende Middel (ogsaa Nyserod). Formen Straffanis findes ikke i Ordbøgerne.

⁵²⁷ Jeg har ofte selv maattet tage slige daarlige Lignelser ind (ligesom afførende Midler), og nu rumle de mig i Tarmene...

⁵³⁶ Briste, revne.

Som Bonden plejer selff ved giærbet tijt at giøre.
 Om saadan Eignelse som jeg fremsør paa stand
 Saa meget krafftelig din Indvol røre kand
 At du dig der aff maa bepisfe oc bestrylde 545
 Da maa du for min Part din' Buxer der til fylde.

Den Næsevjs Kompan med sine Kolbepisfe
 Hår giort mig sliq bravat oc hindret mig til visse
 At jeg om Klædebract ey nu vil tale vider'
 Men labe sin Profit beholde hver god Snider, 550
 Sin gode Fordeel hand her effter søge maa

Med lange Trøyer oc med Skipperbuxer saa:
 At hand hver Lasse stoer sit artig kand udflæde
 Med hundrede favoer oc tusend Kemmer spæde
 Som det en Stordnæst vaar eller en Badevisf 555
 Den mand for Bugen sin i Baddet holder frist.

Nu for en stacket Tid da saae mand de Favører
 I krylled' Løcker slæt oc hængde ned ved Ører:
 Den Blag vaar u=beqvem: Den gaff dem ingen Skat
 Thi slytted' de den strax hen op paa deris Hat. 560
 Men hverden Haar oc Hat hos Qvinder staffer Gunst
 Derfor den Mode bleff oc gandske slæt omsonst.

⁵⁴⁴ Orig.: bestrüllen und bepöhlen, bepissee.

⁵⁴⁸ Bravat, gl. for Uret, Fornærmelse, Fortræd. Orig.: Gæfft my
 gemaect sülke ergernissen.

⁵⁵⁰ Orig.: Schnider, Skræder.

⁵⁵⁸ Aldeles meningsløst. Orig.: Dar he einen groten Laß för
 sliçt, Skræderen sætter en stor Klap for paa de vide, slubrende
 Buxer, som om det var en Storkerede eller en Badekvast. —
 Lasse er en Las, Lap, og udflæde = sikke. •Faveurs• egtl.
 Pandelokker, ogsaa slagrende Baandpynt paa Klæder og Hatte.

⁵⁵⁹ Orig.: kein goet, den gjorde ingen Nytte.

- Det mand hos Qvinde køn favor fortienet med
 Der til de Skræder veed det allerbæste Sted.
 565 Hvorfor den samme Plaz (at vindne eh faaer Skade) [38]
 Maa göris mæchtig fast med tycke palisade
 Som en Ingenieur veed hand at sætte der
 Skandskurffve med donjons oc anden god Bevæhr.
 Dog vaar hand ick vijs som denne Skick opdicte,
 570 For Mandfold Skandge sliq sig ick vel kand sticke
 En bedre Skick det vaar om de eh for paa Brog,
 Men under Qvindernis Forklæde Plagen tog,
 Det meget bedre vaar, de lod den Plaz forvare
 Hvor mand formodend' er en Presse med stoer Fare.
 575 Hvad gaar mig dog sliq an: Alt det som gaffnligt er
 Aff Skræderne optenct, befalder mig oc her.
 Det er jo billigt nock, at hver mand det maa gjøre
 Som ret hans Embede med Vidskab monn' tilhøre:
 Hos disse Haandværcks Folk jeg Venstak funden hâr
 580 Skulb' jeg forringe dem? Ah neh! det ilde staar.
 Skoemageren jeg eh med Videnskab fortørner,
 De gjøre vackre Skoe med herlig' dubbelt Hjørner:
 Thi Horne skulde dog vel sidde paa et Sted
 Sees de i Panden eh, dog ret paa Foden ned.

⁵⁶⁴ Orig.: Skræderen ved bedst, hvor det sidder.

⁵⁶⁵ Dind, plattysk: Tingest, obscønt.

⁵⁶⁸ Som en Ingenieur befæster Skræderen Stedet med Skansekurve, Taarn og anden fornøden Dækning (Værge).

⁵⁷⁴ Orig.: at man vil skyde Bresche.

⁵⁷⁶ Det er jo i sin Orden, at enhver gjør, hvad der hører hans Embede (i den gamle Betydning af Haandværk) og Kunst til.

⁵⁸² Orig.: Hörne, Horn, altsaa om Snabelsko. Mærkelig nok gjen-giver Ovs. umiddelbart efter det samme Ord rigtigt: Hornene maa jo dog anbringes etsteds, om ikke i Panden, saa paa Fødderne.

- Vdaff en gammel Fildt maa Hattemagren gjøre 585
 Et Haanrey Vaaben som sædvaanligt er at føre,
 Det er de Hatte god' som hár den breede Rand,
 Jeg haabis de dog snart skal trætte mungen Mand.
 Men høje spige Hat aff Keffverumpe Haar
 De hafver ver't oc er endnu ret gode Vaar', 590
 De ere i god flid mand monne bennem Loffve
 Om skønt eh offentlig i Stæder oc til Hoffve.
 [39] De Sommerster saa kyst' oc Vasserqvinder saa
 Med Eren beris Brød ret vel fortiene maa.
 Thi de sliq' Skiorter smaa kand hyrtig sthyffo' oc stryge 595
 Som Narre lader nu aff Ermene udfige,
 Fir' Skilling faaer de oc aff Narren for at vasse
 De stoere kruuseb Hiul, oc dobbelte Haandtaste,
 Som dog tilforne vaar der's Olfefaders Kraffve
 Den hand om Søndag før smuct pleheb' om at haffve. 600

⁵⁸⁶ De brede Filthattes symbolske Betydning som Skjul for Hornene fremhæver ogsaa Chilian i Holbergs Ulysses v. Ithacia Act 5 Se. 3.

⁵⁸⁸ At man snart skal blive kjed af dem.

⁵⁹¹ Spidshatte af Rævehaar (Castorhatte?) ere gode at slide paa (? Orig.: Se is in godem schleet Verschliesz, Afsætning, Salg, Brug) og roses allevegne, om end ikke offentlig (fordi de ikke ere moderne?) — Versene have dog snarere en dobbelttydig, moraliserende Mening: Bredhattene ere et Symbol paa Enfoldighed, Spidshatten var Hovedbedækning for Spidsbuber og Hyklere, derfor ere Spidshatte af Rævehaar, 3: List og Hykleri, overalt i stor Anseelse, skjøndt man ikke vedkjender sig det).

⁵⁹⁵ Skjorter 3: Manchetter. — hyrtig, hurtigt, flinkt(?), cfr. I, 196.

⁵⁹⁸ Store spanske Halskraver (som en Præstekrave) og Manchetter (Orig.: Handtaschen).

- Men førend Labber sliq først komme for en Dag
 Som dog der effter strax kom vel i brug oc lag,
 Naar da Domherrene gid frem med deris Stare
 Ja ret ubi process oc postur gode Vaare
- 605 De til Sant Peders Kirck gid frem samdræctelig'
 Eller oc haffde vær't paa Hæstemardet sliq.
 Aff Atlast offver alt de Klæder monne hafve
 Aff Fløjel oc Spannier, der til en Kamm'rdugs Kræffve,
 Som Næsten ligne kund' et temlig Vogen Hiul
- 610 Hvor i det Hoffved klogt ret midt opfad i skiul.
 Men der de Rubber Tyck' gemeen blandt alle bleffve
 Saa hver mand om sin Hals vilb' disse samme prøffve,
 Da vilde Herrene her med ey trycke sig
 Men loed dem stiere op i stycker hastelig.
- 615 De paa det at de ey skulb' alt det Læret spilbe
 Da gjorde de der aff i Støffle Kræfver gilbe.
 De aff Canonicis dem kallede Canone
 Det er, tu Punge vjd' ey slæt u-lig en Krone,
 De traade saa her frem som en potfodet Due
- 620 Bravered' Dict der med i Kircken oc i Stuffve.
 Beholbte saa der hos det Geistelige Raffn

[40]

⁶⁰¹ Orig.: Rubben, Manchetter, ogsaa Halskrave, cfr. Vers 611.

⁶⁰⁴ Orig.: Recht in ere postur und proces wehren, gik frem i højtidelig Procession.

⁶⁰⁶ Punktum for Komma.

⁶⁰⁸ Orig.: ein Sammitten Spannier, en kort spansk Fløjelskappe.

⁶¹⁷ Linnede Strømper, som højedes ud over Støvlerne; Ordet bruges nu om de lange tyske Studenterstøvler.

⁶¹⁸ To vide Punge, der ligne en Krone(?)

⁶¹⁹ Orig.: ruckbüttige Maen Düven, rauhfüssige Mohntauben, Duer med bejerede Ben.

Men nu misbrugis de saa slemt til ald u=gaffn,
De bliffve nu gemeen, foract, eh meere værdt
Hysten oc Slystenpæck er nu Canonisêrt.

Men iblandt alle jeg eh nogen fand eracte 625
Der bedre Fordeel hâr udaff sliq nye Dragte
End Silke Kræmerne som slider deris Vaar'
Thi deris Plog gaar fast om Vinter Høst oc Vaar.
Derfor de oc saa meest aff mig ophøhet blifver
Jeg dennem Ere meer end Borgemestren gifver. 630
Naar jeg oc Somme Tids gaar deris Boe forbi
Strax griber jeg min Hat med begge Hænder fri,
Jeg gjør stor Reverentz med Krumhed jeg oc neyer
Dog eh for Kræmeren, men for det Kram hand eyer
For Fløvel, Atlast, Plus med Sølf= oc Gylben Snoer 635
For Knipsing, Klæde dyrt, aff Carmesin Color.
For saadant hvert mand bør sin Hat snart at afftage
Oc bucke med sin Hals, ja stræcke Fod tilbage.
Thi naar en kommer frem i Dracten slæt oc ret
Oc ringe Klæder hâr, dog staaer ham erlig næt, 640
Da gaar mand ham forbi, oc vil ham eh anstue
Om det end skønt oc vaar en Adelsmand oc Frue.
Men kommer et styck Fløvel fremloben paa vor Gade

⁶²⁴ Orig.: Hysten und Slystenpæck, Skaller og Avner, Revl og Krat klæder sig nu som Domherrer i de gejstlige Støvler.

⁶²⁷ Orig.: de schnit byrmit sinen Weiten, Silkekræmmerne skære deres Hvede derved (have deres Fordel deraf) Vinter og Sommer.

⁶³¹ Orig.: Bode, Bod.

⁶³⁵ Plus, Plysch.

⁶³⁸ Gjøre Skrabud.

⁶⁴⁰ Som dog klæde ham net og ordentlig.

- Hvor i Jens Skræber hár loséret sig til bade
 645 Lad være Qvind' oc Mand; Da stryger mand strax Sæhl
 Oc fort med Reverentz fem Trin tilbage fehl.
 Gjør mand da saadan Ær oc sig saa krum nedhøder
 For saadant Kræmergods som klippet er i sthøder.
 Oc næp hár fiorten Aln; Da er det meere værdt [4.
 650 Som ligger i hans Boe i Packer ufortært.
 Sampt stoere Kister fuld': Thi bør mand Kræmren prjse,
 Mens mand hans Vaare støn maa saadan Ær' bevise.
 Den Ære er ey hans, dog nyder hand sit Sted
 Naar Rytteren faar Ær', da Æris Mæret med.
 655 Jeg troer næppelig at nogen findis kunde
 Som ey tilbørlig hver sin Ære vilde unde,
 Heldst naar hand holder sig som det hans Stand tilhør
 Oc ey aff offvermod forhøyt sig Tande gjør.
 Hvo veed dog hvem det er, mand monne sig for bøye,
 660 Mens ingen lader sig i Dragt med forstikæl nøye?
 Naar jeg en Pige seer saa pyntelig fremgaa
 Da bliffver jeg forrykt, oc maa i tviffvel staa,
 Om hun en Daatter er udaff den Stabs Raads Herrer
 Eller hun tien en Smid eller den lamme Skræber.

644 Til sin Fordel har indlogeret (beklædt) enten det nu er en Mand eller en Kvinde.

646 Orig.: by siden wickt, viger tilside.

650 Punktum bortfalder.

658 Orig.: dog faar han noget (nogen Ære) med, ligesom et Æsel, der bærer en Afgud.

660 Ingen vil nøjes med den for hans Stand passende Dragt.

662 forrykt, forvirret, Orig.: ungewis.

Den Ære mand dem gjør eh meere sicker er 665
 End mand aff Vhæpot en Seddel griber her.

Sligt er oc hændet mig der jeg for nogle Dage
 I Kiøbenhaffn spægerd' men en god Ven, saa fage
 Os midt paa Gaben der da møtte Qvinder tre
 Vbpubged' kostelig som Høystand lod sig see: 670

Der's Fingre glimrede aff Ringe med Demante,
 Der's Forklæd' vaar aff Flor, ders Hue aff Bliante,
 Aff Fløvel Troøen vaar, oc Skiørtet aff Tabbin
 Ders Muffer alle tre aff Sabel sort oc fiin. 675
 Saa snart jeg nærmer kom oc deris Dragt anstuer,
 Da tenckte jeg ved mig, de vaar Borgmestris Fruer;

[42] Eller fornemmet' Foldt udi den gandske Stad
 Saa præctig komm' de frem oppaa den samme Gad'.
 Jeg tenckte, her er Tjd Curtisi at bevjse 680
 At disse præctig' Foldt bin Høfflighed maa prijse:
 Jeg gjorde mig saa krum der jeg min Hat afftog
 At jeg Kalotten min tillige med aff drog
 Den falbt pardues der hen oc ilde bleff forhudlet,
 Med Dynd oc Skarn tillig' den gandske bleff besudlet.

⁶⁶⁵ Det er ligesaa usikkert, hvem man træffer til at vise Ærbødighed, som hvilken Seddel man faar fat paa i Lykkehullet.

⁶⁶⁸ men, læs: med.

⁶⁷⁰ Som Folk af høj Stand.

⁶⁷² Bliant, guldgjennemvirket Silke.

⁶⁷³ Tabbin, sint Taft.

⁶⁷⁴ Sabel, Zobelskind.

⁶⁸³ Man hører endnu undertiden Udtrykket »falde bardus» eller »bardous», en onomatopojetisk dannet Interjection efter Lyden af Faldet. Forhudit eller forhutle, ødelægge, af tysk »Hudel», Pjalt.

- 685 Min Stalbroer bleff forferdt oc sagde: gode Ven
 Kiend' i de Qvinder tre som for os ginge hen.
 For hvilcke saare sig hdmøget jær Kalotte
 Jeg siger det for sandt oc vil jær icke spotte.
 Den ene som der gaar ved venstre Haand saa stiff .
- 690 De vrier med sin Næw hun er en Slacters Wiff.
 Den anden Trummelthæ som gaar ved høvre Side,
 Hend' første Mand vaar her en Vysvend nogle Tjde,
 De effter sammis Død fick hun en Skibstrompetær,
 Den trede' hendis Mand hand er en Kandegetær.
- 695 Her aff jeg stamrød bleff, dog maatte jeg høyt lee
 Thi hvad jeg hafde giort kund' jeg tilforn ey see.
 Der aff jeg lærde hvad jeg skal her effter giøre
 Naar jeg gaar en forbi vil jeg den først abspørre:
 I Pige eller Kon', o siger hvo i er
- 700 At jeg tilbørlig Er' kand giøre eber her.
 O Fløhel, Fløhel, Fløhl, hvor lader du dig giæcte
 At du saa stamlig maa den stiben Arz bedæcte!
 Som nu for nogen Tjd sig holt vel høh oc breed
 Naar den til største Brast vaar med Barrat bekleed.

⁶⁹⁰ Orig.: schiffst so mit dem Erse, sml. Barselstuen Act 2 Sc. 3:
 •det er hun, som vrikker saa med Rumpen. •

⁶⁹² Var nogen Tid Politibetjent her.

⁶⁹⁴ Orig.: Kannengetær, Kandestøber.

⁶⁹⁶ Orig.: hvad jeg havde gjort, var mig ganske ubevidst.

⁷⁰⁴ I de fordums tarveligere Tider bildte man sig allerede noget ind, naar man til Højtidsbrug kunde klæde sig i Barrat (neder-tysk: borat eller beratt, fordrejet Udtale af •Barchat•, •Bar-chent•), et tyndt Stof af Silke (eller Linned) og Bomuld. Endnu ned imod vore Dage hørte man Tale om •Barrattens Baand•. Ifølge godhedsfuld Meddelelse af Prof. Wimmer hedder det i

- [43] Mig thids Fløhel er heel lig i mange deele 705
 Hijn Metempsychosi oc Pythagorist' Siæle;
 Saa snart at Fløhel her aff Kramboe Liff udfar
 Strax paa atskillig' Ort det da sin Vaaning hâr.
 En Deel forandret er oc monn' Qvartêer bekomme
 I Nunne Rapper lang blandt Fruentimmer fromme. 710
 Sampt oc for deris Bug en Deel sig lader see,
 Er oc det Losament, hvor Patter sig monn' tee.
 En Deel er slæt fordømt at mange det nu hafver
 Handklapper gjør der aff, sampt stoere Rappetrafver.
 Sligt hafver alle mand: Spæckhøcker, Subeler 715
 Bognmænd oc Timmerkneæct, Skoelapper, Hudeker,
 Dem seer mand alle gaae med Fløhels opslag lange
 Saa snart de noget her til Drødet først kand fange.
 Den u-lycksaligst Part er oc fordømt der til
 At Piger det til Skoe oc Tøffel hafve vil; 720
 Der med de ubi Dræck til Anckelen monn' Løbe

en Frd. af 27de Sept. 1620 om Silkehandlerne i Kjøbenhavn:
 •huiss anden wahre som giøris aff bomwuld, vldss, cameellss
 haar eller saadant, were sigh trip, baratt, bommesie eller
 aardugh . . ., s. Kbhvns. Diplomatarium II, 631; derimod ib.
 752: . . . borrhaffarfuerie, silckefarfuerie, bommerside-
 farffuerie oc mere . . .

⁷⁰⁶ Fløjelet undergaar en Sjælevandring og antager de forskjel-
 ligste Skikkelser, saa snart det kommer ud af Krambodens Liv.

⁷¹³ Losament, Logis, Hylster.

⁷¹⁴ Ærmeopslag.

⁷¹⁵ Orig.: Klemperer, Blikkenslager. •Sudler• egtl. den, der driver
 en smudsig Haandtering, men her vist blandet med Suder,
 Sudrer ∴ Skomager.

⁷¹⁶ Orig.: Subeler, Pjaltekræmmer.

Naar de paa Slabbertorff oc Skrangen noget kjøbe
 Ja bliffver oc aff Piß bestendct, ja icke lijt
 Naar Karen sine Been ey nock adskiller vijt.

725 Saa bliffver Fløvel støn sampt anden Silcke Vare
 Saa jammerlig Mißbrugt oc maa sin Stand forlaare,
 Det er som Nattens Dug der offver Marcken grøn
 Saa vel paa Koelort falbt, som paa den Rose støn.

Formeget hár jeg vijt her talet nu og streffven
 730 Om Klæder, der til mig min Vffrigheb hár dreffven
 Jeg vilde hñste vel at jeg vaar der aff leed!

Thi jeg dog selffver hár der offver haftt fortræd.
 Her effter GbD mig vil fra saadan Synd bevare;
 Men at jeg endelig sliig Bræct kand aabenbare

[44]

735 Vil jeg den Skræder her den jeg monn' respectêre
 Meddeel' en Mode nh' fuld aff Fordeel oc aff Vre
 Aff Gunst oc Venstak god vil jeg den aabenbare
 Som jeg i Francrig selff hár seet for mange Aare,
 Den er vel gammel nu, dog kand mand den nh' giør'

740 Det lucter ungt oc vel som Standt aff Alder før.
 Naar nogen Courtisan sig hafde labet locke
 Eller forderffvet vaar aff deris Landsmand, Pocke,
 Da giord' mand hende strax en stoer Verdugadin

⁷²² Orig.: Plundermarkt (∴ Plundermarkt) und Skrangen, Pjalte-
 torv og Slagterboder.

⁷²⁶ Miste sin Anseelse.

⁷³⁴ Orig.: gjøre min store Fejl god igjen.

⁷⁴⁰ Det forældede bliver med Tiden nyt, moderne igjen.

⁷⁴¹ Courtisane; ogsaa Orig. har sejlagtigt Hankjønsform.

⁷⁴² Französische Pocken, Frantsoser ∴ Syphilis.

⁷⁴⁸ Verdugadin af spansk: verdugo, Kvist, Ribbe, en Fiskebens-
 crinoline eller Tournure under Skjørtet, de saakaldte Fiske-
 bensskjørtter.

Som Cachebastard da vaar der til Raffnet fjin.
 Der under de et Barn saa herlig skiule kunde 745
 At mand ey mærcke kund' den Bulde nogenlunde:
 Det vaar en Pølse thyk, lig ved en Tøndebaand
 Oc den Franzøste Kap med rette kaldis land.
 Den Spanste Kappe maa om Halsen endlig sidde
 Men den Franzøste Kap, sad under Patter hvijbe, 750
 Der hviled Armen paa naar den vaar bleffven træt
 Der paa ublagde de bers daglig Vaare ret,
 Tørklæde, Haandster, Sax, sampt Pung oc Naalepude
 Oc der med kunde de den liden Hans indklude
 Som under dette Skuur i mørcke Kiælder laae: 755
 Jeg veed ey at jeg før en bedre optog saae.
 See det vaar Gallion paa Piger beris Skibe,
 Den Acterstaffn vaar Fløjel som effter dem monn' krybe,
 Oc som det stoere Roer, oppaa en laddet Skud'
 Bag Rumpen følgeb' dem et got trin acter ud. 760
 [45] Med denne Kuste Svantg de reenlig kunde fehe
 Trapper oc Gader med oc rænse alle Behe:
 Balley de trongeloux dets Raffn paa den Tjib vaar:

⁷⁴⁶ Bule, Byld, Hævelse.

⁷⁴⁹ Den spanske Kappe var et Strafferedskab, en tung Tønde, som Synderen maatte stikke Hovedet igjennem og gaa omkring med. P. Paars, 4 Bog 1 Sang:

... som i spanske Kappe
 Den gode Vært saae ud ...

⁷⁵³ Crinolinen var saa bred, at Damerne kunde lægge allehaande Smaating fra sig derpaa.

⁷⁵⁴ Orig.: vertiffen, skjule, bedække, beklæde.

⁷⁵⁸ Et langt Fløjels Sløb.

⁷⁶⁸ Fejllæsning af Originalens •balley de trougaleux• o: Balai de trou galeux, Kost til snavsede (egentlig skabede) Huller.

- Hvad det paa Danste er jeg icke ret forstaar.
 765 Men det bekiender jeg at det er største under
 At icke denne Dract nu bliffver brugt omstunder:
 Her i den Skræder hår vel raaset som en Nar
 At hand aff Wijsforstand saa længe tøffvet hår
 Oc denne skønne Dract saa meget nyttelig
 770 For lang Tid icke hår opgraffvet konstelig.
 O Mester gjør det end oc ingen B-mag staaan'!
 Thi til din Fordeel er eh bebr' invention.
 Du kandst oc somme Tids det hemmeligt fornemme
 Naar du den Pjgis Bug med Maalet ret maa klemme.
 775 Til Struden kandst du oc aff Fløhlet fobre meer
 Oc vel til din profit beholde et Qvarteer,
 Oc skriffve: Item nock et halfft Lob Silcke guule
 Som med det andet Thyg kand slippe i din Huule,
 Jeg troer det, oc der paa tør ræcke Haanden min
 780 Sa tør oc vædde om en kande fuld med Vin,
 At dersom denne Dract kom rettelig paa Bane
 Oc Mesterlig bleff bragt ubi den rette Baane,
 Mand den saa ypperlig skulb' holde ubi act
 Som hijd indtil endnu hår været nogen Dract.
 785 I trende Maaneber den Mode ny skulb' bliffve

⁷⁶⁴ Orig.: wat dat tho seggen sy, hvad det betyder.

⁷⁶⁷ Raset, baaret sig taabeligt ad.

⁷⁷⁸ Orig.: saa noget hemmeligt at vide, naar Du ved at tage
Maal

⁷⁷⁵ Slæbet.

⁷⁷⁸ Orig.: Deg, Øje, det runde Hul i Bordet, hvori Skræderen
kaster de tiloversblevne Lapper

⁷⁸⁰ Her er oversprunget en ikke ganske klar Linie i Orig., som
Ovs. aabenbart ikke har forstaaet

Hvo den først hafve skal, der om mand vel skal kiffve:
 De faaer dog begge tu det de begierer her:
 Den Skræber Fordeel stoer oc Dvindekøn sin Er'.

[46]

Den tredie Skiæmpte-Dict.

Om Allemodiffe Sprog oc Tituler.

De fleeste Føld paa Jord som nu er ubi lifve
 De megen Daarstab stoer oc Galenstab monn' driffve
 Dog der paa er jeg fast oc vel forsikret her
 At aff dem alle ey en større Daarstab er
 End naar som nogen vil om saadan Daarstab tale 5
 De andre Daarstab sin bebræide oc affmale
 De hand dog selfver er den allerstørste Giæck,
 Za hæffver meer end de aff Daarlighed oc Bræck.
 Jeg ingen Biskdom stoer hos dennem kand exacte
 Som sig forarger saa paa mange nye Dracte, 10
 De siger at mand nyt aff Klæder altid faaer
 Saa Moden slemmelig forandris alle Aar.
 Den Meening er ey god. De de som saadant taler
 Hår mist Forstand oc Sands oc hen i været galer.
 Thi det vi nu hos os for nyhlig Mode hår 15
 Det vaar en gammel Skick tilforn for nogle Aar.
 Vil mand see nøye til de Græckers Bill'ber kionne

⁷⁸⁶ Man vil strides om, hvem der først skal bære den.

- Som Zeusis malet hâr den Contrafeir saa ftionne:
 Da fand mand lætlig see at den forodnet Dract
 20 Aff døb opstanden er, oc nu til Liffvet bract.
 Som mand i Bøgger seer Glycerium affmalet;
 Som Pamphilus oc da med vijde Ermer praalet
 Som udstafferebe vaar Alqvif oc Urgande,
 Da seer vi den Habit nu ubi vore Lande,
 25 Aff Klæder den satzon som Actæon i gid [47]
 Der hand Dianæ Ting tilsiune nøgen fid.
 Den samme Klæder Art paa ny er fød oc baaren
 Foruden Tæckerne aff Hoffv'bet er forlaaren,
 De Folk ubi Vartow flig gaml' antiqvitéer
 30 Errindrer sig endnu oc dennem ey forgiætter:
 At der de unge vaar' aff Nar, oc Børn saa smaa
 Den samme Klæbedract de da for Dhen saae:
 Det er som Solen klar om Aften gaar den neder
 Om anden Dag igien den lystig til os træder;
 35 Saa gjør oc Klæder Skick, naar den hâr noget vaar't
 Da maa den undergaa: Strax kommer anden art.
 Den vaarer oc ey læng' men bliffver snarlig øde
 Den gamle kommer gien saa som en Morgenrøde

¹⁸ Contrafejer, egtl. om en Portrætmaler, af contrefaire, efterlignende, afbilde.

¹⁹ Orig.: vervefjb, altsaa forraadnet (om Lig), gaet af Mode.

²¹⁻²² Personer af Terents's Andria.

²³ Personer fra Ridderromanen Amadis.

²⁴ Undtagen at Takkerne ere tabte af Hovedet. (Actæon blev forvandlet til en Hjort).

²⁵ De gamle Vartovslemmer som Repræsentanter for de ældste Folk i Byen. Christian IV havde 1630 flyttet Vårtov Hospital ud paa Østerbro ved Enden af Sortedamssøen.

For hvilkden vige maa den sorte mørcke Nat
 Mand den affslagde Form igien optager brat. 40
 Thi Klæder lijge er et Cabinet oc kammer
 Hvor i mand er lossært aff Skræber' oc aff Kræmer:
 Det staar en hver frijt for paa hvad Maneer oc maade
 Hand vil sit Cabinet staffer' oc pudze lade:
 Om Malerdrængen ham der i affrige skal 45
 En braff Franskøste Sot, eller en Danste gal,
 Eller en Tydske Gæck, eller en Vælske Matz,
 Eller en Spanste Løw, eller en Hollandst' Ovas
 Det er dog lige got: Hvo der lossærer ind,
 I et mand meere kand i andet mindre find'. 50
 I et Franskøste Klæb' mand næp lossære kand
 En enist' Danste Karl, saa er ey rom for Haand.
 [48] Men ubi Klæder Tydsst, i Buxer Trøy' oc Hoser
 Er ofte inqvartært meer' end fem Støck Franskøser,
 Det gaar nu alt saa til: Oc er nu saadan Ting 55
 Som til Lycksalighed er slæt oc faare ring'

⁴⁵ Om han vil gjøre sig til Nar ved at følge det ene eller det andet Lands Mode. Billedet er lidt søgt. Sot, fransk: Tosse, Nar; de følgende Ord betegne det samme i forskjellige Sprog, men Ovs. skriver det tyske Gæck paa Dansk og har neppe forstaaet Resten. Det italienske *•matto•* har Orig. skrevet *•Maz•*, og Ovs. derefter forvexlet med Navnet Matz, som paa Plattysk ogsaa betegner et enfoldigt Menneske. Det spanske *•loco•* bliver i Orig. til *Loc* og i Ovs. til *Løw* (Løve?).

⁴⁹ Det er dog lige meget, hvem (hvad Nations Narre) der bor derinde; i et (Cabinet) rummes flere, i et andet færre.

⁵² Orig.: ein eingen Dübtschen Kerl; de franske Dragter ere snævre.

⁵⁴ Ordspil med den da almindelige Betegnelse for venerisk Syge.

⁵⁶ Moderne gjøre hverken mere eller mindre lykkelig.

- Den gamle Nylighed, oc den ny' Alderdom
 Fornyer Arlig sig som Blader paa en Bohm.
 Det rette fundament sig lader næp forrykke
- 60 Det gamle Principal staar fast i alle Stykke
 Som det oc været hâr saa bliffver det som før'
 Naar mand gaar i et Huus da gaar mand giennem
 Dør'
- Det er den gamle Skick: Det bleff for stoer B-mag
 Om mand for Sticken ny vild' stige giennem Tag.
- 65 Saa oc i andre Ting; Ved Mact maa endlig bliffve
 Den Skick som mand tilforn for tusend' Aar monn'
 drifve;
- Som Roland hans Bajard, som Holger Danstis Hæst
 Saa er oc Hæste nu oc steds hâr været hæst.
 Mand bliffver ved den Skick, naar nogen nu vil ride
- 70 Da maa den Rytter vist paa Hæsten uden sidde:
 Men der de Cavaliers i Hæsten inde sad
 Da bleff udghdet Blod; Det koste Troja Stab.
- Men hvorfor skulde mand eh Klæbedract udføre
 Aff Frankrijg, Spanien, oc sig den B-mag giøre
- 75 Materien oc Form de ere begge Deel'
 Vdræff en enist' Ting, ligesom Liff oc Siæl:
 Mens vi da langvæhs fra Materien maa vente;
 Hvi skulde det da tungt for nogen vær' at hænte

⁶⁷ Det gamle, som er blevet moderne, og det nye, som forældes, skifter hvert Aar som Trærnes Blade. Orig.: Bohm, Baum, Nielsheit og Alderdom.

⁶⁹ I Hovedsagen (det principale, væsentlige) kan Moden dog intet ændre.

⁷⁵ De to Dele, hvoraf enhver Ting bestaar.

- Dens Form med Møye stoer saa vilt fra fremmed Land?
 Dog ene ey et Land alting fortbringe kand. 80
- [49] Italien gjør os det Fløhl oc Satyn,
 Fra Holland faar vi oc det Kammerbug saa fin,
 Oc England staffer os det allerbæste Klæde,
 Aff Frankrig, oc fra Tybst' staar andet os tilræde
 Som jo en hver aff os til Klæder bruge maa, 85
 Nogle til Pract oc Praal, nogle til Nødtørffst saa.
 Det er en Ting som ey hæff' meget at bethde
 Om ey hos Daarskab sliq nu sandtis større Lyde:
 Den allerstørst' Fortræd (enddog den fiunis Klog)
 Er den formængde Snack oc Allamodist' Sprog. 90
 Nemlig Frankøste Danst' som nu for nogle Aar
 Iblandt os først opkom som det da nyfødt vaar.
 At mand Forandring hår i Klæder oc Habit
 Det giffver mangel mand god Fordeel oc profit:
 Mand hår oc Lyft der aff, mand kand oc Dynen' mætte 95
 En hver som saadant hør kand lætlig fiende dette:

⁷⁹ Stoffet til Klæder maa vi hente langvejs fra, hvorfor da ikke ogsaa deres Form, Moden? Et Land kan ikke ene frembringe alt.

⁸¹ Satin, Atlask.

⁸² Der findes værre Lyder ved Siden af denne Daarskab.

⁸³ Enddog den fiunis Klog er et temmelig meningsløst Indskud af Ovs. for Rimets Skyld.

⁸⁴ Orig.: Frankøstische Dübsch; Localiseringen i Ovs. er af tvivlsom Berettigelse, da Indblanding af Fransk i det danske Sprog endnu var ualmindelig.

⁸⁵ Orig.: kan lettelig gjøre Forskjel (paa Folk). Klæderne veed man dog, hvad er, om de ere nok saa latterlige; men det blendede Sprog forstaar Almuen slet ikke. — Hør for »ser»

- En simpel Fløjekarl, ja Bønder Drænge smaa
 Naar de en Qvinde seer i Fløjels Snørlijff gaa
 Da veed de strax det er et Qvindelijff oc Trøje
 100 De eh en Dye Stiært, sliht lær dem deris Dye:
 Naar de seer at en mand i braffve Buxer gaar
 Om de end vijde er'; De stragen dog forstaa
 At saadant visfelig maa være en Mand's Brog
 De eh et Kuffestakft, en Pandfag' eller Blog:
 105 Men naar de voris Sprog formænget monne høre;
 Da bliffver de forsthyt som de vaar' uden Dre.
 De staaer oc gaber der, oc icke kand forstaa
 Om mand om Paaste tal, eller om Pingdag da.
 Den ene snacker vel maa stee om Pigen kiæcke [50]
- 110 Den anden meen hans Snack er da om Humle Sække.
 Vel ofte stee' det dog naar nogen sig begiffver
 Fra Huus til fremmed' Land, hvor hand en tjd lang blifver,
 De eh forstaaer det Sprog; Ham nøden da tiltrænger
 At hand da deris Sprog med Modersmaal formænger;
- 115 Som naar en Danste først i Frandrij kommen er
 Da snacker hand Frankøst som hand det haffver lærd:
 A fu Monsør mon frere, à fotre ponne gras,
 Det er i Cabaret den vert sa vel til pas,
 Monsør feson debøffe, allon schuweer la pome,

har allerede Orig., formodentlig ved et Tankespring fra Klæderne til Blandingsproget.

¹¹² Orig.: van Hus, hjemme fra.

¹¹⁵ Orig.: ein Dübcher.

¹¹⁷ A vous: Deres Skaal! A votre bonne grâce

¹¹⁹ •Faisons débauche, allons jouer à la paume•: lad os slaa os løs, lad os gaa hen og spille Bold! Boldspil var moderne paa offentlige Steder i Frankrig, som nu Billard osv.

Det monne os til Noes oc største Ære komme: 120

Mand kand det dog forstaa, aff Nød mand trængis til
Om mand paa deris Maal med Følkets tale vil,
Saa tal mand som mand kand: Naar mand ey meer'
kand tale

Med facter maa mand da sin Meeuing for dem male
Mand veed at saadant ey med Billie kand ssee 125

Oc ey aff Offvermoed hos sig at lade see.
Mens de da icke kand oc slikt ey bedre vide
Derfor oc ingen sig lad'r deris Fæyl fortrøde.
Men den som aff Hoffart saa stolt er i sit Mod
At hand sliq Narreværck for Biskdom acter god: 130

Oc fører alting frem hvor med hand diet kand braste
Aff det Frankøste Sprog, som aff en Gøgelstaste:
Den samme i sit Sind saa høyt opstiger her
At hand sig bilder ind hvad andre loffligt er
Det er ham alt for ring' hand nøyes icke ret 135
Alt med sin Modersmaal, det er ham alt for slæt.

[51] Der er' oc andre Følk som deris Sprog forstumper,
Som naar mand Kostoek'r Dll med Danst Dll diet
forplumper

Seg hær oc selfver hørt oc er ey siden læng'
En Tybste Danste Mand tiltaled' saa sin Dræng: 140

¹²⁰ Orig.: for at vise sig.

¹²² Sækken, hvori Taskenspilleren har sine Apparater.

¹²⁴ Hvad der er godt nok for andre.

¹²⁷ Orig.: verstumpørn, ødelægge.

¹²⁸ Orig.: verplumpørn, forplumre, blande.

¹²⁹ For ikke længe siden. — Blandingen af Plattysk og Dansk i det følgende findes ordret i Orig.

- Kom hijt du Drænge Jung, i dissem saae und span
 For mine Hæste Beerb, hent mi wat Water Van
 Und strax snart hast igien kom wedder tho mi saa
 Sunst schaltu dicte hug paa dine Ruggen saa.
- 145 Det er det simple Folk som pleyer tale saa
 Thi ellers meener de mand kand dem ey forstaa.
 De vilde tale giern' det Sprog som gaaer i Lande
 Men kand det icke end tilfulde ret Forstande.
 Med andre Folkis Sprog vil jeg mig meer ey plage:
- 150 Men see min Modersmaal jeg billig maa beklage:
 Det gode gamle Tydsk maa nu foractet gaa
 Den ene Tydsk ey kand den anden ret forstaa:
 Naar som en Landsmand Tydsk til mig vil snacke hen
 Da maa jeg spørge ham: Hvad siger i min Ven?
- 155 Jærs Meening kand jeg ey til fulde ret udgrunde
 I taler som jærs Tung' bestmurt vaar mangelunde,
 Mand kand vel mercke det paa ebers Snack oc Ord
 At i hâr længe vær't paa fremmed' Lande Jord,
 Maa stee til lant Parjs som rofis høyt aff alle,
- 160 De som forsøgte Folk monn' Teyetaste kalde:
 Kand i saa meget end, da beder jeg der om

¹⁴¹ Orig : Kum hit. — Span(b) for det gamle Saae synes altsaa endnu den Gang ikke at have været brugeligt. Orig.: Saae Span.

¹⁴² Orig.: Vor mine. — wat, etwas, noget.

¹⁴³ Orig.: strax, opfattet som Tysk for: snart. — Hast = med Hast(?) eller: hast igjen, il tilbage!

¹⁴⁴ Orig.: Sunst — huc — binen Ruggen.

¹⁵⁰ Orig.: im Lande Parys.

¹⁶⁰ Orig.: Vegetasche, som fejer Pengene ud af Lommen paa Folk.

At i vil tale her ret som et Christen from!
 Ah, ah hvor jammerlig jærø Moder vil jig gremme
 Naar hun med Sorgen stoer skal høre oc fornemme
 [52] At i det rette Sprog hær tabt oc slæt forlaaren 165
 Hvor i 3 bleff oplærdbt strax effter i vaar' baaren:
 For eder bedis maa ubi den stoere Kircke
 At Gb vil eders Tung' opløse vel oc stercke.
 See saadan Skibbrud hær det Tydske Sprog maatt' lide
 Thi det Frankoske maal dets Næse monn' affsnide 170
 Oc giffvet det igien en fremmed Næse bar
 Som icke stickelig hos Tydske Dren staar.
 De gamle Nedersaxff' foracted' saadant alle
 De talede saa ret som deris Fædre talde:
 Dat rechte dat was lyck, dat krumme schæeff men heet, 175

¹⁶⁸ Løse og styrke.

¹⁷¹ bar, læs: har(?)

¹⁷⁵⁻⁹⁰ har Ovs. ikke ment at kunne gjengive paa Dansk, da der er Tale om Overgangen fra gamle til moderne plattyske Udtryk, hvortil Dansken ikke altid frembød Paralleler. Ovs. har da beholdt Originalens Knittelvers, skjøndt han i første Linie har gjort Forsøg paa at forvandle dem til Alexandrinere ved Indskud af et bat foran was; men i Længden er den metriske Omsætning falden ham for svær. Meningen er: •Det rette var lige, det krumme kaldte man skjævt, Ærmerne hed Moven, en Hellebard var et Spyd, en (Orig.: ein, ikke eine) Courtisane hed en Hore, Præsterne Pæpen; Marekatte uden Hale kaldte de Aber, Mand havb' i forbum tiid nol tiener', ingen Pæse (Page); De fnette gaves løn, og ifte nogen gase (Gage). De kjørte paa Vogne, og ikke i futen (Kutschen); et Skjælmsstykke kaldtes det, som nu kaldes et Puds. De, som plejede at røve og (oc er ved en Incurie kommet ind for: unb) stjæle, dem kaldte de Tyve og hængte dem op ved Halsen;

- De Ermel weren Mowen, ein Helbard was ein Speet.
 Eine Courtisane, hore: de Presters weren Papen,
 De Meerfatten ahne Schwanz de nömden se Apen.
 Dar weren Dener noech, men dar was nicht ein Pasie,
 180 Se geven eren Knechten Lohn, und ganz keine gasie.
 Se vörden up Wagen, und nicht up Ruzen,
 Ein Schelmstück ward genömt wat men nu heet Puzen.
 De dar plechten tho Koven oc Stelen,
 De heten se Deve, und hengden se up by der Kehlen.
 185 Nu höret men, GÖtt Voff, van keinen Deven schnacken,
 Koven und Stehlen dat het künstlick anpacken.
 De Flucht nehmen, und den Küggen kehren,
 Dat het im Krige, sich retireren.
 Wol da ein Schlingel was, de is nu ein Cojon,
 190 Wat domals was fort, fort, is nu Allohn, Allohn.
 I Mars begreben vær' vaar da et skamligt Ord,
 Men see, nu brugis det naar Krigsfolck rycker bort.
 Besøger en sin Ven, da skal mand höfflig sig:

[53]

Nu ingen (Gud stee Vof) om tyfveri mon snaffe,
 At röv' og stiale nu er kunstigt at anpaffe.
 Solbaten ikke meer' i frigen ryggen lerer
 Og flammeligen slypp, hand sig kun retirerer.
 Den, som dengang (Orig.: do) var en Slyngel, han er nu en
 Kujon; hvad dengang hed fort, fort! er nu allons, allons! —
 De metriske Stykker ere Peder Syvs Oversættelse i •Betænk-
 ningerne• 70.

¹⁹¹ •Im mars• maatte sør de fremmede Ords Indtrængen paa
 Plattysk læses im arß, o: in podice. Hvad man nu altsaa
 læser •im Marsch begriffen sein•, være paa Marsch, var den-
 gang et usømmeligt Udtryk.

Jeg maa ham min Devør oc Skyldighed affligge.
 Der jeg først saadant hørd'; Meent jeg hand vilde Snæde 195
 Jeg kand ey holde mig, jeg maa nu endlig fæde.
 Da i det gandske Land vaar ey en Servitør
 Ej en Signør, ey Dam' oc icke en Monsør
 Ah skulde nogen da frem til en Pige komme
 De hæffde sagt med Fliid; God Dag ò Dame fromme; 200
 Hun hæfde ham paa stand sit Kumpestyck tilkehrt
 De icke actet ham en roden Spegfild værdt.
 Men skulb' vel hæffde sagt: Hvad bilder du dig ind?
 Hvad meen du Esel groff? Hvad hæfver du i Sind?
 Veedstu Beernhüttter ey hvad jeg monn' retlig heede? 205
 Mit Naffn er Anneken eller ocfaa Margrete:
 Jeg ingen Dame er'; Tvi din lætferdig Findt,
 Din Mober vaar en Dam, en Hoer oc sliig en Dinct.
 En erlig Pige er jeg baade fød oc baaren, 210
 Lad mig med Dgenaffn slæt være u-beskaaren.
 De meente Dame vaar en Soe eller en Teve
 Eller ocfaa en Dvind som Horerj bedreffve.
 Men see, Gb bedre det, de veed nu allesammen
 Hvad det for Tingster er, de deplig skønne Damen.

¹⁹⁴ Devoir; Tegnet ò bruges ogsaa baade for o og ö. — Afslæge, bevisé.

¹⁹⁵ Sige.

¹⁹⁷ P. Syvs Betænkn. 69:

Da i det gandske Land var ej en Servitør
 Ej en Signør, ej dam och icke en Monsør.

²⁰¹ Orig.: thø gekehrt.

²⁰² Orig.: Befelhering, saltet, sur Sild.

²⁰⁵ Orig.: Beernhütter, Bärenhäuter, (doven) Slubbert.

²¹⁰ Orig.: ungeskæren, uformindsket, ukrænket.

- 215 De h ar nu alle l erdt saa stoer Tucht oc T rl r,
 Naar mand nu siger Dam, strax svarer de Mons r.
 Men see det Raffn Mons r, det nu gemeent monn' v ere
 Fornemme Folds at kald' er det for liben  re.
 De kaldis alle nu Mons rs, Mons rs, Mons rs
- 220 Vognbr enge ved den Strand, oc Dr engene paa B rs
 Staldr enge, Skj esslipper oc Kofebr enge [54]
 De lade sig med Mons rs beh enge.
 I Stalben kand mand nu sliɡ' Complementer h re:
 Min Cammerade oc Mons r maa jeg nu sp rre,
- 225 Vaar det ham ey imod, da vilde jeg forhaabe
 Hand vilde gi re vel oc H stens Kumpes strabe.
 Hand lade sig oc det med god behag befalde
 At hand det H stemhyg vild' fehe ud aff Stalde.
 I K knet sigis saa: Mons r Jens Broder lille
- 230 Om det nu icke vaar imod den Herris ville,
 Hand da den Salte Torst vild' hugge ubi sth e,
 Oc med sin N gle smaa os smuct den Stockfist ply e.
 Min h hgunstige fromme Herre
 Vil jeg tiene igien med  re.

²¹⁵ Det franske «turelure», Vise, Omkv ed, er gaaet over i tyske Dialekter i Forbindelsen Tucht und T rl r, gode S der.

²²¹⁻²² ligesom siden 233-34, 245-46 synes Ovs. at have mistvivlet om at kunne oms tte Originalens Knittelvers i Alexandrinere uden at blive altfor sl bende.

²²⁶ V re saa god at strigle.

²²⁸ Gj dning, M g.

²³⁰ Villie. — Med disse L.'s Udtalelser kan j vnf res den holstenske Poet Joh. Rists Klager over fremmede Ord og Titler i det tyske Sprog. I «Lob-, Trawr- und Klag-Gedicht auf Opitz's Tod» 1640, Noterne, hedder det, at «die Bawrjungen hinter dem Pflug von serviteur und Monsieur zu sagen wissen», og «die Bernha ter und Stallbuben einander Cavalier schelten».

- Maa det nu derfor ey fortryde hver oc alle 235
 Naar mand vil dem Monsør for rette alvor kalde?
 Seg vilb' mig ogsaa selff for alle Folk vel skamme
 Om jeg det Ord Monsør skuld' i min Mund annamme:
 Thi paa Franskøst' Monsør, er alt et med det Ord
 Som i det Engelsk' Sprog er brugligt, nemlig Lord. 240
 Naar mand paa Engelsk' en vil Hæ, samme Stund
 Da tager de med hast en Lord i deris Mund.
 Lord Gentelmen, lord Biskop, lord Prelat
 Lord Borgemester, lord Doctor, lord Advocat.
 Lord hør, lord bar, Monsør, Monsør, 245
 Min Bug gjør væe, naar jeg det hør.
 Lad de Franskøser selff i deris Franskste tale
 Beholde ders Monsør, oc nøhes saa med alle.
 [55] Den Engelsk' Mand oc maa en Lord i Sproget bruge,
 Der til en Danske Lord vel thøt oc stoer opsluge. 250
 Mig undrer oc at mand med saadan' Raffne stemme
 Før næffne Piger her, oc kalde Dammer gremme.
 Thi Dame er et Diur som blandt de ond' monn' være
 Hvor om mand Drænge smaa i Skoelen monne lære:
 En Slange oc Muldvarp, en Hund oc Ddder broget 255
 En Dame oc en Løf, en Væsel lang oc kroget
 Mand dennem altid maa for Gen'ris dubj holde
 Thi mand dog tvjler paa om de er' som de skulde.
 Aff det tvjlsraadigt Slæct maa de oc derfor være
 Som i Grammatica os Reglen monne lære. 260
 En Dame paa Latin det er en Geed saa vild.

²³⁹ Ganske det samme som.

²⁴² Ordspil med det danske •Lort•.

²⁴⁵ Orig.: hør—bar, her—hist.

²⁵² Kalde dem ved det grimme Navn Damer.

- Som efterløber fast oc søger Bucken gild.
 Derfor i Høffte Møer bevjser ebers Brede;
 Hvo eder kalder her en Dame: Haand tilreede
 265 Oc giffver ham en Dast oppaa sin sladders Mund,
 Fornæcter dette Raffn det er ey got aff grund.
 Forlader mig at jeg saa meget monne Prate
 Om det formængde Sprog, jeg kand det icke lade:
 Thi det er saa min Bræck mig gaaer gien'm Marg oc
 Been
- 270 Det Sammelsurium: Jeg hør det med stoer meen.
 Jeg ingen Signelser her om vil meer fremvjse
 Paa det May Bump ey skal sig atter slæt bevisse.
 Men jeg fortæle vil en liben smuck Histori'
 Saa meget jeg der aff kand fatte i Memori.
- 275 En ung oc vacker Karl vaar fød ubi Westfalen:
 At hente Biskdom stoer hand sig fortog med Praalen

²⁶² Dama er altsaa efter L. en Vildged, hvis latinske Navn tillige med en Del andre Dyrenavne (i Stedet for Muldvarp har Orig. Schuffueth, højtysk: Uhu, Ugle, og Abber er fejl oversat ved Dbber i Stedet for Hugorm, tysk: die Otter, anguis), efter Grammatiken var communis generis, hvilket L. atter udlægger, som om disse Dyr ansaas for hermaphroditiske. Ellers betegner Ordet Dama ogsaa et Daadyr. Sml. P. Syvs Anhang til Betænkn. LX (oversat efter den tyske Satiriker Logau):

Hvad er en Dame sfiøn? hvad mon' en Dama være?
 Dend eene gjør tidt horn; dend anden horn mon bære.

²⁶⁶ Denne Linie findes ikke hos Lauremberg, og de foregaaende ere lidt udvidede, saa at Ovs. her kommer et Par Vers længere frem end Orig.

²⁷⁴ Huske.

²⁷⁵ Cfr. Jean de France og Falsters Daarlige Udenlandsrejse.

²⁷⁶ Tog sig for.

- [56] Hand haffde oc vel hørdt at mand i intet Land
 End ubi Franckerjg den rette Bijbdom fand.
 Forstanden ligger der saa tyd som Skarn paa Gade,
 Mand fand faae Sæcker fuld, oc mange stoer' Vjnsfade. 280
 Der fand mand oc Discours oc Complementer lære
 Hvor ved mand komme fand til største Act oc Vre.
 Som hand da til Parjs haffd' været atten Vger,
 Kund hand saa god Frankøst som nogen Frands Mand
 bruger:
- Hand viste Cermoni kund' oc Caresse tale, 285
 Der effter kom hand Hiem velkommen udaff alle.
 Oc efftersom hand steds' hafd' effter Høghed jaget,
 Blef hand ved HCKrens Hielp til en Huus Foget taget,
 Ja Foget paa en Gaard oc Skriffver paa et Slot
 Der haffde hand profit, der hos et Embed got. 290
 Den Bonde fructed' sig oc sprang effter hans Bibe,
 Det drhypped' alt med Pæng i hvor mand vilde gribe:
 Han bild't sig meget ind, ja actet sig oc meere
 End i Frankøste Hoff en Cardinal monn' være.
 I saadan høh respect vaar hand; Om den jeg taler, 295
 Hand raabte paa sin Kock oc Madden ham affmaler:
 Escoute Cuisinier aff mine Cameraden

²⁷⁷ Orig.: in keinem Land — als, i intet andet Land end.

²⁸⁵ Orig.: «caresse driven», gjøre Coar.

²⁹⁴ Orig.: «Cardinal Mazarin».

²⁹⁶ Foreskriver ham Spisesedlen.

²⁹⁷ I Joach. Rachels Satire «Der Poet» 1660 findes en halv fransk Tiltale til en Skræder, som synes Esterligning efter dette Sted:
 çà Maistre, make mir en façon der Frankosen
 Für gut contentement ein Paar geraumer Hosen, u. s. w.

- Hår jeg tu eller tre til desieuner indbuden
 Reeb mig potage god med ald appertenance,
 300 Som mand bet à la Cour dressiren plehêr en France,
 à la nouvelle mode, du stalt incontinent,
 For denne din Travail hæffve en god præsent.
 Jeg vil à la pareille din Ven vær' en effait
 Reeb mig den Suppe·nu som jeg dig hæfver sagt.
 305 Den Kock sagd': Ja Her Fog'b, som i det monne sig [57]
 Vil jeg bereed en Sup paa vacker ild tillige.
 Men hand loe ved sig selff oc rænde i sit Kjøcken,
 Begynt' i Kroege hver at rænse Grød' oc Støffken.
 Raal, Erter, Grød oc Saad, det monn' hand sammen
 strabe
- 310 De gaff saa dette alt udi en Kæl tilhobe,
 Hand kom oc der udi at det skulb' smag' dijsmucker
 En Haandfuld Peber støt, oc hen ved tu lod Sucker

²⁹⁹ Lav mig en god Suppe med alt Tilbehør.

³⁰⁰ Servere. — Der synes at maatte læses pleh'r og •en• for en.

³⁰⁸ En effet.

³⁰⁶ Orig.: up goben glöven, auf gutem Glauben, trolig. Ovs. synes at have forstaaet •paa gode Gløder• (gløsen eller gløfen, gløde).

³⁰⁸ Orig.: de Pötte uth to stöken, udprikke (rense?) Potterne. Det i Dansken indskudte Ord Støffken, tysk formet Diminutiv af Stob eller Støb, Bæger, Maal paa flydende Varer, forekommer derimod i Orig. (ikke i Ovs.) II, 790: ein stüffken Rynschen Wÿn.

³⁰⁹ P. Syv i Betænkn. 69:

Raal, erter, grød og saad, det mon' hand sammenstrabe,
 Og gaf dem dette albt udi een kjoel (Trykfejl for Kæl, Kjedel)
 tilhaabe

Hand kom og der udi, at det skulb' smag' dijsmucker
 En haandfuld peber støbt, og henved 2 lod suker.

Det maatte koge thdt alt som en Hvæd'mæls Brie,
 Jeg hafver aldrig seet tilforn sligt Companie.
 Der det nu vaar bereed, oc ferdigt slæt med alle 315
 Gaff Mestren det selff op ubi en Sølfve Skaale,
 Hand bar det til dem hen, som effter det fortøffvet,
 Men der de got Føld nu den Rakerage prøffvet
 Da trubed Dphen' fast oc Panden rynchet' frijt
 De hnskte hver for sig at være Suppen qviit, 320
 Oc sagde: si diabl, par ma foy det smager ilde!
 Den Kock hår været galn, som dette koge vilde.
 De bleff saa Angst oc Bang' at en beblandet Rhyg
 Aff deris Skorsteen kom, den luctet ey som Løg.
 Om mand ey hørde det, dog kunde Næsen lære 325
 At saadan Luct oc Rhyg ey søndrlig god monn' være.
 En anden sagd': Fi, fi, bø, bø, poß veltes Wunden
 Mand kand med saadan Sup forgiffve Ratt' oc Hunde:
 Et Inventarium jeg ret nu giøre maa

³¹⁵ Orig.: Brie, Brei, Grød.

³¹⁷ Ventede derpaa.

³¹⁸ Orig.: Rakerage, Kogeri, af kafen, koge.

³¹⁹ Orig.: De Dgen witrøn en groet; altsaa synes trube her som I, 356 brugt i Betydningen: svulme. Man ventede snarere: •Øjnene løb i Vand•, eller lignende.

³²⁴ Røgen, Stanken lugtede ikke godt; den mindre træffende Lignelse •som Løg• er kommen til for Rimets Skyld og findes ikke i Orig.

³²⁷ Bø, bø, synes lig: fy! St. Velten (Valentin) var en Martyr; Puds eller Poß Felten forekommer ogsaa som Ed i 17. Aarhundredes Dansk.

³²⁹ Meget ubehændig Omskrivning for: jeg maa brække mig; jeg maa have min Maves Indhold frem for Dagen, saa jeg kan optage Liste derover.

- 330 Aff alt det i mit Viff indtvungen monne staa,
 Der med gaff hand strax løs et Ord langt Alne tre
 Igiennem Tændern' graa, mand Suppen kunde see:
 Saa mange som de vaar' matt' paa Sanct Vldrich raabe. [58]
 Oc Fogden hastelig med Spanffe Ord monn' gabe
- 335 Oc sagn': Coqvin, Cojon, vidade lunse Trop
 Jeg skal dig giffve en ret nu oppa din Kop.
 Cuisinier de Houdan: Hvad er det for en esse,
 Hår du endnu eh lærbt potage ret at dresse?
 Hvad pesle mesle er det? Tør du sliq Galstak gjøre
- 340 Oc mig blandt Sælstak mit en saadan Spot paa føre?
 Jeg skulde lade dig oppa den Træhest sætte
 Om jeg dig actet ret min Brede værd i dette.
 Her Foget, sagn' den Kock, vil i mig saa betale?
 Jeg skulde Suppen til som i det monn' befale:
- 345 I bad mig kog' en Sup ret lige som i snæket,
 Som vaar aff Thvst Frankøst oc Spanst tilsammen pæket,
 Saa er oc Suppen nu tilreed aff mange Stjcke,

³³¹ Orig.: et to Alen langt Ord flød mellem hans Tænder hen under Bænken, o: han kastede op.

³³² St. Ulrik var Helgen for Søsye.

³³⁴ Udbrød i spanske Ord, o: stolte, overmodige, forbitrede(?). Spanske Gloser forekomme ikke i Fogdens Kragemaal.

³³⁵ Viédase, fr.: Fæ! — Orig.: lojer Tropff, taabelige Fjog!

³³⁶ Orig.: Koppff.

³³⁷ Houdan, Flække i Nærheden af Paris: »Ravnekrog». — »Esse» skal vel være tysk: Essen, skjøndt det er skrevet med latinske Bogstaver; Orig. har freffen.

³³⁸ Dresser, servere.

³⁴⁴ Tillavede.

³⁴⁶ Det, som I sagde, var sammenblandet af Tysk o. s. v.

Et hvært vel for sig selff sig bedre kunde sticke:
 Men nu er det formængt, oc derfor ey deert værdbt
 Det hår ey visse Smag er uden Kop oc Stiært. 350
 Saa oc, naar i Frankøst oc Tydst tilsammen rører,
 Det ingen Tydst forstaar om hand end stönt det hører,
 Mand veed ey hvad det er, men maa saa giætte til
 Om mand der om Forstand oc Meening haffve vil.
 Derfor Her Foget from, naar i vil Suppe haffve 355
 Da siger ret paa Tydst hvor jeg den stal tillaffve.
 Endnu en korter Snack vil jeg her om fortælle
 Om i det høre vil, alt om en rig Geselle:
 Vdi en Stad saa stoer (det er ey lang Tid siden)
 Der vaar en Borger Søn om ham gid rhyctet stiden 360
 [59] At Rjgdom oc Forstand tilhob' ey kunde være
 Hos hannem; Men stoer Had indbiurdis monne bære,
 Ja haffde holt en Kamp som vared' mange Dage
 Men effter standen Strjd maatt' Vjshdom gaa tilbage.
 Thi Vjshdom oc Forstand for Pængen' maatte vige 365
 Oc torde næppelig en gang til dennem fige.
 See denne gode Karl, sig herlig loed bereede
 En Kappe paa Maneer aff drablig sijnt sort Klæde,
 En Kræffve sad der paa aff Bløehel Carmesin,
 Med Forslag op oc ned aff Violet Satyn. 370
 Omkring fem Fingre breed vaar der en Kniplings Mand

³⁵⁰ Det har ingen rigtig Smag og hverken Hoved eller Hale. — Herfra falder Versetallet atter sammen med Orig.

³⁵⁸ Orig.: narahmen, tænke sig om.

³⁶⁰ Det daarlige Rygte.

³⁶⁸ Paa Moden.

³⁷⁰ Orig.: Opslagene vare helt ned af violet Atlask.

- Aff Silke Passement, aff Farven Blommerant.
 Med denne Kappe skøn den Nar monn' hefftig praale
 I Værkstab Varsel oc i Bryllupper blandt alle:
 375 De Giæster hver oc en holt hannem sligt til gode
 Dg meente mellem sig, det vaar nu saa en Mode:
 I blandt dem vaar dog en aff Francrig nyelig løben
 I hvilkæn ald Frankøst i klumper Tal vaar krøben,
 Hand vilde lade see at hand ret vifselig
 380 Haffd' sine Tusend Marc' anvend paa Sproget slig.
 Hand traade frem oc sagd': Monsieur aff Coqvemarre
 Hvi hâr i jær Habit chamarrèrt saa bizarre
 Aff alle fort Velours? Som Flora de deesse
 I en plaisant partert changeret ere tresse
 385 De Damen und Signørs all' in Extase syn,
 Wen se Considerern juw genereux maintien.
 Den Giæct hand loe saa hart, en Vind slap ham ud snar,

³⁷² Passement, Borter, Snore af Silke, hører naturligvis ikke sammen med det foregaaende »Kniplings Rand«, efter hvilke Ord der er udfaldet et Komma. — Blommerant, bleu mourant, matblaa.

³⁷⁸ Orig.: som havde taget det franske Sprog ind massevis (håpich i Hobe, i Hobetal).

³⁸¹ Coquemar, egtl. Ler- eller Tinthepotte, vel et Slags Øgenavn.

³⁸² Chamarrer, skrammerere, udstaffere.

³⁸³⁻⁸⁶ falder Ovs. over i Plattysk, men skriver flere af de tyske Ord med latinske Bogstaver ligesom Fransken, og blander ogsaa Dansk ind. Orig. har:

..... als Flora de (die) deesse

In ein plaisant parterr changeret ere (ihre) tresse . . . ,
 og Meningen er: I har udstafferet Eder saa broget med alle Slags Fløjl, som Blomsterne (Floras Haar) vexle i et skjønt Havebed. Alle Herrerne og Damerne ere henrykte ved at se Eders prægtige Dragt.

- See, sagde hand, hvo er aff os den største Nar?
 [60] Paa eders Ord oc Snack er tj Frankøste Kappe 390
 Der er ey meer' en fir' Color oppaa min Kappe.
 Vdvoertis er jeg Giæct, en Nar er i for inden,
 Min Nar i Klæder staar, men eber udi Sinden.
 Vdaff en simpel Mund vaar det en hyrtig Tal'
 Dens Kappe buntet vaar, hins Snack vaar ocsaa gal.
 Om saadan høye Ting at tal' er jeg forringe: 395
 Thi jeg oc tij Frankøst blandt Tydsken lader springe:
 Det gifver Snacken dog en temlig Zierlighed
 Sa ret som en Demant i Guldering bereed.
 Men ligesom tillig' hver Sprog, oc Tungmaal her
 Saa oc det Tydske Sprog Misbrugis aff en hver, 400
 Det gjør kon Glistneri' sampt oc Vergierighed,
 De fører Sprogget nu udaff sit rette Sted.
 Hvorlebis kunde mand sig lade see oc høre
 At nogen talen sin kund' fignliger' udføre
 End som en Amme her der gifver Børn at di' 405

³⁹⁸ Lapsens Svar er virkelig meget træffende; Lauremberg synes at have glemt, at det er ham, ikke Sprogblenderen, der V. 360 ff. er characteriseret som en Tosse.

²⁹⁴ Den enes Kappe var broget, den andens Tale var det ogsaa.

³⁹⁵ Verstellene i Orig. og Ovs. afvige atter fra hinanden, idet den første slaar over i Knittelvers. — For ringe.

³⁹⁸ Indfattet i en Guldring.

³⁹⁹ Orig.: ligesom ogsaa flere andre Sprog.

⁴⁰¹ Det volder Skaberi og Forfængelighed. — Orig.: Glistnerie, Gleisznerie, egtl. Hykleri, Skaberi, Affectation.

⁴⁰⁸⁻⁷ Hvordan skulde man vise, at man talte finere end en Amme eller en Bondeknold, naar man ikke overfor fornemme Folk brugte fremmed Sauce? (Orig.: Salse, sejl ovs. ved Salt).

- Eller en Bonde Knold som pløyer Marken fri.
 Om mand hos høye Føld eh brugte fremmed' Salt
 Oc Buddret sin discours der med, helbst naar det gialt?
 Det maa aff fremmed Sprog tilsammen være slæctet
 410 Oc saa med Tituler for høye giennem spæctet.
 Den edle Hædlerj kand giffve god profit
 Thi slem Roesgiærighed er kommen alt for vjt,
 Saa ingen med den Vr' ham bør, tilfreds monn' være
 Men løbe hastelig at lange Titel meere.
 415 Ens Stand oc Kalb er et, men Titel maa vær' lange
 Mand veed eh hvor mand skal nock høye Titler fange.
 See Gvds rætfærdig Straff som ingen kand undvige [61]
 Hår næsten gandske slæt Europa stiult tillige.
 Paa mange tusend Føld saa megen Skade giord
 420 I Øster, Vester, oc i Sønder oc i Nord:
 Med tvende Plager stoer' er Vandet bleffven plaget
 Nemlig med Vand, oc saa med Titler offverdraget.
 Ah Vand oc Titel høh er alt for høyt opstiget
 Hvor alle hafver faaet sin Deel, oc eh undviget:
 425 De fattig Føld i Vand omkomne monne være

⁴⁰⁸ Punktum for Komma.

⁴⁰⁹ Flikket.

⁴¹² Forfængeligheden er kommen saa vidt, at ingen . . .

⁴¹⁴ De ere ivrige for at formere de lange Titler, eller: for at opnaa (erlange) flere Titler(?) Orig.: Na grottem Titel kiimt se loopen und gereben.

⁴¹⁵ Orig.: Stand og Stilling bliver den samme, men Titlerne maa stige.

⁴¹⁸ Orig.: oversvømmet. L. sammenligner Titelsygen med den store Vandflod (rimeligvis af 1651), og betragter begge i Tidens Aand som en Guds Straf for Menneskenes Hovmod.

⁴²² Orig.: abergaten, overgydt.

De stoere Herrer oc i Titler druckned' ere.
 Thi som mand pleied' før en Greffv' at titulære
 Der med en Abdels Mand skal haffve nu sin Ære.
 Slig Baane kommen er ubi saa slem en Orden
 At nu med Tiden, slæt en Lov der aff er vorden: 430
 Thi hvo nu icke vil aff nogens grati' slippe
 Sin Pen hand viskelig maa temlig Dybt neddyppe,
 Oc høyer' en par Grad en hver sin Titel sette
 End hans Person oc Stand tilfalde kand med Rette:
 Der med kand mand faae Gunst oc koster ingen Bænge 435
 Thi slikt behager hver, oc er nu ret i gænge,
 Sa de befinder sig en lifflig Smag deraff:
 Dog med en Skilling Blæck kand skriffvis Titler braff:
 Mand seer jo hvor en hver blandt Væg saa vel som Lærde
 Vdaff Hofferdighed monn' Titeler begiere:
 Præceptor er Hoffmester, Fogden Slozherre er, 440
 Oc Secretarius kaldis en Skriffver her,
 En Pige er en Jomfru, en Capelan Pastoor,
 Qvacksalveren vil oc nu kaldis en Doctoor,
 [62] En Timmersvænd er nu en Bygemester sand,
 En Spillemand er oc en konstig Musicant, 445
 En Rottenfænger skal nu heede Kammer Væger,

⁴³¹ Gratia, Naade. Den, der vil erhverve og beholde nogens Naade, maa give ham et Par Grader højere Titel, end der tilkommer ham.

⁴⁴⁰⁻⁴¹ Knittelvers efter Orig. P. Syv, Betænkn. 69-70:

Præceptor er hofmester, Fogden Slotsherre er,
 Og Secretarius kaldes en sriver her,
 En pige er en Jomfru, en Capelan Pastoor
 Qvacksalveren vil og nu kaldis en Doctoor.
 En tømmersvænd er nu en bygemester sand,
 En spillemand er og en kunstig Musicant.

En Renovêrer nu vaar før en Hysken Fæger,
 En Bispekræmer er en Riibmand oc en Herre,
 450 At svorre Thg aff Træ, det er nu Juvelêre
 Oc en Skoeflæcker arm hand vil nu Schuster heede
 En Baber kalbis vil Chirurgus sig til glæde.
 Sligt gjør ey ene de udi de Verbslig Stande
 Men oc de lærde Føld i Stæder oc paa Lande,
 455 Som fra Hofferdighed Tilhører sine raader
 Sampt oc Vergærighed at de den Laft forlader:
 De samme, at de selff kand Vere Titul fange
 Ey støtter sex Pund Korn stal med i lobbet gange,
 Thi beris Qvinder kand det ey i Hoffv'bet bringe
 460 At de en Her=Mand hâr, det er dem alt forringe,
 En Mester=Mand de hver nu endlig hæffve maa
 Som beris Ecte Sæng kand bedre forestaa,
 En Mester, sig de, kand Skrifften bedr' udlegge
 Oc reener' HÆrens Ord udtærste aff de Ræge.

⁴⁴⁸ En Renovationsmand hed før en Retiradefejer.

⁴⁵⁰ Svorre eller svarre, svensk: »svarfva», dreje. Orig.: mit höltnen (hölzernen) Kannen handeln, svarer heller ikke ret til »juvelere.»

⁴⁵¹ P. Syv, l. c. 70:

Dg en sfoffifter arm hand vil nu Schuster hæde,
 En Baber (Badskær, Barber) kalbis vil Chirurgus sig til glæde.

⁴⁵⁸ De bryde sig ikke om, hvad der gaar i Løbet, hvad det koster dem. »Pund Korn», det gamle danske Kornmaal, vexlende efter Sædarten, men altid over 4 Tønder.

⁴⁵⁹ Præstekonerne ville ikke nøjes med, at deres Mænd føre den gamle Titel for ugraduerede Præster: »Herre.»; det maa nu hedde »Mester», o: Magister. Ordspil med »Mestermænd», Bøddel.

⁴⁶⁴ Tærse Guds Ord renere ud af Negene.

Her Niels, Her Lars, Her Peer de ere aff de ringe 465
 Men Mester Niels oc sliq' det kand langt bedre klinge.
 Offv'rst sidder Mester Hans; Her Hans langt bedre ned
 Naar vi i vor Kaland forsamlis paa et Sted.
 See Mester Peder faaer en Marck til Offer her;
 Men fire Skilling Danst Her Peders Offer er. 470
 Det er en Mester giæff mand hannem firer tæ
 Sin Pægel hand først maa uddrick' oc giøre ret,
 [63] Hand skal oc skære for ubaff det stoere Fad
 Naar som frembæris her den gode gamle Mad.
 Derfor ey nogen sig ey meere tør forundre 475
 At Mestres mange er' hos os vel offver hundre,
 Ja fleer' end til Hamborg er' nu Licentiater,
 Sampt flere end Hans Fix i Lummen hâr Ducater,
 Det giør Hofferdighed at de saa søger Ære
 Thi Kumpen stedse fløer at ville øffverst være. 480

⁴⁶⁸ Kaland kaldtes de gamle Laugsforsamlinger, som holdtes den første i hver Maaned (calendæ); derefter Gejstlighedens maanedlige Møder og Gjæstebud mellem Herredsbrødre.

⁴⁷¹ Orig.: firen, fejre, hylde, maaske blandet med det danske •fire for En•, vige for ham.

⁴⁷² Pægel, formodentlig Danisme: •Pægel•, skjøndt det ogsaa forekommer hos andre tyske Digtere, f. Ex. Rachel. Lappenberg p. 231 forstaaer ikke Ordet og henviser til dansk •pege•.

⁴⁷⁴ Orig.: gammelmat. Gammelmadsfadet eller Saltmadsfadet var en Hovedbestanddel af Tidens Kost i tarveligere Hjem.

⁴⁷⁵ Det ene ey er pleonastisk og maa udgaa.

⁴⁷⁷ Den juridiske Licentiattitel var meget søgt i Hamburg.

⁴⁷⁸ Det er usikkert, om der ved Hans Fix sigtes til en bestemt Person eller Type. Orig. har: flere end der er Mus i en gammel Rønne.

- Sligt er forargeligst aff alt det mand maa høre
 Oc som et Mennist' værst ubi sit Sind kand føre,
 Om galne Vise hver (om hvilcke jeg har taldt)
 Sligt vilde stue ret, oc det betracte aldt,
 485 Da skulde den som loe vel bæsteliggen græde
 Oc med sin hæfftig Graad, sin hage gandske væde,
 Oc den som altid græd, saa hæfftig skulde lee
 At baade Lev'r oc Lung' skuld' ræffne med stoer væe,
 Ja om mand skulde ret slig galne Folk Curère
 490 Skraffanis bleff eh nock aff tusend Poser, meere,
 Jeg fick vel ocjaa selff en god Deel sammelund
 Mig gruer alt der for: Thi lucker jeg min Mund.

Den Fjerde Skiæmpte-Dict.

Om Allemodiffe Poëterio oc Rijmen.

At hver mand gierne vil sig høre høyt berømmis
 Er eh at laste meer', thi ingen der ved dømmis,

⁴⁸² Det værste, et Menneske kan

⁴⁸⁸ De galne Vismænd: a: Heraklit og Demokrit, om hvem der var Tale i Begyndelsen af andet Skjæmtedigt.

⁴⁸⁶ Orig.: saa Taarerne løb ham lige ned til Tærne.

⁴⁹⁰ Skraffanis, se II 526; her Nyserod som Middel mod Vanvid.

² Orig.: derfor kan man ikke laste eller fordømme nogen.

[64] Det er os aff Natur en sliq med fødte Lyft
 Som vi hár Pattet ind udaff vor Moders Bryst:
 Om vi end skönt os selff vil maale med vor Alne 5
 Oc vor Samvittighed beviser os slæt galne,
 At saadan Loff oc Roes er icke Hyckleri'
 Dog lader vi det alt passére qvijt oc frj.
 Oc meener, at en Mand u=billig Loff til vende
 Er bedre end med Ret oc Billighed ham skænde. 10
 Den Titul oc den Ær' som en den anden giffver
 Naar hand ham taler til eller oc ham tilskriffver
 Der i hans Dyds Figur mand læse maa oc høre
 Hvad got i hannem er, om hand det kand udføre:
 Den rette Maad' oc Maal paa alle Titler er 15
 At mand nøjactelig til Stand oc Høyhed seer;
 Om skönt at nogen kand ey rette Titler ramme,
 Oc ey med største Roes saa hyperligen bramme,
 Errindrer hand ham dog, at saadant hannem bør
 At hand sig værdig gjør den Titul som hand før. 20
 Men hvo formeget vil med Tituler opklyffve
 Oc saa sit Embers Roes formeget højt opsthyffve,

⁵ Om vi end ville anlægge den rette Maalestok paa os selv, og vor Samvittighed beviser os, at vi ere Daarer, og at saadan Ros kun er Hyckleri, saa høre vi den dog gerne.

⁹ Ugrundet Ros er bedre end vel grundet Dadel.

¹³ Titlerne skulde være et Afbilled af hans Dyder.

¹⁴ Orig.: hvad godt der er eller skulde være hos ham.

¹⁷⁻²⁰ Om end nogen ikke er den Titel værdig, han fører, saa minder den ham dog om at gjøre sig værdig dertil.

²³ Orig.: opstoven, opdæmme, maaske blandet med dansk: stive noget af. Det gaar med det overdrevne Titelvæsen, som med Vandet; naar man dæmmer for stærkt, saa bryder det Dæmningen igjennem.

- Som Vandet stræcker sig oc slæt ophøyes stærck
 Vdi en Part med Mact offver det Dæmnings Værd,
 25 Da bryder det et Hul eh uden Dammens Skade:
 Saa falder Titlen oc med gandske liben bade
 Mand Koeser billig den som Loff oc Koes er værd:
 Oc den som Gren bør, den bliffver retlig W'rb.
 Men Misbrug skader tjt saa meget skændlig vijs
 30 Det som dog i sig selff hâr største Loff oc Prijs.
 Jeg maatte dog vel giern' at vide her begiere
 Hvo saaban herlig Folk iblandt os maatte være,
 Som først begrundet hâr sliig Daarlighed oc Pract
 Oc disse Tituler saa meget høyt opbract.
 35 Jeg hâr vel førre hørt udaff en gammel Bonde:
 At særlig' Creatur i Verden findis kunde,
 Som viste Mesterlig med Reverump' at stryge,
 At eh i Verden vijd kund' findis beris lige;
 Med Hæcken kunde de sig stasse Herrers Gunst,
 40 Det vaar ders Mesterstyd' oc allerstørste Konst.
 De samme sig oc selff Poëter lode kalde,
 Beholdte oc det Rastu med største Koes hos alle,
 Aff dennem kommer er, oc allersørst udsprungene
 De høye Tituler: De vist' at krumme Tungen.
 45 Sliigt sagde Bonden mig. Oc strax kom der en Mand
 En Brudde Trøye slem der i beklæd vaar hand,
 Der kunde eh en Luus sig fæste paa hans Rappe

[65]

²⁵ Orig.: ej uden Landets Skade.

³⁷ Orig.: den Bösschwanz strifen, smigre. Sml. »ein Fuchschwänzer«, Smigrer, Lurendrejer.

⁴⁸ kommer, læs: kommen.

⁴⁶ Orig.: thoflicet, sammenlappet.

Oc for hans Buxers Knæ sad store lædre Lapper:
 En slij udaff hans Stiort' udhængde aff hans Brog
 Det icke Rosenluct tilfulde med sig drog. 50
 En gammel smørrig Hat hand oc paa Hoffv'bet haffde,
 Hans Tær sig hver oc en igiennem Skoen' gnaffde:
 Jeg tendte ved mig selff: Et væd tør jeg vel slaa
 At hand er en Poët, som saadan monne gaa.
 Hand strax et styck' Papijr aff Lommen sin monn' tage 55
 Som gandste skidet vaar oc ræsv'n i alle Kraage:
 Hand sagd': Rand i Latin, da lader mig det vide
 Jeg svarde: Min Latin er næsten glemt med Tjæde,
 [66] Jeg haffver dog vel før vist noget ret at Stjæle
 Saa jeg med god Latin vist' friff om mig at file. 60
 I Prose oc Ligat jeg ferdig været hær
 I bunden Stjæl oc løs jeg veed i det forstaar:
 Men det som jeg nu kand, det kand mig libet bade,
 Jeg icke Flæst oc Grøn kand derfor kjøbe lade:
 Hand sagde: Ege Bar er vislig sandet here; 65
 Thi Fugle af et slags vil gierne sammen være.
 Dog eders Lycke her langt bedre er end min:
 Thi see i haffver dog en Klædning god oc fin,
 Der aff jeg lættelig beslutte kand oc giætte
 I til en erlig Stand fremkommen er med rette, 70

⁴⁸ Læderlapper.

⁵¹ Orig.: schmerig, o: schmierig, fedtet.

⁵⁶ Revnet, forrevet.

⁵⁸ I Tidens Løb.

⁵⁹ Orig.: in beiden Stilen, o: bunden og ubunden Stil, Prosa og Ligat, s. Vers 61.

⁶⁰ herummer filem, slaa om sig.

- Men see jeg icke veed hvort hen jeg mig skal vende
 Jeg neplig skiule kand min' Arme nogne Lænde,
 Marsag hvorfor jeg her i saadan' Lumper staaer
 Er, at min Stjl oc Dict ey offver Skrifften gaar,
 75 Jeg kand ey pladdre stoert, ey Snorcke eller Braale
 Oc andre hpperlig med Stjlen høh affmale.
 Det actis nu ey stoert oc er ey angelegen
 Om nogen rettelig Studéret har til Degen,
 Naar hand kon stoere Ord kand bruge oc Parlère
 80 Da kand hand oc saa snart opkomme til stoer Vre,
 Hvo nu den stoere Kniff kand bruge Mesterlig
 Professor bliffver hand oc Rector hpperlig:
 Min Ulfesader mig et Ordsprog monne lære
 At stoere Ord ey kand opfulde Sæcker fleere,
 85 Men sligt omstunder nu slæt intet giælder her
 Sa det gaar Siælden an, eller oc aldrig fleer,
 Thi ald Opsnideri' oc slig rodomontade

[67]

⁷² Stakkels nøgne Lænder.

⁷⁴ Orig.: ic̄ kan nicht bringen grote gruppen, ɔ: store Klumper, jeg kan ikke slaa store Plader. Ovs.: gaa offver Skrifften, se IV, 508.

⁷⁵ Orig.: sknorden, snorke, snøfte af Hovmod, ogsaa: prale.

⁷⁶ Smigre andre; Orig. har det modsatte: gennemhegle andre.

⁷⁸ Orig.: thø degen, rettelig, dygtig, synes af Ovs. forvexlet med •til Degn•, vel i den gamle Betydning af Discipel i en lærd Skole.

⁸¹ •Skære med den store Kniv•, ɔ: slaa stort paa, prale.

⁸⁴ Store Ord fylde ikke i Sækken.

⁸⁶ Orig.: det slaar ikke til eller dog kun sjælden.

⁸⁷ Orig.: Opsniderie, Optrækkeri; Rodomontade, Stortalenhed, Navnet er laant fra en Figur hos Ariosto.

De fylder nu med hast i Lumme, Bung oc Lade,
 Hvo simpel kryber nu ved Jorden, see hand icke
 Aff nogen noget faaer at æde eller bricke: 90
 Jeg veed hand rettelig ey meget prospererer
 Oc bliffver icke act hos Folket oc stoere Herrer,
 Om hannem skal mand oc vel vrange domme fælde
 See denne hand Kon er en simpel slæt Gefelle,
 Sit Kram hand icke veed til Markket ret at føre 95
 Ey om Politist Praect veed sin discours at røre,
 Draff hans gamle Rap mand lætlig slutte kand
 At hand til visse er en slæt her Urian,
 Den Praecker kand vel boe udi en gammel Hytte
 Hvor i en Hiurde arm skuld' stamme sig at flytte, 100
 See her min lige mand! Saaledis gaaer det til
 Oc Sathan bruger nu blandt Folket saadant Spil,
 For di jeg icke vil her brasse høyt oc Praale

⁸⁸ Lade, gl. for Kiste, Skrin.

⁸⁹ Hvo der holder sig til Jorden . . .

⁹⁶ Orig.: van Politisthen bingen. •Politisk• kaldte man den moderne, praktiske Livsklogskab og Interesse for det offentlige Liv, som den Gang just begyndte at røre sig og vel ogsaa optraadte med en vis selvbevidst Fordringsfuldhed i Modsætning til den gamle, enfoldig religiøse Livsanskuelse.

⁹⁷ Orig.: Et̄h̄ sinem olstfrentst̄schen Wams, gammeldags Dragt

⁹⁸ Hr. Urian, oprindeligt et Djævelnavn i Middelalderen; men efterhaanden som Djævelen i Digtingen gik over til at spille en komisk Rolle som •den dumme Djævel•, blev Navnet typisk for et latterligt, enfoldigt Mennske.

¹⁰⁰ Hyrde. — Ovs. afkorter her Originalens Udtryk, saa at Verse-tallene ikke mere stemme.

¹⁰¹ Tiggerpoeten tiltaler L.: •min Ligemand!• o: Fælle, Kammerat.

- Da kand jeg næppelig et Skillings Brød betale,
 105 Jeg maa oc mangen Gang vel thndt oc lidet bide
 Oc alle Klæberne aff Kroppen slæt bortslide,
 Men de Poëter som blant os er' nu fornommen,
 Oc sigis at de fra Parnass er nylig kommen,
 Oc hæffver Helicon med alle slæt opslugt
 110 Ders Vers anlegge de med største Gaffn oc Fruct,
 Tjt bliffver dem derfor oppaa en Tjd forærdt
 Slig drabelige Skænd vel hundred' Daler værdt,
 Det gefapene Sap aff Hipocrene
 Det kand de sætte ret paa Beene.
 115 Vi arme Stympre som eh meget monne due
 Naar vi et Carmen gjør ret efter vor formue,
 Sa ret saa Mesterlig som vi det hæffve lærdt:
 Dog bliffver sjælden os en ringe Ting forærdt:
 Mand meener at det skal god recompense være
 120 Naar de der aff med hast fir' Linier læser here.
 Oc kunde Arbejd sliq os vel betalet bliffve
 Naar de til Tryckerløn en Gjlden monne giffve.
 Jeg hæffver hijd indtil oc hast den samme Lycke
 Jeg hår Studêrt, men sliq mig Gaffner eh et stycke:
 125 Seer dette Carmen hår jeg nylig sammen skreffven
 En Daler Tryckerløn der for betaldt er bleffven,

[68]

¹⁰⁵ Jeg har kun lidet at bide.

¹⁰⁷ De moderne Renaissancepoeter, om hvem man nu tror, at de ere komne lige ned fra Parnas og have slugt Helikon.

¹¹⁸⁻¹⁴ Sap, Saft; Hippokrenes Saft o: Digtekunsten, men Udtrykket er noget uklart og vel derfor ikke oversat, men gjen-givet i en Blanding af Dansk og plattyske Knittelvers.

¹²¹ Og at vort Arbejde er vel betalt, naar . . .

Vil i det læse ret oc flittig det betracte:

Da skal i sige selff om i vil Sandhed acte,

At ret Apollo selff sampt alle Musæ ni

Hår det ubspunden braff aff deris Hiærne fri. 130

Oc at det rettelig aff Cyrrha kommen er,

Før jeg det konstelig i Pennen bracte her,

Jeg er forsickret paa i bedre domme giffver

Her om, end nogen aff de fuule Dagedriffver,

Oc aff de stallede forbrudne Esels Seller, 135

Ah sætter eder ned, mens jeg jær lidt fortæller:

Det er nu ungefer en Maanet eller saa

Jeg til en præctig Stad min Ræhse satte da,

Paa min Apostels Hæst jeg factelig monn' ride

Forbi den samme Stad berømmet er saa vjde, 140

Da vaar min Meening saa, jeg vilde nogle Herrer

Mit Carmen som i seer, i Haabet Offerère,

[69] Oc et Viaticum aff dennem da erlange

Oc Pæng' til min ophold der med aff nogle fange.

Blandt dennem nogle vaar' som holt sig hyperlig 145

Oc strax en erlig Skænd derfor medbeelte mig,

Hvor med jeg staffe kund' min tørre Lever vædste

Oc svage Hierte mit end libet der med lædste.

Men nogle vaar' iblandt som intet gifve vilde

Men skælbet end der til mig Huden fuld saa ilde, 150

Blandt andre jeg oc der udi et Huus indgaar

¹³¹ Cirrha, den gamle Havnestad til Delphi(?)

¹³⁵ Orig.: van den falen, verbrübeden Eselsgefellen, de flove, dumstolte Æsler, som have ringeagtet hans Digt.

¹³⁹ Rejse med Apostlenes Heste, 3: gaa tilfods.

¹⁴³ Rejssepenge.

- Det allerpræctigste som i den Gade staar.
 Jeg tenckte ved mig selff her boer en Excellentz
 Eller en høylærd Mand i denne Residentz,
 155 Vdi det ringeste, da boer her en Decanus:
 Jeg mig bereede strax med zierlig baselmanus,
 For trende Piger som imod mig monne gaa
 De loe aff Hiertet høyt det første de mig saae.
 Jeg sagde: Somfru god vil i mig gunstig høre
 160 De mig til Audientz her hos Patronen føre!
 Den ene svared' mig: Min Ven i drømmer ret
 Her boer ingen Patron saa kaldet, veed i det;
 Den Herre som her boer en Foget hafver været
 I nogle Aar, men nu har hand sig vel forbedret.
 165 En Kjøbmand er hand nu, oc handler fast med Koren,
 (Jeg tenckte ved mig selff; De ere spotfke Horen)
 Den ene sagde dog: Er eders ærend' stoer
 Min Herre jeg da vil forkynde eders Ord;
 Jeg stod saa længe der oc fact ved Dørren luuret,
 170 Omfjer kom en Pig' fremgangen under stuuret,
 Mig saae hun ilde an, oc sagde: Boris Får [70]
 Behøffver intet nu aff eders Kram oc Var',
 Naar hand henrehsfer snart til Marckedet, hand da
 Med eder handle vil oc noget kjøbe saa:
 175 Den Herre sampt hans Følc de meente vist med alffver

¹⁵⁶ Baisemains, Haandkys, er hos os blevet til (Complimenter og Baslemaner.

¹⁶⁵⁻⁶⁶ De plattyske Former Koren og Horen for Korn og Horer ere bevarede for Rimets Skyld.

¹⁷⁰ Orig.: den ene Pige.

¹⁷⁵ Orig.: de weren so albern, vare saa dumme (højtysk: albern) at mene. Ovs. synes at, have forstaaet: mente for Alvor; sml. H. Vejgeres Reineke Fos 1555, p. 45 verso: Det er mit alffuer.

At jeg en Kræmer vaar eller oc en Quacksalver,
 Og haffde der til kiøbs det søde Ormekrud
 Som udaff Børnens Bug kand driffve Ormen ud.
 Eller jeg kunde snart de Orme slæt fordriffve
 Som ubi Hawerne paa Træer monne krybe: 180
 Den anden sagde strax: Nej Pige det er Skarn
 Du est eh fulde vjs min gode lille Marn,
 Du seer med Kniffstee til oc haffver eh Forstand,
 Jeg meener at hand er ret viselig den Mand,
 Som voris unge Sojn her pleier at udstiere, 185
 Oc gjør det at vor Tiur kand strax en Dye være.
 Jeg tænkte ved mig selff: I suule Skændeteffver
 GvD lade det snart stee at Bøblen jær bedrøffver,
 Om jeg med eder vaar alleene paa en Ort,
 Jeg vilde eder snart de Orme driffve bort, 190
 Oc eders Rædstab slæm saa Mesterlig ubtage
 At i et gandske Aar der offver stulde klage.
 Sligt maa sig nu bestaa; Jeg bragte det saa vjt
 At jeg til Herren selff bleff dog inbladen frjt,
 Vdi en Stuffe skøn beprydet offver all 195

¹⁷⁷ Kruet vör den Wörmen, •Kinderpulver• (?)

¹⁸¹ Det er altsaa de to Piger fra V. 157, der ere komne ud igjen.
 •Det er Skarn• ∴: det duer ikke, det er noget Snak.

¹⁸² Marn er det danske Navn Maren.

¹⁸⁸ I Vidensk. Selsk. Ordbog findes Udtrykket •snakke for sin
 Knivskede•, ∴: snakke hen i Taaget. Saaledes vel ogsaa her:
 Du ser fejl.

¹⁸⁵ Bøde Grise.

¹⁸⁸ Med Riset, ved Kagstrygning.

¹⁹⁸ Det maa nu være, hvad det er.

¹⁹⁵ Stuffue, Stue.

- Saa præctig oc saa næt som i en Konglig Sal.
 Jeg gjorde Reverentz oc monne mig u-mage
 Men hand sad lige stiff ret som en Hummelstage.
 Hvo er i; Sagde hand, hvad er i for en Mand? [71]
 200 Vil i haffv' Rug oc Ving det hår jeg nock paa Stand,
 Det kand i faae hos mig som got er dog der til
 I Pænge haffve maa: Thi jeg eh Vorge vil.
 Jeg svared' ham derpaa: Høhgunstig præctig Herre
 Jeg statter mig nu selff lykkelig aff sliq Vre,
 205 At jeg indkommen er paa denne Ort oc Sted
 Hvor jeg den Herre selff et Ord kand deele med.
 Den lærde Her Patron hand retlig kaldis maa
 I Verden vjt oc breet er hand berømmet saa:
 Jeg ham Erhbødigen et Carmen offererer
 210 Oc mig hans høye Gunst der med recommenderer,
 Hans Raffn jeg hpperlig blandt alle vil udbreede
 I min Memoria skal det steds være reede.
 Den Herre stille sad oc faae mig længe an,
 Omfier sagde hand: Hører mig gode Mand,
 215 Jeg veed eh hvad jeg skal saa strax aff eber giøre,
 I snacker underlig oc sælbfomt maa jeg høre,
 Maa stee i vislig er en Mester Værd oc sijn
 Som Vngdom høffstelig oplærer i Latin.
 Eller i maa oc vel en Bakelares være
 220 Som paa Academi Studenter monne lære,

²⁰¹ Som godt er, dog dertil maa I have Penge.

²⁰⁶ Vexle Ord med.

²¹² Orig : og hænge det op i Mindets Tempel.

²¹⁵ Mene om Eder.

²¹⁹ Baccalaureus, den laveste philosophiske Grad.

- Derfore siger frem, at jeg forfickret bliffver
 Hvad Titel eder bør, som andre eder giffver.
 Jeg sagde: Herre min, høygunstige Patron,
 Det Carmen vjser strax ald min Profession.
 Jeg hår i mange Aar en god Poëte været 225
 Vdi Poeteri' oplærdt oc vel Verseret
- [72] Vaar Huden mig saa god som jeg vel stidlig er,
 Da gid det mig eh saa som det mig gaar difvær'.
 See Mars hår Phœbum selff oc all' Pimpleides
 Med macten undertryct, oc slaget ned som Græc, 230
 Pandora vreb oc grum hår mig oc hastig funden
 Saa hendis Krucke stoer paa mig er slet ubrunden.
 Hvor aff jeg yndelig er nu en Irus vorden
 Oc haffver slæt indtraad i Mendicanter Orden.
 Da sagde Manden strax: Slig Snad er mig forborget, 235
 For meget buntet oc der til for høh oc kroget,
 Dog mercker jeg der aff oc kand det vel fornemme
 At i er en Poët eh actet blandt de flemme,
 Dog u-anseet jeg eh tilfulde selff forstaar
 Hvad dette Ord Poët for Meening i sig hår. 240
 Dog hafver jeg oc vel tilforn fornummen slikt
 At det er saadan Föld som striffver Vers oc Dict,

²²⁹ ff. Pimpleides, Musernes Tilnavn efter en til dem helliget Kilde i Macedonien. — Krigen har ødelagt Poesten og de skjøne Kunster, og alle de i Pandoras Æske indesluttede Ulykker ere komne over Digteren.

²³³ Irus, Tiggeren paa Ithaka i Odysseen. Vilhelm Helt skrev senere en dansk Satire under denne Titel.

²³⁴ Tiggermunke. ☉: jeg er bleven en Betler.

²³⁸ Ikke af de daarligste.

²⁴⁰ Punktum fejl for Komma.

- Til Bryllup, Varsel, meer, naar nogen her bort Dør
 Oc hvor de ellers sligt erfarer, hør oc spør:
 245 Er i aff dette Slags da er det alt omsonst
 At i frembiuder her slig eders Mesterkonst,
 I kand oc selfver see, min gode fromme Herre,
 At her eh Bryllup er, eh Varsel oc sligt meere:
 Jeg høyt forundrer mig at i er saadan Giæd
 250 Som stedsse vil omgaaes med saabant Skarn oc Dræck.
 Thi dette Haandværck er nu gandske slæt gemeen
 Oc saa at striffve Vers det vil nu hver oc en,
 Sa unge Bengeler som næppelig kand læse
 Poeter kaldis vil, oc slige Vers udblæse.
 255 Et Bryllup næpelig skeer at jo den trebi' Ræt

[73]

²⁴⁸ Og endvidere, naar nogen dør.

²⁵⁵ ff. Spotten over Lejlighedspoeterne optager P. Syv i Betænkninger 134:

Et bryllup næpelig skeer, at jo bend trebi' ræt
 Bekrøbed (krydre) er med Vers, som er paa bordet sæt;
 Bryllupsdigtet blev oplæst (den Gang ikke afsunget), naar den
 tredje Ret kom paa Bordet, ligesom nu Talen skal holdes ved
 Stegen.

Der ved bend klare viin indglide kand disffagter (des lettere),
 Saa kand en hver med lyst og sigge frist Blant agter.
 Blandt achter! plattysk: Drik ud!

Naar og til graben hen bortspores skal et liig,
 Om det er mand og (eller) kvind, har de kun været rjig',
 Strags maae der endelig udbelis carmina,
 Som almiff' belis uub til dem ved dørræn staae.

Uddeling af trykte Digte (ikke Sange) ved højtidelige Lejligheder hørte sig til, ligesom Uddeling af Almisse blandt de ved Døren samlede Tiggere.

Bekryddet er med Vers som er paa Bordet sæt,
 Der ved den klare Vjn indglide kand dissacter
 Saa kand en hver med Lyft oc sige frist: Blandt acter.
 Naar oc til Graffven hen bortføris skal et Ligg
 Om det er Mand oc Qvind, hær de kon været Riig' 260
 Strax maa der endelig uddeelis Carmina
 Som Almiss' deelis ud til dem ved Dørren staa.
 De hos Si bona maa et Carmen endlig være
 Det ene siungis ud, det andet læs mand bere,
 I sørgligt fort Papiir er det saa vel indbunden, 265
 Det driifver Sorgen bort, oc glæden bliffver funden,
 De Siælen lige op til Himlen bliffver ført
 Traag nogen den en Haar paa Behen haffver rørt.
 Disligest' naar mand ny' Magistros giøre skal,
 Da byttis Carmina i stoere Sæcker tal, 270
 Paa Tybst, paa Danst, Latin maa det udpuget være
 De herligt Carminært, oc Rijmet dem til Vre,
 Det giffver blant en hver sliig herlig resonantz,
 Saa som en brummend' Fiært ubi en Kalffvedang.

Og hos Si bona maa et carmen endlig være,
 •Si bona• er Begyndelsen af Responsoriet paa 9de Søndag
 efter Trinitatis, hvilket ogsaa benyttedes som Ligpsalme, altsaa:
 ved Ligfærd.

Det eene siunges uub, det andet læs mand bere,

I sørgligt soort papiir er det saa vel indbunden,

Det driver sorgen bort, og glæden bliver funden.

268 Orig.: Trods nogen Djævel rører (skader) den et Haar. Sørge-
 digtet skaffer Sjælen lykkelig Rejse til Himlen.

272 •Carminært• af carmen: digtet. Ved Magisterpromotioner maa
 der Digte til i alle Sprog.

274 Orig.: Kalverbang, kaad Dans, ligesom Kalvespring.

- 275 Om Rjimen' springer end eller oc halter ved?
 Saa faar dog Tryckren lijt at flycke Trysten ned.
 Sa det som meere er; Seg hár mig ladet sige
 At Piger ogsaa kand Poetiff Bindeg ligge:
 De Carmina paa Tydst saaa herlig veed at giøre
- 280 At det er megen Lyft at læse dem oc høre,
 Der med de Broder sin monn' hnfte megen Lycke
 Naar hand en Rone faaer Hiem til sit Huusis Smycke,
 Veed saaa hans Bryllups Dag saaa herlig at bepryde, [74]
 Dog det langt bedre vaar de sabb' ved Rod oc Gryde,
- 285 Eller oc slyed' lit oppa en Halsklub lang,
 Eller oc lystelig ved Buggen sabb' oc sang.
 Oc om endstønt jeg selff ber om eh dømme kand,
 Dog haffver jeg det hørdt aff en forstandig Mand,
 At det er Lapperi' oc tiener eh til meer'
- 290 End mand den under Port der med kand stryge her.
 End findis andre fleer', ret nogle Dagethffve
 Som løbe her omkring, oc Præcker Brevffve striffve
 De kalder dennem oc et Carmen; som i figer,
 Seg veed eh hvad det er, de Lærde sligt ubligger,
- 295 De løber indtil Fald, oc icke stammer sig

²⁷⁵ Om end Rimene springe eller halte, o: ere nok saa ringe. — Spørgsmaalstegnet fejl for Komma.

²⁷⁸ Lægge poetiske Vindæg. — Digterinder vare den Gang ikke saa almindelige i Danmark som i Tyskland (Lappenb. 238). Først Reenberg i Forsamling paa Parnas og Holberg i Zille Hansdotters Forsvarsskrift omtaler dem, og Thuras og Schönaus Fortegnelser over lærde danske Fruentimmer høre ogsaa det næste Aarhundrede til. Dorothea Engelbrechtsdatter, † 1716, var vor første bekendtere Poetinde.

²⁹⁰ Lejlighedsdigtene due kun til at tørre Bagen med.

²⁹² Tiggerbreve.

De brudt Undübist Dübst' fremsør de stammelig;
 Dernæst fremdrage de et Styd aff et Skartæde
 Derfor mand dennem skal en stoer Foræring ræde,
 Saa snart de Følken hår en Vorenæs' paa sat,
 De dennem slemt fixært, oc hæfver Pængen' fat, 300
 See strax begyndte de den tørre Strub at salve
 De drikker lystig om med heele oc med halffve,
 Der maa oc være hos en Tabaxpibe strax
 Der med de Offer gjør ders stoere Affgub Bax.
 Naar Pængen er fortærbt, oc Pungen læddig er, 305
 Maa Kappen springe med oc gaa i løbet her.
 Dernæst oc deris Hat maa de til Pant der lade,
 De gaar saa med en Kiep langs hen paa hver en Gade,
 Saa kommer Her Poët med Carmen sit igien
 De bruger Munden sin med Svjg hos hver oc en. 310

²⁹⁶ Orig.: Undübisch Dübst', «gebrokkent», daarligt Tysk.

²⁹⁷ Chartacea, Papirslap, gammel, daarlig Bog. — P. Syv l. c.:

End mangan løber om, fremdrager et skartæde
 Med Vers, derfor mand skal en stoer foræring ræde.
 Saa snart de folken har en vogsenæs' paafat
 Dg dennem slemt figeert og have pængen' fat,
 See strax begyndte de den tørre strub' at salve,
 Dg drikke lystigt om med hele og med halve (nl. Snapse).

³⁰⁴ Bax, spøgende dannet af Tobak, maaske med Hentydning til Bacchus.

³⁰⁵ P. Syv l. c.:

Naar pængen er fortærbt, og pungen læddig er,
 Maa kappen springe med og gaa i løbet her
 Derneft og deris hat maae de til pant der lade,
 De gaae saa med en kiep langs hen paa hver en gade.
 Saa kommer Her Poët med carmen sit igien
 Dg bruger munden sin med sviig hos hver og een.

- Hand siger: Gunstig Herr' aff Krigen er jeg plaget [75]
 De fra mit Fædermland aff Fienden slæt forjaget,
 Saa jeg elendelig blandt Røffver' falben er,
 Som alb min Ejedom fra mig hâr tagen der.
 315 De Sandhed selff bestaar dog med løgnactig' Munde
 Om de som hører slikt det ellers acte kunde:
 Thi deris Fædermland, det vaar den Hule Krug
 Hvor Værtten Fienden vaar som deris Kæppe tog,
 De deris Venner der oc maatte slæt forlade
 320 Som i Øltønden boer oc i de stoer' Vinsfade;
 De siger: Hielper mig at jeg kand djd henfare
 Som jeg hâr været før, djd længis mig saa saare:
 Hvor hårt mand vrider sig, hvor tijt mand sig oc vender,
 De vjger dog ey før de noget faaer i Hænder:
 325 Parfotz saa maa det sfee mand maa dem Pænge faae
 Før de med villi' god aff Huuset ville gaae.

Hand siger: Gunstig herr', af krigen er jeg plaget,
 Og fra mit fædermland af fienden slet forjaget,
 Saa jeg elendelig blant røver falben er,
 Som alb min ejendom fra mig hâr taget der.
 De sandhed selv bestaae (vidne), dog med løgnactig munde,
 Om de, som høre slikt, det ellers agte kunde.
 Der er dog noget sandt i, hvad de sige, naar man kun for-
 staar det rigtig og skiller det ud fra Løgnen.
 Thi deris Fædermland, det var den hule krug (Krohulen?).
 Hvor værtten fienden var, som deris kæppe tog.
 De deris venner der og maatte slet forlade,
 Som i øltønden boer og i de stoer' vinsfade,
 De sige: hielper mig, at jeg kand did henfare,
 Som jeg hâr været før, did længes mig saa saare.
 325 Par force.

- 345 Det duer icke stoert, men meere er at laste
 At mand en Bærle god for skiden Svijn vil faste;
 Beholder ebers Marck, jeg vil den ey begiere,
 I Kumpen stikker den, saa frøser den ey meere;
 Her med jeg skubed' mig ad Dørren hastelig,
 350 Den ene Pige strax høyt raabte effter mig:
 Hør, hør i Mand, hør i ey Elskows Biser med
 Eller slikt andet meer Historisk' Lystighed
 Sampt Desmer Knappe oc den stercke Rottetrud?
 Jeg sagde strax: Du Hoer en Dræck oppaa din Snud'.
 355 Seer mig! Saa spottelig Poëter nu foractis
 Apollo med sin Skar' ey meere nu betractis:
 At jeg ey længer her skal libe saadan Spee
 Vil jeg ombende strax mit Fæderland at see,
 Hvor jeg Skolmesters Plaz kand fange i en Egn
 360 Dc i en Bondeby kand bliffve Sebedegn.
 Med disse samme Ord den Mand sin Affsteed tog,
 Dc paa Apostels Bogn fra mig sin Vey hendrog.
 Mit Sind mig underlig i mange Tæncker førde,
 De Ord hand haffde sagt, mit Hierte saare rørde:
 365 Enddog hans Ord oc Snæck vaar ey altsammen sandt,
 Dog vaar der noget sandt alligevel iblandt.

³⁴⁵ Det nytter ikke stort, men er snarere at laste, at man . . .

³⁵² Orig.: eller andre morsomme Ting. Bissekræmmerne førte Viser og Historier om med sig.

³⁵³ Knapper, 2: smaa Æg med Desmer eller Moskus, hvilke Damerne benyttede som nu Eau-de-Colognesflasker.

³⁵⁴ Gid du maa saa Snavs i Ansigtet!

³⁶⁰ Han vil vende hjem til sit Fædreland og blive Degn. Sædedegne med fast Bolig, modsat de fra Latinskolerne udsendte Løbedegne.

- [77] Det gaar nu offver alt, oc er nu slæt gemeen,
 Thi jeg aff Siugdom sliq här hafft den samme meen:
 De Vers som jeg tilforn här skreffven med stoer Flijd
 Mig albrig kommen er til nogen stoer profit, 370
 Ja gandske liden Er' er mig for dennem skeet,
 For di de skreffven vaar saa gandske slæt oc ret;
 Men haffde jeg der med diet Tordnet oc høyt Praalet,
 Da haffde got Fold mig for dennem vel betalet;
 Det er min egen skuld: Mit Thyg jeg gjorde slæt 375
 Som Commentarijs behøffved' albrig ret.
 Jeg kunde vel som fleer med Stjlen høyt Tornère,
 At ingen den forstod, foruden jeg, eh fleere:
 Om jeg skuld' skriffve saa som Hjne stoer' Poeter,
 Der Stjlen underlig i Meening sammen slætter: 380
 De skulde sige saa: Den Qvinde har afflagt
 Sit Liffvis Biurde tung, hvor med hun hart vaar plag't,
 De med et dhre Pant sin Ectesæng forsæiglet.
 Hvo vilde sige mig hvor dette vaar udhæglet?
 Hand meener at den Qvind' et Barn här fanget her 385
 Som ubi Ectestand en Guds Belsignels' er:

³⁷⁵ Jeg gjorde mine Vers simpelt og ligefrem, saa de ikke behøvede Fortolkning.

³⁷⁷ ff. P. Syv, Betænkn. 124:

Jeg kunde vel, som fleer, med stilen højt tornere (tourner, dreje min Stil kunstigt),

At ingen dend forstod, foruden jeg, ej flere,

Om jeg skuld' skrive saa som hine stoer Poeter,

Der stilen underlig i mening sammenslætter.

³⁸⁴ Orig.: Wol würde ergründten bißes Kabels Verstand? hvo kunde udgrunde Meningen af denne Gaade? „Udhægle“, skille Blaarene med Heglen, skjelne, finde ud af.

- Men hvo som eh saa snart den dybe Snack kund' raade,
 Hand torb' forklare det i saadan onde Maade:
 At Qvinden Klæberne haffb' taget aff sin Sæng
 390 De dennem baaret hen oc sat dem ud for Pæng'.
 End anden meente vel at hand sligt bedre viste,
 De sagde Qvinden slem i Sængen meer' end Piste.
 Paa det at den Poët det konstig kund' forklare
 Hvorlevis at hans Ven paa Spen monne fare;
 395 Sin' Vinger sløpende med disse Ord udbreder: [78]
 Oppaa en Hæst aff Træ det vaade blaa hand træder,
 Neptuni stercke Ryg hand sønderkløffver der
 Med saadan Ting som her i Skoffven voxen er.
 En halfflærd Mand som jeg hand saadant vild' udgrandste
 400 De denne dybe Text i Sindet føre gandste:
 Hand spintisêerde læng før hand det kund' udgrunde,
 Dmsier sagde hand: Poëten mangelunde
 Sin Ven beklager hårt, at hand saa flemmelig
 Paa Træhæst ride maa, oc der saa hndkelig
 405 Sin fattig vaade Rev slet ride bruun oc blaa,
 At den aff Smerte stor i sthcker snart maa gaa:
 De at hans Ven Neptun' formedelst Bræd oc Falb,
 Paa Ryggen hndkelig med Rijs Ragstrygis stal.
 Slig høhopliuste Snack, hâr nu paa Banen rommen

³⁹¹ End anden, for: en anden (?)

³⁹⁵ Orig.: han udbreder sine højtfløvende Vinger med disse Ord, udtrykker sig i disse højtravende Ord.

³⁹⁸ Orig.: mit einem Walbgewächs.

⁴⁰¹ pensitare, gruble.

⁴⁰⁹ P. Syv l. c.:

Dend høhoplyuste snak har nu paa banen rommen, (rom = Rum, Sted?),

- Hvor aff Poëter ny' hâr evig Roes bekommen. 410
 Det er nu latterligt at striffve noget slæt
 Som Lærde oc B-lærb kand vel forstaa oc læt
 Mand maa nu Pennen højt i Lufften lade lyde
 Oc med Poëtist Stijl igiennem Skyen' bryde:
 See sligt er nu Maneer: Det gamle vil jeg ære 415
 Oc ved min Sempel Vijs her effter stadig være.
 Jeg veed vel mange er' sliq høye Vates Gubder
 Selffroses, som med Spot de andre slæt udspruder,
 De bag oppaa min Ryg en kraaget Næse drager:
 Blant hvilske jeg oc er en Bgle iblant Krager. 420
 Men hvad kand deris Spot mig gaffne eller skade,
 Jeg er dog lige god hvor meget de mig hade.
 [79] Parnassist' Vates tu for kort Tjd til mig komme
 Som Aristachij i rjme Konst kund brumme:
 De kunde sig oc selff berømme aff det Thy, 425
 Rjim-Stinctet aff der's Hals saa sterck som Hvide-Lyg.

Hvor af Poeter ny har evig roos bekommen.

Det er nu latterligt, at skrive noget slet,

Som lærde og ulærb kand vel forstaa og let.

Mand maa nu pennens højt i luften lade lyde,

Og med Poetist stiel igiennem skyen bryde.

See sligt er nu maneer: det flette vil jeg ære,

Og ved min simpel viis her efter stadig være.

Nu er det moderne at skrive højtravende og dunkelt, men jeg vil fremdeles holde mig paa det jævne.

⁴¹⁷ Der er nu mange slige guddommelige Poeter, der rose sig selv og spotte andre, gjøre lang Næse ad dem bag deres Ryg.

⁴²³ •tu•, = to, fejlagtig skrevet med latinske Bogstaver.

⁴²⁴ Meningen er at sammenligne dem med den berømte alexandriiske Kritiker Aristarch.

⁴²⁶ Bindestregen udgaar: Rim stinkede dem af Halsen.

- Ja før end Ratten graa et par Eg kunde ligge,
 Da kund' de dicte smuct oc uden ad fremfige
 Ni hundred' skønne Vers ni oc halffemtindstyffve;
 430 Som aff Minervæ Hiærn' oc Pœbi lunge flyffve,
 Oc paa Musarum Skiøb vaar konstelig udpridet
 Saa herlig oc subtiil som Ratte dem haffd' slictet.
 Den ene sagd' til mig: Vbi et Compani'
 Har jeg vel meget seet aff jærs Poëterj
 435 Som i for nogen Tjib i Thybst-Rijm haffde bract,
 Enddog de hos mig er aldeelis u-foract,
 Dog roes jeg dem oc eh, som de dem roeset hâr
 Der eh Poëteri' oc hendis Zijr forstaar.
 I hâr endnu eh lærdt udaff de ny Poëter
 440 Hvor mand Poëterj i rette Formen geter,
 De rette Mestre er; De holde visse Maade
 At hvert et distichon saalebis staar i Rade,
 Saa at ubi et Vers eh kommer Staffvels' fleer,
 End i det andet er, saa er det nu Maner,
 445 Men eders Rijm oc Vers de springer op und dal,

⁴²⁷ Hurtigere end den graa Kat kan kaste to Killinger(?).

⁴³¹ Orig.: uti gehidit, ausgeheckt, udklækket. Efter Glossaret i Braunes Udg. af Skjæmte digtene er hidten dog egentlig: prikke (med Næbet).

⁴³⁰ Skjøndt jeg ingenlunde foragter dem, kan jeg dog heller ikke rose dem.

⁴⁴⁰ Giessen, støbe.

⁴⁴¹ Overholde et regelmæssigt Metrum med lige mange Stavelser i hvert Vers.

⁴⁴⁵ ff. Orig.: up und dael, op og ned. Himp hamp, om Halten eller Hinken. P. Syvs Betænkn. 124—25:

See eders riim og vers de springer op und dal,
 Himp, hamp, det een' er bredt, og andedt det er smal;
 Det een' er flevt og frumt, det andet lige bliver,
 Som naar mand af en ky en svinehjord udbriver,

- Himp, hamp, det en' er bræt, oc andet det er smal,
 Det en' er skiæff oc krum, det andet lige bliffver
 Som naar mand aff en By en Svjnehjorb uddriffver,
 Hvor hos den feebe Soe, sex magre Grise løbe
 Saa er oc eders Vers; Hvo skulde dennem kibe? 450
- [80] Som Sancti Niclaus Kierck det ene stort monn' være
 Det andet er saa lidt, som Baggerboden here,
 (Hvor mand Compendia aff Brød nu kibe fand
 Hvor offver klager sig vel hart den fattig Mand)
 Det hår flæt ingen Skid: Vil i jær Exercère 455
 Da fand i vel endnu den rette Mode lære,
 Oc endelig der ved bekomme saadant Raffn,
 At i med os i Tal fand regnis med stoer Gaffn.
 Jeg svared' hannem strax: Høplærde Her Poët
 Berømt i alle Land; Jeg vild' det vaar ey fteet, 460
 At i den ædle Tjeb saa ilde maatte spilbe
 Oc mine stalleb' Vers i Haanden tage vilbe,
 Jeg hår endnu ey lærbt at skrifv' med saadan Zijr
 Som i, den Phæbus selff forceret hår sin Eyr.
 Jeg maa bekiende det, min' Rjm monn' slætte være 465
 Ret som den lobne Hu' min Dbemøer monn' bære,

Hvor hos den feebe Soe sex magre grise løbe,
 Saa er' og eders Vers; hvo skulde dennem kibe?

⁴⁵¹ Nicolai Kirke var den Gang en af de største i Kjøbenhavn.

⁴⁵⁸ Compendium, kort Sammendrag af et større Værk. Sammenligningen med Bagerboden er en lapsus; Meningen er: det andet er saa lille, som de Brød, der nu sælges i Bagerboderne. Der klagedes altsaa ogsaa den Gang over Bagernes daarlige Vægt.

⁴⁵⁸ Orig.: Kan regnes i gode Poeters Tal.

⁴⁶² Orig.: fæle, skaldede, usle.

- De er' eh lige lang' oc eh aff en statur,
 Det volber jeg eh veed ders' egentlig mensur.
 Jeg hâr endnu eh læst i nogen Lovbog here
 470 Hvor langt hver Tidsste Rjm med rette bør at være.
 Jurister hâr der om forgiæt en Lov at sette
 Med hvilden Alne de skal maalis uden trætte,
 Der om er eh endnu udgangen et decret,
 Hvor smal' de være skal, hvor thd' oc breebe ret,
 475 Hvor mange Fødder lang' de burde ret at være,
 Eh Kongelig Mandat der om er læst, min Herre,
 Hvo er dog samme Herr' ved hvis Authoritet,
 Commendemant, Befal oc hvad mand kalder det,
 Vi bundne være skal til visse Staffvelser
 480 Som i en Vænd' aff Værn en ond Hund bunden er?
 Den sande Rjme Konst er icke Trykt endnu:
 Dog sagde mig en Ven, det kommer jeg ihu,

[81]

⁴⁶⁸ Deres rette Maal. Han kjender ikke noget til de nye metriske Regler og Versemaal.

⁴⁶⁹ L. spotter Tidens Travlhed med vidtløftige metriske Lærebøger, en Følge af Overgangen fra Natur- til Kunstdigtning: en af hans Venner har i Trykkeriet set Halvdelen af eller den hele 27de Del af 12te Tome af et Uddrag af den tyske Prosodi. — Bevægelsen begyndte 1624 med Opitz's lille •Buch der deutschen Poeterey•, hvortil E. Hanmann 1645 gav •Anmerkungen•. Saa kom Zesens Hochdeutscher Helikon 1640, Schottels Teutsche Vers- und Reim-Kunst 1645, o. m. fl.; hos os Hans Ravns Epitome Rhytmologiæ Danicæ 1649 og Søren Gullænders Synopsis Prosodiæ Danicæ 1650. Holberg er af samme Mening som L. haade om tilladelige Friheder i Versificationen og om Prosodiernes Værd, s. Just Justesens Betænkning over Peder Paars, v. Boye XV. I Tyskland opponerer L.'s samtidige, Balth. Schupp, † 1661, i lignende Udtryk mod den nye Metrik. I hans Morgen-

At hand paa Tryckeri' saae halffve saa oc heel
 Aff tolfte Tomo der den siu oc tiffvend' Deel,
 Vdaff Epitome om Tybske Prosodi: 485
 Det bliffv'r en drablig Bog; Ja troer mig idon fri
 Naar den slæt ferdig er, da saer mand nock at gnaffve
 Før mand det samme kand fordybe i sin Maffve;
 Det haffver altid vær't er oc i Brug endnu
 Et stoert Vers længer er end lidet, kom ihu, 490
 Oc færre Staffveller monn' i et stædet være
 End i de lange Rim, forstaar i det min Herre.
 Om end det lange Vers for ud mon noget lænte
 Det stædet i sin Lob, kand det dog snart ophænte.
 Naar mange Mennister tilsammen monne vandre 495
 Da er' de aldrig ret med alle Ijg hver andre:
 Den ene hand er stoer, den anden liden er
 Den ene til sin Foeb for anden stærcker' er,
 Den eene er en Dværg, den anden er en Kiæmpe
 Oc kunde deris Gang ey lige sammen lempe, 500
 Oc om end stønt at en sig lidet hvjle maa

und Abendlieder, •An den Leser.: •Welcher Röm. Käyser, ja welcher Apostel hat ein Gesetz geben, dass man einer Sylben . halb, dem Opitzio zu Gefallen solle einen guten Gedancken, einen guten Einfall fahren lassen.

490 ff. Man kan nøjes med de simple og naturlige Verslove: det lange Vers har flere Stavelser end det korte, og om end hint kommer noget forud, kan det korte nok indhente det igjen, ligesom en Vandringsmand, der i et naturligt Ærinde er bleven noget tilbage for sine Fæller. — •At lænte• er det gamle Ord for •tøve•, •bie•; her skulde man snarere vente •løber, lunter noget forud•.

498 Bedre tilfods end den anden.

- De lade for sig hen de andre noget gaae,
 For di hand bag en Bust kand haffve at forrette
 Hvor hand sin Told oc Skat maa endelig nedfette;
 505 Der effter kand hand dog ubi et Lob med fart
 De andre som gid for igien opløbe snart:
 Saa oc omstønt et Vers sig noget vilt ubstræder, [82]
 De offver Skrifften gaar, oc sig forlangt ubræder,
 Det andet der imod hår mist sin halffve Stiært,
 510 Som en Soelbaget Rag', eller en Runne Fiært.
 Jeg meener meget eh der i forseet monn' være
 Den ene hielppe maa den andens Viurb' at bære,
 Hår et Vers fire Aln', oc andet otte hafver
 Dog er det tu gang sex naar mand dem sammen laffver:
 515 Ja om de Critici her i vild' dømm' med rette
 Da vaar vel saadan Sag ret lættelig at slætte;
 Om mand de lange Vers i stycker vilde knæcke,
 De tage stycker faa de korte med at flæcke,

⁵⁰⁸ Orig.: öber den schreve, over Kridtstregen o: Grændsen, det bestemte Maal. Kommer ikke vort »det gaar over Skrævet«, o: det gaar for vidt, af dette plattyske Udtryk? Den Gang maa »over Skriften« have været brugeligt i samme Betydning, da vi Vers 74 have dette Udtryk, skjøndt Orig. der ikke har öber den schreve.

⁵¹⁰ Orig.: det andet derimod er indskrumpet og kort som en solbagt Kokase eller Rinnefen Bort, o: en Slags Smaakager eller Pebernødder, fr. pets-de-nonne.

⁵¹⁶ Jævne.

⁵¹⁸ L. bemærker spøgende, at det hele Spørgsmaal om Stavelse-tallet i hver Verslinie ikke har saa meget at sige: man kan jo tage nogle Stykker af dem, der ere for lange, og slikke de korte med. Modsætningen mellem den gamle Digtning's formelle Uregelmæssighed og den moderne Poesis stive Lov-

Da kunde de vel faae ret Maade oc Mensur
 Sligt sseebe lættelig oc vaar en ringe Cur; 520
 Derfor min Her Poët, skulb' i mig eh begriine,
 At eh min' slætte Rjm paa Ijge Been monn' trijne;
 Det kand eh hindre dem: Mand skal dem bog eh siunge,
 Oc effter der's Cadantz ubi Baletter springe.
 Er' de nu intet act: Naar vi er' Døb oc stiffe 525
 Skal denne Art aff Rjm den bæste Mode bliffve.
 Der med den ene taugb', oc tog min' Ord tiltæde:
 Den anden en Høthdft beghnte strax at Snæde.
 Mein Herr, was ihr gerebt, hab ich mit Lust vernommen,
 Ran aber noch nicht recht zu ewer Meinung kommen, 530
 Weil sie verbundelt wird durch unbekante Wort,

bundenhed illustreres fortræffelig ved Afvexlingen mellem Knittelvers og Alexandrinere, til hvilke Orig. netop her gaar over.

⁵²⁴ Man skal ikke danse efter deres Takt.

⁵²⁵ Om end den gammeldags Digtning nu er foragtet, kommer den nok til Ære igjen efter vor Tid.

⁵²⁹ Resten af Digtet fra den højtyske Kunstdigters Replik er ikke oversat paa Dansk for ikke at udslette den netop her saa karakteristiske Dialektforskjel i Striden om de to Mundarters Fortrin. Ret-skrivning, Skilletegn og Brugen af store Forbogstaver afviger dog noget fra Orig., vistnok blot ved skjødesløs Afskrivning, thi da den danske Ovs. bærer samme Aarstal som den plattyske Originaludgave, kunne Varianterne jo ikke stamme fra nogen senere Udg. At Ovs. skulde have benyttet det tyske Eftertryk af samme Aar, 1652 (se Lappenberg 193. 233—34), er i og for sig usandsynligt og bekræftes heller ikke ved Sammenligning, idet en enkelt Overensstemmelse kan være tilfæld ig.

⁵³⁰ Orig.: ewrer.

⁵³¹ — unbekante Word.

- Die nicht gebreuchlich sein an eingem Teutschem Ort,
 Da man was Liebligheit und Zier der Rede heisset,
 In steter Übung hat, und sich darob bekleisset.
- 535 Ewer Rede scheint was grob, die bey uns unbekandt, [83]
 Vnd nicht geachtet wird in meinem Vatterland.
 Darumb was ihr geredt, kan ich nicht wol außdeuten,
 Ja selbst in ewrem Land, bey ewren Landesleuten,
 In allen Sangelein ist unsre Sprach gemein,
- 540 Wat Teutsch geschriben wird, muß alles Hochteutsch sein,
 In Kirchen wird Gtts Wort in unsre Sprach gelehret,
 In Schulen, im Gericht, wird nur Hochteutsch gehdret,
 Ewer eigen Muttersprach ist bey euch selbst unwerth,
 Wer öffentlich drin redt, den helt man nicht gelehrt.
- 545 Bey ewer Sprach kein Zier, kein Liebligheit man spüret,
 Ihr selbest ewer Wort wie Enten schnatter führet.
 An ewren Versen mir ganz nichts mißgefest,
 Als nur die lepsche Sprach, die ist zu schlecht bestelt.
 Ich sprach, min gode Her, dat gh also erheven
- 550 Zuwe Modersprach, und er dat Voff vör andern geven,
 Dat wert juw nicht verdacht: Gh redt als juw Vörfahren,

⁵³³ Orig.: Drb.

⁵³⁴ — stetter.

⁵³⁵ unbekant.

⁵³⁹ Selv i Nedertyskland skrive alle offentlige Kontorer højtysk

⁵⁴⁰ Orig.: Was — geschriben —, mus.

⁵⁴⁷ Orig.: mißgefest.

⁵⁴⁸ die läppische Sprache, det flove, naragtige Sprog.

⁵⁴⁹ ff. Jeg sagde: »Min gode Herre, at I saaledes roser Eders Modersmaal og lovpriser det fremfor andre, det fortænker jeg Eder ikke i. I taler som Eders Forfædre, og som Folket (Orig.: dat Vold) endnu taler i det Land, hvor I er født. Det

Vnd als noch redt das Volck im Land dar gh gebahren:
 Datsülve doh id ock: Mine Spraede mi wolgefelt,
 Keintr is in unsem Land de nicht vel van er helt.
 Mene gh dat mine Spraed darum is nichtes werth, 555
 Dat gh se nicht verstaht? Gh schold se hebben leert,
 So heb gh se gekont: My gefelt nu so myn Snack,
 Id spreke als myns Grotvaders olber Wöme sprach
 Wat kan man bringen her vör Argument und Gründe,
 Darmit jemand van juw richtig bewisen kunde, 560
 De Mening, dat van der Hochbüdschen Sprache mehr
 Als van unfer Nedderbüdschen tho holden wehr?
 [84] Wnse Sprache bliffit altidt bestendig und vest,
 Als se ersten was, even so is se ock lest.
 Iuwe verendert sich alle vöfftig Jahr, 565
 Dat können de Schrifften bewisen klar.
 Wille gh my nicht gelöben, so möge gh upsäken
 Wat geschreven und gedrückt is in olden Böken.

samme gjør jeg: jeg synes nu om mit Sprog, og der er ingen i
 vort Land, som ikke holder meget af det. Mener I, at mit
 Sprog ikke er noget værd, fordi I ikke forstaar det? I skulde
 have lært det, saa havde I kunnet det. Min Snak (Orig.:
 Schnack) behager (Orig.: gefelt, Elisionen stemmer bedre med
 Rhytmen) mig nu, som den er. Jeg taler som min gamle
 Oldemoder talte. Hvad kan man fremføre for Argumenter og
 Grunde, hvorved nogen af Eder ret kunde bevise den Mening,
 at man skulde sætte mere Pris paa det højtyske Sprog end
 paa vort plattyske? Vort Sprog holder sig stedse bestandigt
 og fast; som det var fra først af, netop saadant er det ogsaa
 til sidst. Eders forandrer sig hver 50 Aar, det kunne Skrifter
 klart bevise. Vil I ikke tro mig, saa kan I undersøge, hvad
 der er skrevet og trykt i gamle Bøger. Man kan med største
 Møje næppe læse tre Linier af det Sprog, som den Gang var

- Einer kan mit groter Møh kuem dre Regen lesen,
 570 Van der Spraeck, de domals is im gebrueck gewesen.
 Se is so lappisch und so verbrüdisch,
 Dat men schier nicht weet off idt Welsch is edder Dubisch:
 So bunt is se, und sovernaten,
 Als wen se in eine nie Form were gegaten:
 575 Ja se is so jammerlick verworen,
 Als were se gewest bym Babilonschen Toren.
 Men de Sprache in ganz Nedder Saxon Land,
 Blijft unverrückt, und hefft bestand,
 Dar wert geredt van alto malen,
 580 In Meckelnborg, Pommern und Westfahlen,
 In den andern Landschoppen des geliken,
 Einerley Sprache, darvon se nicht wiken.
 Averst wen man reiset in juwen Landern,
 So höret man de Sprachen sich verandern,
 585 In der Pfalz, Schwaben, Schweiz und Düringen,
 Gar onderscheeblick se ere uthrede bringen.
 De eine rüspert uth der Gorgelstrate,

i Brug. Det er saa tosset og saa vildledende, at man næsten ikke veed, om det er Vælsk eller Tysk (Orig.: Dübisch); saa broget er det og saa forkert (Orig.: so vernaten), som om det var støbt i en anden Form; ja, det er saa jammerlig forvirret, som om det havde været med ved den babiloniske Taarnbygning. Men Sproget i hele Nedertyskland bliver uforandret og staar fast; der tales gjennemgaaende (Orig.: alto-malen) i Mecklenburg, Pommern og Westphalen, og ligesaa de andre Landskaber, et og samme Sprog, hvilket de ikke fravige. Men naar man rejser i Eders Lande, saa hører man Sprogene ændre sig; i Pfalz, Schwaben, Schweiz (Orig.: Schwietz) og Thüringen er Udtalen helt forskjellig; den ene

- Als queme idt uth einem halen Bate.
 De ander sine Wort hermümmelt und knüllet,
 Als hebbe he dat Muel mit heten Brie gefüllet. 590
- [85] Men kan wol hören an eren Reden,
 Dat en de Refelrejm nicht is geschneben.
 Dat de Neddersachsche Sprache nicht is so gemeen
 Als de Hochbüdsche, welches man kan sehn, 595
 Wyl gar weinig Bøker darin findt geschreven,
 Und weinig gebрукet werd darbeneven,
 Van den Gelehrden tho Have und in den Kerken,
 Daruth kan men ere Werbdicheit mercken.
 Den wat gemeen is an allen örben,
 Dat is nicht in sülfen Prhs und hogen Weerden, 600
 Als wat man nicht hebben kan alle faert.
 Ein iber sine hochtydtlicke Kleider spaert.
 De Sagen willen ere Sprache so nicht verhundaten,
 Dat se de willen allenthalden henkamen laten.
 Beel gemeener findt Buren als Edbellüde, 605

harker ud af Struben, som om det kom fra et tomt Fad, den anden mumler og presser sine Ord frem, som om han havde Munden fuld af varm Grød; man kan nok høre paa deres Tale, at de ikke ere skaarne for Tungebaandet.

At det plattyske Sprog ikke er saa almindeligt som det højtyske, hvad man ser af, at saare faa Bøger ere skrevne deri, og det derhos bliver lidet brugt af de lærde og i Kirken, — deraf kan man mærke dets Værdighed. Thi hvad der er almindeligt allevegne, det er ikke i saadan Pris og høj Værdi, som hvad man ikke kan faa hver Dag; enhver sparer paa sine Højtidsklæder. Nedertyskerne ville ikke saaledes hundse deres Sprog, at de ville lade det benytte hvorsomhelst. Bønder ere langt almindeligere end Adelsmænd, grovt Klæde bæres mere end

- Groff Laten werd mehr gebragen als Sammit und Side.
 Semmel is nicht so gemeen als Roggen Broed,
 Mehr werd gebruckt dat böse als dat goet.
 Wenn unse Sprake so gemeen weer als juwe,
 610 Ic wolde dar nicht vör upstahn, bi miner truwe.
 Doch möge gi weten und gelöven gewis,
 Dat mennig staetlic Boeck geschreven is
 In unse Nebberdübschen Tunge malen,
 Daruth men kan Verstand und Wyßheit halen,
 615 In beide Testament, dat Olde und dat Nie,
 Dat hilge Gades Wort, gelöbet idt my frie,
 Is erstlich verdolmetschet und gebrücket
 In Nebberfassisch, und also gesmücket,
 In eigentliker Mening und Verstande, [86]
 620 Ehr idt is uth gegahn in Hochbüdischem Lande
 Dat idt wol is tho profit und nütte gekamen,
 Vnd hefft vel Müß und Arbeit benahmen,
 Den de sich unterwunden de hogen Sake,

Fløjl og Silke, Simler ere ikke saa almindelige som Rugbrød, det slette bruges mer end det gode. Hvis vort Sprog var saa almindeligt som Eders, saa vilde jeg min Tro ikke rejse mig op for det. Dog maa I vide og visselig tro, at mangen ypperlig Bog er skreven i vort plattyske Tungemaal, af hvilken man kan hente Forstand og Visdom. Ja, begge Testamenter, det gamle og det nye, Guds hellige Ord, det maa I frit tro, ere først oversatte og trykte paa Plattysk [det er dog en Fejltagelse, at den plattyske Bibeloversættelse skulde være ældre end nogen højtysk.] og saaledes prydede (fortolkede?) i deres egentlige Mening og Betydning, før de udgik i det højtyske Land, saa at de ere komne til god Gavn og Nytte og have sparet megen Møje og Arbejde for dem, der vovede sig til den

Vnd idt övergefettet in hochbübsche Sprache
 In weltliker Wyßheit is kein Boeck geschreven, 625
 Dem men billik mehr Rohm und Poff kan geben,
 Als Reineke Vos: Ein schlicht Boeck, darinnen
 Tho sehnde is ein Spiegel hoger Sinnen:
 Verftendicheit in dem ringen Gebicht
 Als ein dürbahr Schat verborgen Licht, 630
 Ghyck als dat Führ schulet in der Asche,
 Vnd güldne Penninge in einer schmerigen Tasche:
 Men heft sich twar tho martert, dat Boeck tho bringen
 In hochbübsche Spraeck, men idt wil ganz nicht klingen, 635
 Idt klappet jegen dat original to reken,
 Als wen men plecht ein stücke vuel Holt tho breken,
 Edber schmit einen olden Pot jegen de Wand.
 Dat maket bewyl juw is unbekand
 De natürlike Eigenschop dersülven rede,
 Welcke de angebahrne Zierlicheit bringt mede. 640

store Gjærning (Orig.: der hogen Sate) at oversætte dem i højtysk Sprog. I verdslig Visdom er der ikke skrevet nogen Bog, som man billig kan yde mere Lov og Pris end Reineke Vosz (Orig.: Vos), en jævn Bog, i hvilken dog en dyb Betydning spejler sig: Visdom (Orig.: Verftendicheit) ligger (Orig.: licht) som en kostelig Skat skjult i det ringe Digt, ligesom Ilden skjuler sig under Asken og gyldne Penninge i en fedtet Lomme. Vel har man anstrængt sig (Orig.: thomartert) for at oversætte Bogen i det højtyske Sprog; men det lyder slet ikke efter noget, det klapper mod Originalen at regne, som det plejer, naar man brækker et Stykke raadent Træ eller slaar en gammel Potte paa Døre. Det kommer af, at I ikke kjende dette Sprogs Natur, hvori dets medfødte Ynde ligger.

- Gh kont nicht löchren dat bald iderman
 Gh uns Hochdübisch verstahn und reden kan,
 Men by juw, under hundred men kuem einen fünde
 De unse Spraeck verstahn, veel weinger reden künde:
 645 Darmit möte gh unse Geschicklichkeit röhmen,
 Vnd juw sülvest der Dumheit verböhmen:
 Juwe Verstand is to stump: gh musten en erst schlipen, [87]
 Dat he wat scharper würd, sunst könt ght nicht begripen.
 Dewegen wy juw ock de curtosii ertögen,
 650 Vnd unse Höfflichkeit na juwer Groffheit bögen:
 Wen in den Kircken wert gepredigt Gottes Wort,
 Eder men sünst Rede holt am öffentlikem Ort,
 Dar mit gh, wat dar werd gehandelt, können weten,
 Vnd stahn nicht als ein Mag, demt Muel is vul ge-
 schmeten,
 655 So findt wy jegen juw so barmhertich und fraem,
 Vnd reden dat idt juw tho dem verstande kaem.

641 ff. P. Syv Betænkn. 33—34:

J kunn' ej negte det, hoos os at mangel manb (næsten
 enhver)

Ublænbiß (højtysk) sprog jo veed og færdig tale fand?

Hoos eber nepelig blant hundreb' een manb hører

Som voris sprog forstaar og rettelig fremfører.

Sligt gjør vor artighed, bet sæn' ingenium

Sligt volber i ogsaa med ebers grovhed dum.

Eders Forstand er for (Orig.: tho) sløv; I maa først slibe den, at den bliver noget skarpere, ellers kunne I ikke fatte det. Derfor (Orig.: berwegen) vise vi Eder den Opmærksomhed at rette vor Høflighed efter Eders Grovhed: naar Guds Ord prædikes i Kirkerne (Orig.: Kercken), eller man ellers taler offentlig, ere vi saa barmhjertige og søjelige mod Eder at tale, saa I kunne forstaa det, for at (Orig.: barmit) I kunne vide, hvad

Men darüm schöle gh juw in der Sin nicht nehmen,
 Als wen wy sülbst wolben unse Spraect beschemen.
 Gh bilben juw wol in, dat nemand reiner spreckt,
 Als gh, an eingen Ort, so wyt sich Düschland streckt: 660
 Fruw Rükenow meend ock, dat ere Apen Kinder,
 Wern schöner als Venus, edr jo nicht vele minder:
 Dem Offen düncet dat kein beter Spise was
 Des Winters als dat How, des Samers als dat Gras.
 Men Reincke is anders Sins: he sebe, Flesch van Høner 665
 Is vel gesunder, und schmeckt nütlicker und schöner.
 Ein jeder helt van dem dar he is tho gewendt,
 Vnd dat van Bögent up he althd hefft gekendt,
 Gh mehnen ock dat juwe Spraect schal zierlich syn,
 Vñ holdn so vel darvan, als van dem strundt ein Schwyn. 670
 Wat köne gh vör Wörbe ebder Nahmen herrefen,
 De wy nicht so zierlick als gh könen uthspreken?

der bliver forhandlet, og ikke skulle staa som den stumme Mads (Orig.: Mads, hvem man har fyldt Munden paa). Men derfor skulle I ikke tænke (Orig.: in den Sin nehmen), at vi selv ville forhaane vort Sprog. I bilde Eder vel ind, at ingen taler renere end I nogetsteds, saa vidt Tyskland (Orig.: Düschland) strækker sig: Fru Rükenow (Abinden i Reinke Fos) mente ogsaa, at hendes Anebørn vare smukkese end Venus, eller da ikke synderlig ringere; Oxen synes, at der ingen bedre Spise (Orig.: Spise) er end Hø om Vinteren, Græs om Sommeren, men Reinke er af en anden Mening; han sagde: Hønskjød er langt sundere og mere velsmagende. Enhver holder paa det, han er vant til og stadig har kjendt fra Ungdommen af. I mene ogsaa, at Eders Sprog (Orig.: Spraect) skal være sirligt (Orig.: zierlick), og (Orig.: vnd) holde saa meget af det som Svinet af Møg. Hvad kunne I opregne

- Is nicht unse Mōme so goet als ewre Mutter?
 Myn Boder schmeckt dem Behe so wol als ewer Futter.
 675 Ihr drincket aus dem Beck, wy drincken uth den Stope: [88]
 Ewer Magt ein Leibchen hat, unse Deren drecht eine Zope.
 De Platteisen by juw schmecken als unse Schullen:
 Juwe Stier hebben Hörner als unse Bullen.
 Ihr schindet ewer Nas, de Rackers unse villen,
 680 Ihr sizet auff Arsbachn, wy sitten up den Billen.
 Wol eigentlicker hefft geredet van uns beiden,
 Darin wert uns de Pawest nicht können scheiden,
 Vnd welkerer Spraed mehr Zier is tho tho schriben,
 Darüm heb ic gesehen twe Buer sic dapper kiben,
 685 De eine seh, eh mein, was sprichstu lieber Chim?
 Du machst das Maul so kroes, das ich dich nit vernim.
 Ich kan dich nit verstohn, du snatterst wie ein Gans.
 De ander antworde em: Brüb dine Mōme, Hans,

for Værdigheder eller Navne, som vi ikke kunne udtrykke lige saa sirligt som I? Er ikke vor Mōme saa god som Eders Moder? Mit Boder smager Kvæget lige saa godt som Eders Foder. I drikke af Bægeret (Orig.: dem Beck, i senere Udg. som Trykfejl rettet til: dem Bæger), vi drikke af et Støp (gl. dansk: Stob); Eders Pige har et Livstykke, vor Deren (Dirne) bærer en Zope; Eders Sletvar (Flynder) smager som vore Schullen, Eders Tyr har Horn som vore Bullen; I flaa Eders Aadsler, Rakkerne villen vore; I sidde paa Rumpeballer, vi paa Billen. Hvem af os der taler rigtigst, det kan end ikke Paven afgjøre, og hvilket af Sprogene man skal tillægge mest Ynde, derom har jeg set to Bønder (Orig.: Buern) skændes dygtig. Den ene sagde [halvt paa Højtysk]: •Bevares, hvad siger Du, kjære Chim? Du gjør Munden saa kruset, at jeg ikke forstaar Dig; Du kjækker som en Gaas. Den anden

Hestu de Keef vul Dreck? Du Hundsfoot spreck uth der
Schnuet.

Hyrmit grepen se einander dicte up de Suet. 690

Wol nu van diffen twen heb overhand gefregen,

Dat sülve tho seggen laet ic wol underwegen.

Ik frucht dat disse Strydt nicht ehr werd bigelecht,

Bet dat de Tarter Cham syn Ordeel darvan secht.

Her med besluttet vi alb vor discours oc tale, 695

Med Complementer stoer' monn' de mig Ob besale,

De ginge beris [beris] Bey saa fact oc hoffstelig,

De selfver maa bestaa hvad Snack de haffd' om mig.

Beslutning til Læseren.

Ho disse mine Rym monn' læse eller høre,

Hand siger vel: Den Mand sig lader slemt forføre,

[89] I det hand eh sin Stand oc Alder har i act

savrede (højest uanstændigt: »stupra matrem tuam!») Hans, har Du Munden fuld af Snavs? Snak fra Leveren (ud af Snuden), din Hundsvot! Dermed gik de hinanden dygtig paa Livet (Huden). Hvem af disse to, der nu har faaet Overhaand, det (Orig.: batsülwe) skal jeg nok lade være at sige. Jeg frygter, at denne Strid ikke bliver bilagt, før Tartarchanen afgiver sin Voldgiftskjendelse deri.

⁶⁹⁰ Orig.: na Complementischen gröten, efter ceremoniel Hilsen.

⁶⁹⁵ Hvordan de bagefter omtalte mig, maa de selv svare for.

- Men lutter plabber sig for liuset haffver bragt;
 5 Vel anderlevis hand sin Tjd anlegge kunde
 Med nyttelige Værck, som gauffner alle Stunde,
 Hvor aff mand Høfflighed oc Værdom kunde faae
 Ja hand oc selff der ved stoer Værd kunde naae:
 Alt dette er vel sagt: Jeg kand der eh mod kiffve,
 10 Aff nytteliger' Værck kund jeg meer roeset bliffve:
 Dog er det ocsaa sandt, at mand eh allen Tjd
 Paa sig Subtilitet anvende kand sin Tjd.
 Mand ubertiden maa i Arbeid stoer sig trøste
 Med Skæmpt oc Vstighed det trætte Sind forlufte:
 15 Naturen lærer det: En Due altid spændt
 Med Tjden slagner slæt, ja bryster oc omtrænt;
 Sligt altid været har oc vil endnu saa bliffve
 At mand alvorlig Ting eh stebse her kand driffve,
 Et Wenn'fhis Hiertis Sind sig' eigenstaber bær
 20 Naar Hoffvedet vel hart i lang Tjd drevvet er,
 I Arbeid, hvor ubi mand Sindet Dict maa stærpe;
 Da skal mand Stundom oc sig Arbeid fra sig værpe,
 Oc bruge Tjdsfordriff, der med mand allermest
 Vdmuntrer sit Gemt oc frister Sindet best.
 25 I hvad for Stand mand er skal mand sin Møye blande
 Med Hiertens Vstighed at Sindet kand faae Vande.
 En Præst eh altid kand aff Prædicstoelen lære,
 Eh heller Nat oc Dag i Bogen stebse være,

¹⁰ Slagne, gl. for: slappes.

²⁰ Orig.: naar man i lang Tid har sat sit Hoved til Arbeid, hvorpaa man stærkt maa skærpe Sindet eller Sanserne, o: holde dem spændte.

²² Orig.: werpen, kaste.

Hand maa sit Embeds Viurd' omstifte undertiden
 De kaste Riortel sin et libet hen ved siden. 30
 Gy nogen erlig Mand det ilde legger ud
 At hand i Bryllups Kost den Brudgom med sin Brud,
 I Æren oc med Just en Sundheds Staal ret gjører
 De dem til største Loff sig engang frist omrører,
 De viser Behen for de andre med et Glas 35
 Hvor de sig vende skal oc følge ret hans Pas.
 [90] I Skrifften ingen er saa slæt, at hand jo vider
 Hvad David den Prophet har gjort i gamle Tider,
 Der Herrens Aræ igien til hannem bleff hiembract,
 Da dancked' hand omkring oc sprang aff gandske Mact, 40
 Aff Lyftighed i Gb, sin' Fødder hand opløffte
 Saa hand oc blotted' sig oc Klæberne opveffte.
 Hvad Gb til Ære steer, oc icke strider mod
 Den loulig Skick oc Brug oc Erbarhed saa god
 Der med en Erlig Mand sig billig maa erqvicke 45
 At hand dishyftig meer sig til sit Kalb kand sticke.
 Et u-anseeligt Værck, som ellers er foract
 Det tijt til Lyftighed herfore bliffver bract.

³² Orig.: Hochtytmael; det danske Udtryk er vistnok paavirket af det ellers almindelige plattyske Kofte, Bryllupsgilde. At han i al Ære og med gode Ønsker drikker paa Bruds og Brudgoms Sundhed eller danser en Gang rundt til Ære for dem (Orig.: tho des höchsten Loff, til Guds Ære, passer bedre med den følgende Henvisning til Davids Dans foran Arken).

³⁶ Pas, fr. Skridt, Spor, Fjed.

⁴² Opviste, løstes af Blæst eller Lufttræk(?).

⁴⁶ Orig.: besto fremdiger; der skal vist læses: dis Iyftiger'.

⁴⁸ Fremført.

- Hvor mange Rige er' som spisis kræselige
 50 Med dyrbar læcker Kost: Dog længis inderlige
 Op til en Bondeby' hvor de sig lader da
 Tractere slet oc ret paa Bøndervijs, oc saa
 En Dug foruden Pract paa grønne Græs udbrager
 Hvor ringe Bonde Mad dem nydeligen smager:
 55 Det er dem en Plaisir: Der æde de med Lyst
 Groff=Brød oc Melket suurt, det gjør dem got for Bryst,
 Et lidet stycke Ost, et Flæstbørst sviger ick,
 Et Kruus med Oll saa tynd de der paa lystig dricke.
 Maa stee de skulbe vel om de da hjemme vaar
 60 Ey haffve saadan Lyst at dricke Bynet klar,
 Oc sig tractere der med Bildt, Kalkunste Paner
 Med Tærter, Færstefist', Pasterier Marzipaner.
 Forandring volber det: Skal alting vel affgaa
 Vdi et Menstis Værd forandring være maa.
 65 Det føler jeg paa mig: Jeg har ey uden Sorgen
 Studeret mange Aar om Aften oc om Morgen.
 Jeg haffver vel giort mit. Naar som en gammel Hæst
 Ey meere drage kand, en ung da tiener bæst.
 Skulb' jeg her effter meer steds' sidde i min Stuffve
 70 Oc vdi Bøgger meer paa Biskdom hæfftig stue,
 Skulb' jeg saa fort oc fort, her baade langs oc krum [91]
 I saadant broget Thg min Hærne tumble om,
 Oc hvad jeg haffver giort i mine unge Dage
 Med Møh' oc suure Svæb min Alderdom nu plage,

⁵⁴ Orig.: nitlid; paa Norsk endnu: nydelig Mad.

⁶⁸ Afvexling.

⁷⁰ Ivrig studere.

Da bleff mit Hoffvet svagt, snart gal oc raaset fort 75
 Jeg skulde vel gaa hen oc bid' i Jorden fort.
 Jeg det eh giøre kand, min Sundhed maa jeg spare,
 Jeg skulb' i Tjden kort studere mig til Daare.
 Jeg er bog nu omtænt eh alt for vijs oc klog,
 Hvad hialp det, om jeg sad her stedse ved min Bog, 80
 Oc endlig kunde bliffv' en stor høylærd Fantaste?
 Med saadan Høghed jeg vil mig eh meer' belaste;
 Om jeg end stedse streff, som jeg vel haffver giort,
 Det som blant Bøgger god' kund' regnis oc gaa fort:
 Hvor vaar den, saadan Bog at læse, sig vild' stide 85
 Oc den at kiøbe skulb' opluøde Pung oc Fide?
 En hver skulde sige strax: Den Bog er alt for dhr,
 Derfor jeg kiøbe kand et lystig Eventhr
 Som mig, naar jeg det læs, en Vatter god kand giffve,
 Et bedre Riøbmandskab kand jeg med Pængen' driffve. 90
 Det vaar mit Arbejhs Fruct: Derfor steer det oc
 At offte er hentast saa mangen herlig Bog,
 Som gandske er opædt aff Møll ocjaa aff Muuse
 Oc Kræmerdrængen har deraf giort Kremmerhuuse.

⁷⁶ Orig.: saa blev mit svage Hoved snart galt og forstyrret, og jeg vilde snart gaa hen og bide i Græsset, o: dø.

⁷⁹ Omtrent(?). Orig.: albereðs, allerede.

⁸¹ En lærd Nar, Daare.

⁸⁵ Hvem vilde vel give sig til at læse en saadan Bog?

⁹¹ P. Syvs Betækn., Fortalen:

. . . derfor steer det og
 At ofte er hentast saa mangen herlig bog,
 Som gandske er opædt af møl ogjaa af muse,
 Og kremmerdrængen har der af gjord kræmerhuuse;
 Hvad som højlærde mænd har været tung og suur,
 Det nu i høbetal bruges for mafeluur.

- 95 Hvad som Høylærde Mænd har været tung oc suur,
 Det nu i hobetal brugis for Mackeltur,
 Der i oc Maren tit et halfft Pund Flæst indpæcker
 Oc for den Tvætterste en Sæbe-Klump paaklæcker,
 Der svøbis i Toback: Det kommer oc til nytte
- 100 Naar Anne stuuere vil sin Spand oc Melckebytte:
 Det tien Bogbinder oc en Deel til Pappelister
 Endlig mand stryger oc der med den skiden Fister.
 Men dersom nogen er som striffver et Skartæd
 Hvor med mand Tjdsfordriff oc Kortvil bruger kiæd,
- 105 Det er en vacker Mand, værd Loff oc Ære baabe; [92]
 Aff saadan' Bøgger smaa har Tryckren oc eh Skabe,
 En Maaned giffver ham fleer' Pæng for saadan Waar
 End som en lærd Mand's Bog gjør udi otte Aar.
 Sligt smaat u-skyldigt Værd, vil mange gierne lære
- 110 Som jo det rette Maal oppaa en Bog skuld være;
 Hvad er det nyttigt til at mangel Foliant,
 Hvis Raffen er dog u-hørt oc mange u-bekant,
 Ia gandske Regiment Latiner sampt oc Græcker,
 Staar der i sentinel paa store Bibliotheker,
- 115 Der lurere de oc som paa Spryngnet ferdig' staa,
 Dog eh til Brug oc Nød, men at de Practen har:
 Den Mand vist lærder' er, end andre, ja langt viser,

⁹⁶ Orig.: Mackeltuer, Maculatur.

⁹⁸ Slaar eller klasker en Klump Sæbe op paa til Vaskerkonen.

¹⁰¹ Tildels.

¹⁰² Orig.: vyster, podex.

¹⁰⁴ Forstyvyl, Kortvillighed, Skjæmt.

¹¹⁰ Orig.: de rechte Zweck eins Boses, en Bogs rette Maal, Øjemed.

¹¹⁴ Staa paa Vagt, opmarcherede i Rækker.

¹¹⁶ Orig.: Ej til Brug og Fornødenhed (Nytte), men til Pral og Prunk.

Det siger gemeen Mand' Thi Bøgger hannem priser,
 En anden Lærds Forstand dog icke er saa svaar
 Mand den jo lesse kand oppaa en Hiulebaar. 120
 Men det som denne Mand i Hoffv'det sit monn' gribe,
 Det kunde Ladbing vær i mange Orlogs Skibe,
 Thi hundred' Bogne fick der aff sin fulde Last,
 Mig undrer at hans Kop ey bryster med en hast.
 Slig dumme Ord oc Snack, mand Sommetids maa høre 125
 Aff u=forstandig' Folk, som saadan Tale føre.
 Men denne Bog forbist er derfra quit oc fri
 Den skal ey settis op i store Liberj:
 Paa u=benefnde Plaz kand den sig bedre sticke
 At mand ey nødig har sin Finger at bellide: 130
 Hvo den ey læse vil, ham vil jeg raade her
 At hand ey kommer den paa elleffv' Aline nær.
 Dog kand den vel en hver forkorte deris Liber,
 Jeg veed mens hand den læs ham Maren da ey rider:
 Som Hoffved't monne staa oc ligger en i Sind, 135
 Der effter pleher ham hans Ord at falde ind.
 Nu haffver mig slig Skiæmpt behaget vel for alle,
 Sin Skappe hver en Nar sig lader vel befalde.

© N D E.

¹¹⁸ Almuen tror, at han er klogere end de andre, fordi han har saa mange Bøger.

¹²⁰ Hjulbør.

¹²¹ Orig.: is begrepen, hvad der rummes i hans Hoved.

¹²⁸ Bogsamling.

¹²⁹ Paa Privetet.

¹³⁵ Efter som Hovedet staar paa en, og efter hvad der ligger ham paa Sinde, derefter retter det sig, hvad han skriver.

Register til Ordforklaringerne.

	Side		Side
A			
Aber	42	bellion	47
aben	13	Belzoin	42. 47
Albog	38	bestaa	104
alffver (med)	96	bestrybe	51
almuen bæst	24	Bland' acter	100
andrage	33	blarre	27
andre	6	Bliante	57
anhæfft	37	Blommerant	82
Arstedie	16. 18	Boe	55
As	46	Bohm	66
		bravat	51
B		Brie	79
Babe	7. 56	Brubden	90
Bader	86	Bryllups Kost	127
Bakelares	98	bryste	50
Balley de trongelauX	61	buge	18
Barrat	58	Bulbe	61
baselmanus	96	bø, bø	79
Bax	103	Børst(e)	40. 128
becasse	17		
Beernhytter	73	Cadantz	115
begreben	72	Canone	54
befæde	49	Caresse	77
befrybed	100		

	Side		Side
Carminært	101	Fifter	130
chamarrært	82	flaste fig	50
Chappelleir	29	fly til	80
Climactersk	14	flæse	84. 114
Conjoli	17	fløyende	108
Contrafeir	64	forbruden	95
Credo	21	forhuble	57
		forodnet	64
Daf (op unb)	110	forplumpe	69
deele med	98	forrydt	56
Deert	46	Forflag	81
Degen (til)	92	forstumpe	69
Dejem (Dejmer Knap)	46. 106	fortage sig	76
Devør	73	fortøffe	79
bict	8. 126	forvacte	39
Dind	52. 73	Franhos	43. 65
disfacter	101	Fripperie	13
donjon	52	frænbset	38
dresser	80		
Dræf	106	Gammel Mad	87
Dubendop	36	Gast	42
dylt	13	Gelsemin	42
		geraadig	10
Eg	46	gete	110
Embede	52	Gevæhr	52
enlarbeere	17	Glijneri	83
esse	80	gnocchi	17
Eteninde	38	grem	45. 75
Eventyr	36	Grijs	21
experfex	22	Gøgelstasse	69
Favoer	51	Haandtaste	53
Feyetasse	70	hale	15. 46
feyl(e)	56	Haandflapper	59
finde	32	Her-Mand	86
fire	87	Hiulebaar	131
		Hiurbe	93

	Side		Side
Hjørne	52	Iue (paa)	39
Hubeler	59	Luusfelnæder	12
huusfradig	44	luuse Trop	80
Hvædeleder	12	Lvkepot	57
hvæde Semmel	48		
hyrtig	14. 53	Maare	34
Hysten Fæger	86	macaron	17
Hysten oc Slystepad	55	Madeltur	130
Jan Potase	41	Mahaleb	42
indklude	61	mande	8
Item	16	Mars	72
		Mendicanter	99
Katerage	79	Mensur	112. 115
Kaland	87	Mester-Mand	86
Kaffvedang	101	Mvg	74
Kandegeter	58		
kile om sig	91	Mogen	92
Kiel	40. 78	Munne Fiært	114
Klumper Tal	82	nydelig	33. 128
kløye	47	Nyligheb	66
Kniffstee (med)	97	Næsse Pust	23. 50
Koldepis	49. 51	Næge	86
Kop	43. 80. 81. 131	Næst	6
Koren	96		
Kortvil	130	Obsmalte	49
Krug	104	Obber	76
Kvæ	20	offverdrage	47. 84
		Olietet	42
Labber (Lubber)	54	omflot	42
Lade	93	omkære	28
Lasse	51	opmuge	39
leuraut	17	Opsniberi	92
Liberj	131	opstysse	89
Lob	19. 86. 103. 113	opvestte (?)	127
Lofament	59	Ormekrub	97

	Side		Side
P aafæde	130	S aad	8. 78
pardues	57	saæ	70
Parfotz	104	Sabel	57
P as	127	Sap	94
Passement	82	Satyn	67. 81
Perrußen	44	Sebebegn	106
Pidelhue	21	Selle	95
Pimpleides	99	sentinel	130
Pindepanck	12	Si bona	101
Piscesfinder	23	stalleb. 49. 95. 111	
Plunder	29	Startæde	103. 130
Plus	55	Stavot	23
Poder	43. 60	Stiorte	53
Podagel	40	Straffanis	50. 88
Politie	18. (93)	Strangen (sml. Kinch, Ribe Bys Hist. I, 519. II, 573) ..	60
potfobet	54	Strifften (offver)	92. 114
poꝝ veltes Wunden	79	striffue til	39
Præder Lagre	21	tagne	126
practicered	17	stib	53
Presse	52	stætte	114
Principal	66	smørrig	91
process oc postur	54	snædelig	25
Publican	10	Snider	51
Pudꝝ	49	Snorcke	92
Pund Korn	86	Snøbider	12
P aafe	62. 129	span	70
ragged	25	Spannier	54
ramle	33	spintisere	108
Rapschnabl	49	Stadsmøe	32
recipe	18	stercke	71
rocquilles	17	Stift	38
Rodomontade	92	Stjle	91
Roesgiærigheb	84	Strub	62
rom	108	Stuffe	97
Rumpeltaffe	22	Styrax Calamite	43

	Side		Side
Støfften	78	U bestaaren	73
Subtil	17	ubhægle	107
Subeler	59	ubpride	110
svorre	86	ubstiere (Svin)	97
svædis	47	underbyde	44
		under Port.	102
T aarte	17	V aan(e)	15. 19. 44
Tabbin	57	veddersprung	19
tilfehrt	73	Verdugadin	60
tilfauffe	30	Viaticum	95
tiurde	34	vidasse	80
Tornere	107	vrimsle	50
treffp (?)	23	værpe	126
tre Marks Møse	25		
Trippes Brog	24	Y pocras	16
trude	21. 31. 79	Z iper	45
tølge	44		
Tørstør	74		

Efterslæt til Lauremberg.

Til min med forrige Levering af Univ. Jubil. dsk. Samfunds Skrifter afsluttede Udgave af Laurembergs Skjæmte digte i dansk Oversættelse har jeg endnu et Par Oplysninger at føje.

Af de i mit Register anførte Steder i Kinch Ribe Bys Historie og Beskrivelse I 519, II 573 fremgaar det, at det plattyske Ord „Schrang“ i den af L.s Oversætter (S. 60) benyttede Form „Skramgen“ ogsaa ellers, allerede fra det 16de Aarh., var gaaet over i Dansk som Betegnelse for en Slagterbod.

Hr. cand. O. Arlaud skylder jeg den Meddelelse, at „Peter Meffertz Bog“ S. 105 virkelig, som af mig formodet, betyder Spillekort, efter en i det 17de Aarh. bekjendt Spillekortfabrikant i Amsterdam, Pieter Mefferdt. Se Schwetschke Gesch. des L'Hombre, Halle 1863, S. 26.

En Anmelder i Morgenbladet for 29 Aug. 1890 gjør opmærksom paa, at Ordet „Kalvedans“, som jeg S. 101 har forklaret ved en kaad Dans, efter Prof. Bugge betyder en Slags Budding. Denne Oplysning er nu for saa vidt af mindre Interesse, som et Blik paa Sammenhængen strax viser, at Ordet hos Lauremberg umulig kan være brugt i den sidste Betydning. Men desuden fremhæver Bugge selv udtrykkelig (i Artiklen „Svensk Ordforskning“, Arkiv f. nord. Filol. IV 137), at naar Ordet i Norge, paa Bornholm og Falster bruges om Raamælksost eller om en Gelée af Spædkalvekjød, kan denne Betydning kun være overført, medens den oprindelige naturligvis er „kaade Kalvespring“, ogsaa brugt om Menneskers Dans. I denne Forbindelse citerer han netop det af Lauremberg brugte plattyske „kalverdanz“.

Universitets-Jubilæets danske Samfund. Nr. 49.

HANS WILLUMSEN LAUREMBERGS
FIRE SKJÆMTEDIGTE

I DANSK OVERSÆTTELSE FRA 1652.

MED INDLEDNING OG NOTER

UDGIVNE FOR

UNIVERSITETS-JUBILÆETS DANSKE SAMFUND

AF

DR. J. PALUDAN.

~~~~~  
FØRSTE HEFTE.  
~~~~~

KJØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1889.

Styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund

bestaar for Tiden af:

J. F. Schlegel

Geheimeconferentsraad, Styrelsens Formand

O. Jespersen

Cand. mag.

O. Nielsen

Arkivar, Dr. phil.

K. Nyrop

Docent, Dr. phil.

V. Saby

Docent

S. Birket Smith

Universitetsbibliothekar

G. Stephens

Professor, Dr. phil.

Kasserer: Boghandler **C. Reitzel**. Løvstræde 7. Kjøbenhavn. K.

Sekretær: Underbibliothekar ved det store kongelige Bibliothek **C. Weeke**.

Indmeldelse af nye Medlemmer modtages i C. A. Reitzel's Bog-lade samt af Samfundets Sekretær, Underbibliothekar C. Weeke.

Ny tiltrædende Medlemmer kunne, for saa vidt Oplaget strækker til, erholde hvad der af Samfundet er udgivet før deres Indtrædelse for $\frac{3}{4}$ Bogladepris.

Med »Landsmålsföreningarna i Uppsala, Helsingfors ock Lund» har Styrelsen for Universitets-Jubilæets danske Samfund sluttet en Overenskomst, i Følge hvilken Medlemmer af Samfundet kunne erholde det af nævnte Landsmaalsforeninger udgivne Tidsskrift »Nyare Bidrag till Kännedom om de svenska Landsmålen ock svenskt Folkklif» til nedsat Betaling, d. e. til 2 Kr. 40 Øre pr. Aargang. De af Samfundets Medlemmer, som maatte ønske at benytte sig af denne Ret, ville behage at gjøre Anmeldelse derom til Samfundets Sekretær, til hvem Betalingen erlægges ved Modtagelsen af en Aargangs første Hefte.

Samfundets Hovedkommissionær er Boghandler **B. Klein's Efterfølger**.
Pilestræde 40. Kjøbenhavn. K.

89099523375

may be kept

DATE

B89099523375A

89099523375

b89099523375a